

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA
OBCE LIPTOVSKÁ TEPLÁ
na roky 2023 – 2030

september 2023

OBSAH

ÚVOD	2
ANALYTICKÁ ČASŤ	3
1 MIESTNE DANOSTI A MIESTNY POTENCIÁL	4
1.1 PRÍRODNÝ POTENCIÁL A PÔDNE POMERY	4
1.2 DEMOGRAFIA A ĽUDSKÉ ZDROJE	5
1.3 KULTÚRNO - HISTORICKÝ POTENCIÁL	8
1.4 ŠPORTOVÉ TRADÍCIE A VYBAVENOSŤ PRE ŠPORT	9
1.5 TRÁVENIE VOĽNÉHO ČASU	10
2 MIESTNA EKONOMIKA A PODNIKANIE	11
2.1 MIESTNE PODNIKANIE V PRIEMYSE, SLUŽBÁCH, REMESLÁCH, POTRAVINÁRSTVE A POĽNOHOSPODÁRSTVE	11
2.2 MIESTNE SLUŽBY CESTOVNÉHO RUCHU	13
2.3 LESNÉ HOSPODÁRSTVO	14
3 MIESTNE VEREJNÉ SLUŽBY	15
3.1 ÚZEMNÉ PLÁNOVANIE A ÚZEMNÝ ROZVOJ	15
3.2 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	15
3.3 DOPRAVA	17
3.4 ENERGETIKA	18
3.5 ŠKOLSTVO	18
3.6 SOCIÁLNE A ZDRAVOTNÉ SLUŽBY	19
3.7 BÝVANIE	20
3.8 BEZPEČNOSŤ	20
4 SPRAVOVANIE MAJETKU OBCE A VECÍ VEREJNÝCH	21
4.1 FUNGOVANIE OBECNEJ SAMOSPRÁVY	21
4.2 ROZPOČET A MAJETOK OBCE	21
4.3 KOMUNIKÁCIA SAMOSPRÁVY S OBČANOM	24
5 SWOT ANALÝZA	25
STRATEGICKO - PROGRAMOVÁ ČASŤ	27
STRATEGICKO - PROGRAMOVÁ ČASŤ	28
FINANČNO - REALIZAČNÁ ČASŤ	36
FINANČNO - REALIZAČNÁ ČASŤ	37
VÝCHODISKÁ REALIZAČNEJ ČASTI	37
VÝCHODISKÁ FINANČNEJ ČASTI	42
Zoznam skratiek	49
Zoznam východiskových dokumentov	51
Prílohy	52
Príloha 1	53
ZÁSObNÍK PROJEKTOV a AKČNÝ PLÁN obce Liptovská Teplá pre obdobie 2023 - 2030	53
Príloha 2	56
TYPOVÉ AKTIVITY pre jednotlivé opatrenia PHSR obce Liptovská Teplá na roky 2023 - 2030	56

ÚVOD

Obec Liptovská Teplá patrí podľa administratívneho členenia do okresu Ružomberok, ktorý je súčasťou Žilinského kraja. Nachádza sa v Liptovskej kotline asi 10,9 km východne od mesta Ružomberok.

Obec Liptovská Teplá patrí podľa administratívneho členenia do okresu Ružomberok, ktorý je súčasťou Žilinského kraja. Nachádza sa v Liptovskej kotline asi 10,9 km východne od mesta Ružomberok.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce (ďalej ako PHSR) je strednodobý strategický dokument, ktorý je základný programový dokument samosprávy, spracovaný za účelom riešenia súčasných a budúcich ekonomických a sociálnych problémov za efektívneho využitia všetkých zložiek jeho miestneho potenciálu (ekonomického, prírodného i demografického). Je vypracovaný na základe zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona č. 309/2014 Z.z. a v zmysle aktuálne platnej Metodiky tvorby PHSR z roku 2020.

Zodpovednosť za jeho implementáciu preberá obecná samospráva. Priebežná implementácia PHSR je nevyhnutnou podmienkou **zlepšovania kvality života obyvateľov obce**, ktorí majú príležitosť aktívne participovať na rozvoji obce či už pri jeho tvorbe, priebežnej aktualizácii alebo implementácii tým, že iniciujú alebo sa zapájajú sa do obecných aktivít a rozvojových projektov.

Zhrnutím analytickej časti tohto dokumentu je prehľad silných a slabých stránok obce a príležitostí a ohrození z vonkajšieho prostredia. Dokument tiež identifikuje potenciál rozvoja obce, jej aktuálne potreby a možnosti v kľúčových kompetenciách, ktoré obecná samospráva zastrešuje. V strategicko - programovej časti dokumentu je zadefinovaná vízia a strategické ciele a tiež opatrenia a aktivity, ktoré vedú k ich aktívnemu napĺňaniu. Vo finančno - realizačnej časti je definovaný systém monitorovania PHSR a možnosti viaczdrojového financovania rozvoja obce, vrátane Akčného plánu projektových priorít pre obdobie rokov 2023 až 2030.

Zmluvným spracovateľom PHSR obce sa stalo **OZ Partnerstvo pre MAS Dolný Liptov**, ktorého je obec aktívnym členom podobne ako v predošlom PHSR zostavenom na obdobie rokov 2016 až 2020.

Obec je spoločne s ďalšími 16 obcami z dvoch okresov - Liptovský Mikuláš a Ružomberok - členom strategickej územnej spolupráce **UMR Ružomberok - Liptovský Mikuláš** a je zaradená do Integrovannej územnej stratégie (IÚS)¹ Liptov 2030.

Zmluvný partner: OZ Partnerstvo pre MAS Dolný Liptov

❖ Odborný garant

Ing. Rastislav Horvát

❖ Odborné spracovanie dokumentu

Ing. Iveta Niňajová, PhD.

❖ Analytické práce

Mgr. Veronika Mikulková

❖ Administratívne práce

Ing. Katarína Čižmáriková

¹ www.liptov2030.sk

**ANALYTICKÁ
ČASŤ**

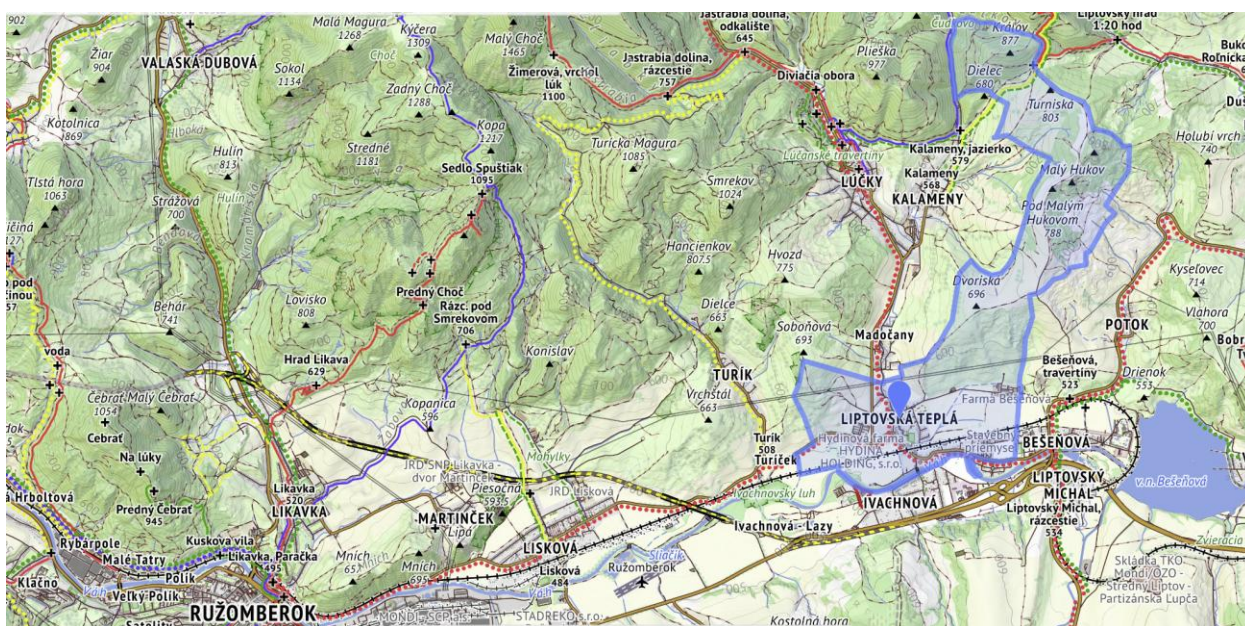
1 MIESTNE DANOSTI A MIESTNY POTENCIÁL

Ak má samospráva zámer, systematicky a koncepčne vytvárať a zlepšovať podmienky pre život svojich obyvateľov na území obce, mala by v plnej miere rešpektovať miestne danosti a miestny potenciál, ktoré spoločne vytvárajú isté jedinečné špecifiká, ktoré významne ovplyvňujú smerovanie a intenzitu rozvoja obce.

1.1 PRÍRODNÝ POTENCIÁL A PÔDNE POMERY

Obec Liptovská Teplá leží v **západnej časti Liptovskej kotliny** v nadmorskej výške **510 m n. m.** (stred obce) a 497–1051 m n. m. (v chotári). Rozprestiera sa na území medzi Nízkymi Tatrami, Chočskými vrchmi a Veľkou Fatrou, v blízkosti vodnej nádrže Liptovská Mara (vzdialená 8 km) a v mierne teplej klimatickej oblasti. Južnú časť obce prevažne odlesneného pahorkatinného chotára, tvoria trefohorné pieskovce a bridlice, severnú zalesnenú v Chočských vrchoch slienité horniny, vápence a dolomity.

Susedí s katastrami 7 obcí: Bešeňová, Ivachnová, Kalameny, Liptovská Anna, Liptovská Sielnica, Lúčky a Turík.

Zdroj: www.freemap.sk

Do katastra obce Liptovská Teplá zasahuje **chránené vtáčie územie (CHVÚ) Chočské vrchy**² NATURA 2000 (SKCHVU050) pre 10 vtáčích druhov, ktoré sú predmetom ochrany vrátane ohrozeného tetraova hlucháňa. CHVÚ Chočské vrchy bolo vyhlásené ako jedno z posledných v roku 2011. Západnou hranicou nadväzuje na CHVÚ Malá Fatra a východnou hranicou na CHVÚ Tatry. Je súčasťou oblasti **Jadrových pohorí, jednotky Chočské vrchy**.

Územie obce patrí do hlavného **povodia Váhu**. Prevažnú časť územia odvodňuje prvostupňový prítok Váhu prameniaci v pohorí Chočských vrchov, **potok Teplianka**.

Obec sa nachádza na území **geotermálnej štruktúry Liptovskej kotliny** s prirodzenými vývermi minerálnych a termálnych vôd, najvýznamnejšie v susediacich obciach - Lúčky, Kalameny a Bešeňová.

² Program starostlivosti o Chránené vtáčie územie Chočské vrchy na roky 2019 – 2048

Na území obce je lokalizovaná jedna štátom **chránená lipa**.

Územie obce sa skladá z katastrálnych území Liptovská Teplá a Madočany s **celkovou rozlohou 943 ha**. Kataster obce zaberá **7,44% výmery okresu Ružomberok**, pričom poľnohospodárska pôda zaberá až 19,74% rozlohy poľnohospodárskej pôdy okresu Ružomberok. **Ide o jednu z obcí s najväčšou výmerou poľnohospodárskej pôdy v okrese Ružomberok**, najmä pasienkov (trvalých trávnatých porastov).

CELKOVÁ VÝMERA ÚZEMIA OBCE k 31.12.2022 (v m²)

Územie	Poľnohospodárska pôda (PP)	Nepoľnohospodárska pôda (NPP)	podiel PP	Celková výmera
Liptovská Teplá	7 233 851	2 197 120	76,70%	9 430 971
Okres Ružomberok	36 640 055	90 074 742	28,91%	126 714 797
podiel obce na okrese v %	19,74%	2,44%		7,44%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, VBD_SK_WIN:pl5001rr

Z poľnohospodárskej pôdy majú v roku 2022 najväčšiu výmeru (až 80,2%-ný podiel na celkovej výmere) Trvalé trávnaté porasty, pričom Orná pôda zaberá len 17,7%. V obci nie sú evidované žiadne ovocné sady.

VÝMERA POĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY v obci Liptovská Teplá k 31.12.2022 (v m²)

Druh poľnohospodárskej pôdy (PP) v m ²	2015	2022	podiel	2022/2015	
				abs. zmena	zmena v %
Orná pôda	1 287 956	1 279 895	17,7%	-8 061	-0,63%
Záhrada	155 862	152 826	2,1%	-3 036	-1,95%
Ovocný sad	0	0		0	
Trvalý trávny porast	5 802 900	5 801 130	80,2%	-1 770	-0,03%
Poľnohospodárska pôda - celkom	7 246 718	7 233 851	100%	-12 867	-0,18%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, VBD_SK_WIN:pl5001rr

Z nepoľnohospodárskej pôdy majú v roku 2022 najväčšiu výmeru (51,5%-ný podiel na celkovej výmere) Lesné pozemky s prevažne smrekovými lesmi, pričom Zastavaná plocha a nádvorcia zaberá polovicu z lesných pozemkov (25,2%). Na území obce je evidovaných 8,6% nepoľnohospodárskej pôdy ako Vodné plochy, čo pravdepodobne súvisí s riekou Váh a jej prítokom Teplianka.

VÝMERA NEPOĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY v obci Liptovská Teplá k 31.12.2022 (v m²)

Druh nepoľnohospodárskej pôdy (NPP)	2015	2022	Podiel	2022/2015	
				abs. zmena	zmena v %
Lesný pozemok	1 130 559	1 130 558	51,5%	-1	0,00%
Vodná plocha	188 223	188 119	8,6%	-104	-0,06%
Zastavaná plocha a nádvorie	538 203	553 133	25,2%	14 930	2,77%
Ostatná plocha	327 602	325 310	14,8%	-2 292	-0,70%
Nepoľnohospodárska pôda - celkom	2 184 587	2 197 120	100%	12 533	0,57%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, VBD_SK_WIN:pl5001rr

1.2 DEMOGRAFIA A ĽUDSKÉ ZDROJE

Počtom obyvateľov podľa Sčítania obyvateľov v roku 2021 (ďalej ako SOBD2021) patrí Liptovská Teplá medzi obce veľkostnej skupiny 1000 až 1999 obyvateľov a **na počte obyvateľov okresu Ružomberok sa podiela 1,8%-ami**. Priemerný vek je len o 2,67 roka menej ako je priemerný vek v okrese Ružomberok.

Územie	Základné údaje k 1.1.2021		
	Priemerný vek	Hustota (os/km ²)	Počet obyvateľov
Liptovská Teplá	40,05	109,90	1 031
okres Ružomberok	42,72	216,29	57 392
podiel na okrese v %	-	-	1,8%

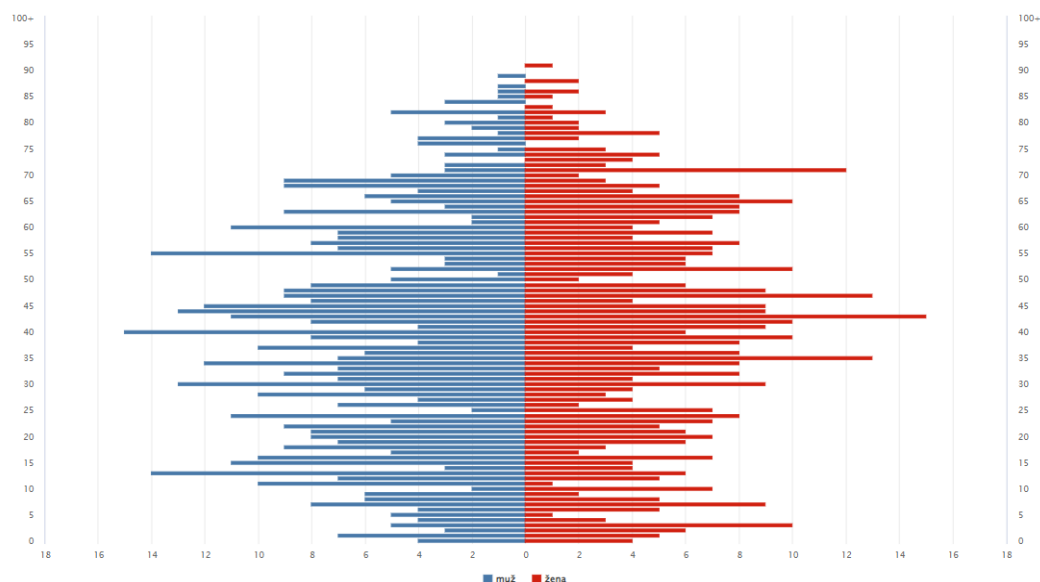
Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021)

Pohlavie: V obci Liptovská Teplá žije o 53 mužov (5,14% obyvateľov) viac ako žien, kým v okrese Ružomberok prevláda o 2,54% viac žien ako mužov.

Územná jednotka	Spolu	Muži	Ženy
Liptovská Teplá	1 031	542	489
podiel v %	100%	52,27%	47,43%
okres Ružomberok	57 392	27 967	29 425
podiel v %	100%	48,73%	51,27%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021) ,Z01_01_OK_SK0318_OB

Počet obyvateľov podľa jednotiek veku v obci Liptovská Teplá k 1. 1. 2021

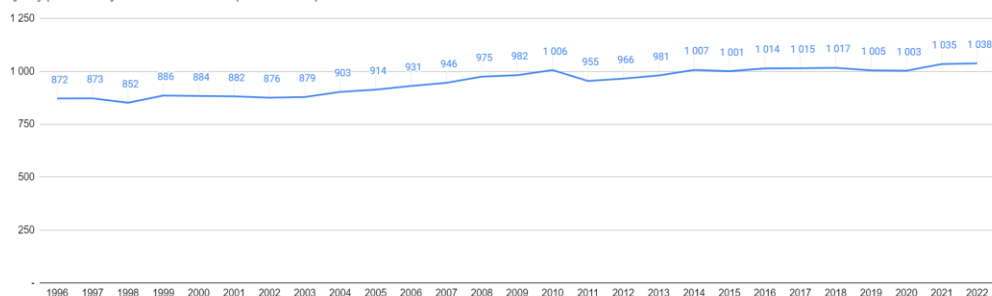

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021)

Ako ukazuje tento graf v obci Liptovská Teplá je viac žien ako mužov vo veku 44 rokov a tiež 48 a 35 rokov.

Liptovská Teplá patrí medzi obce okresu Ružomberok, kde od roku 1996 **počet obyvateľov kontinuálne medziročne rastie.**

Vývoj počtu obyvateľov v obci Liptovská Teplá v rokoch 1996 - 2022

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, vbd_dem:om7006rr

Kým celkový prírastok obyvateľstva v roku 1996 predstavoval pokles 3 obyvateľov, v roku 2014 to bol nárast až 26 obyvateľov, čo súviselo s pozitívnym migračným saldom v súvislosti s novou výstavbou, čo pokračovalo aj v roku 2016. Od roku 2019 sa prejavil pokles o -12 obyvateľov, kedy sa z obce odsťahovalo viac obyvateľov ako prisťahovalo. V roku 2021 aj 2022 bol celkový prírastok už opäť pozitívny.

MIGRAČNÉ SALDO obce Liptovská Teplá

Ukazovateľ	1996	2006	2014	2016	2019	2020	2021	2022
Živonarodení	9	6	10	6	11	9	15	7
Zomretí	12	8	8	8	10	8	11	8
Prírodný prírastok obyvateľstva	- 3	- 2	2	- 2	1	1	4	- 1
Migračné saldo	-	19	24	15	-13	-3	-	4
Celkový prírastok obyvateľstva	- 3	17	26	13	-12	-2	4	3

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, vbd_dem:om7006rr

Vekové zloženie: Obec Liptovská Teplá disponuje **69,25% obyvateľov v produktívnom veku**, pričom počet obyvateľov v predproduktívnom (deti a mládež) a v poproduktívnom veku (seniori) je približne rovnaký.

Územná jednotka	Spolu	Predproduktívny vek (0-14 rokov)	Produktívny vek (15-64 rokov)	Poproduktívny vek (65 a viac rokov)
Liptovská Teplá	1 031	161	714	156
podiel v %	100%	15,6%	69,25%	15,13%
okres Ružomberok	57 392	85 455	38 546	10 302
podiel v %	100%	14,89%	67,16%	17,95%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_03_OK_SK0318_OB

Vzdelanie: Až 31,43% má ukončené úplné stredné vzdelanie s maturitou, pričom vysokoškolské vzdelanie má ukončených 16,97% obyvateľov obce, čo je približne toľko, ako na úrovni okresu Ružomberok.

Územná jednotka	Spolu	bez ukončeného vzdelania – osoby vo veku 0-14 rokov	Základné	stredné odborné (učňovské) (bez maturity)	úplné stredné (s maturitou)	vyššie odborné	vysokoškolské	bez školského vzdelania – osoby vo veku 15 rokov a viac	nezistené
Liptovská Teplá	1 031	105	150	197	324	60	175	1	19
podiel v %	100%	10,18%	14,55%	19,11%	31,43%	5,82%	16,97%	0,1%	1,84%
okres Ružomberok	57 392	6 015	9 335	12 337	15 017	3 059	9 935	111	1 583
podiel v %	100%	10,48%	16,27%	21,5%	26,17%	5,33%	17,31%	0,19%	2,76%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_06_OK_SK0318_OB

Rodinný stav: V obci Lipt. Teplá žije približne rovnaký počet slobodných obyvateľov ako obyvateľov v manželskom zväzku.

Územná jednotka	Spolu	slobodný, slobodná	ženatý, vydatá	rozvedený, rozvedená	vdovec, vdova	nezistené
Liptovská Teplá	1 031	451	453	59	65	3
podiel v %	100%	43,74%	43,94%	5,72%	6,3%	0,29%
okres Ružomberok	57 392	25 257	23 249	4 542	4 233	111
podiel v %	100%	44,01%	40,51%	7,91%	7,38%	0,19%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_05_OK_SK0318_OB

Národnosť: V obci Liptovská Teplá prevláda slovenská národnosť (97,77%), pričom z iných národností sa najviac objavuje česká národnosť (3 obyvatelia). Obec neeviduje žiadneho občana rómskej národnosti.

Územná jednotka	Spolu	slovenská	česká	maďarská	rakúska	poľská	rómska	nezistené
Liptovská Teplá	1 031	1 008	3	1	1	1	0	17
podiel v %	100%	97,77%	0,29%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%	1,65%
okres Ružomberok	57 392	54 518	216	69	5	36	96	2 203
podiel v %	100%	94,99%	0,38%	0,12%	0,01%	0,06%	0,17%	3,84%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_11_OK_SK0318_OB

Vierovyznanie: Dominantným vierovyznaním v obci Liptovská Teplá je rímskokatolícke vierovyznanie u 72,65% obyvateľstva, čo je približne rovnaké ako v okrese Ružomberok. Bez vyznania je v obci 15,23% obyvateľov.

Územná jednotka	Spolu	bez vyznania	rímsko-katolícke	evanjelické	grécko-katolícke	ostatné	nezistené
Liptovská Teplá	1 031	157	749	62	15	21	27
podiel v %	100%	15,23%	72,65%	6,01%	1,45%	2,04%	2,62%
okres Ružomberok	57 392	9 644	41 659	1 994	368	166	2 622
podiel v %	100%	16,8%	72,59%	3,47%	0,64%	0,29%	4,57%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_15_OK_SK0318_OB

1.3 KULTÚRNO - HISTORICKÝ POTENCIÁL

Obec Liptovská Teplá patrí **medzi najstaršie obce na Liptove, ktoré vznikli pred 11. storočím**. Svedčia o tom bohaté nálezy z veľkomoravského obdobia, ktoré potvrdzujú slovanský pôvod sídla.

Pri archeologickom výskume roku 1978 boli pri stavbe domu, v časti zvanej Hlinisko, nájdené pozostatky sídliska s množstvo črepov s viacnásobnou vlnkou a obežnými ryhami, ktoré boli archeológmi datované do 11. – 12. storočia. V miestnej časti Madočany, v časti zvanej Skaličky, bolo v roku 1980 pri výskume objavené sídlisko z 9. – 10. storočia. Na archeologické nálezy je bohaté najmä okolie Liptovského Michala. Pozostatky sídliska z 9. storočia sa našli pod návrším kostola, ale aj na oboch brehoch Ľupčianky, severovýchodne od obce a východne od návršia s názvom Hradisko. Sídlisko z 9. - 10. storočia sa nachádzalo aj neďaleko od dnešnej križovatky štátnej cesty s cestou do Partizánskej Ľupče a v miestach zvaných Lažtek, severozápadne od kostola pri diaľnici, kde bola v roku 1973 objavená obdĺžniková polozemnica so zaoblenými rohmi a s pozostatkami kamennej pece. Po začlenení Liptova do uhorského štátu bolo až do polovice 13. storočia územie Liptovskej Teplej kráľovským majetkom, ale postupne sa drobilo viacerými kráľovskými donáciami.

Názov obce sa vyvinul zo slovanského názvu miestneho potoka a z listinného materiálu z 13. storočia ho poznáme v tvaroch: Tepla, Teplo, Topla, Thopla a iné.

V registri národných kultúrnych pamiatok je evidovaná jedna pamiatka - Rímsko-katolícky Gotický kostol Filipa a Jakuba, postavený už v 13. storočí (1280). Patrí medzi najstaršie sakrálne stavby na Liptove. Obkolesený je ohradným múrom so vstupnou bránou. Zaujímavá je kostolná veža s cibulovitou strechou so zvonom z roku 1543. V kostole sa zachovalo viacero stredovekých architektonických detailov, ako napríklad gotická schránka na prechovávanie Sviatosti oltárnej. Za povšimnutie stoja aj maľby, ktoré vyhotovil na prelome 19. a 20. storočia známy maliar Jozef Hanula. Snažil sa pri tom zachovať štýl, aj témy pôvodných stredovekých malieb. Pridal však k tomu aj niekoľko svojich originálnych malieb. Zaujímavý je aj drevený maľovaný epitaf Jána Kubíniho. Ten mu dala vyhotoviť v roku 1611 jeho manželka Anna. Dominantou epitafu je obraz Víťazný Kristus. Vzácne sú aj niektoré lavice, ktoré pochádzajú zo 16. a 17. storočia. Nezvyklá je aj spovednica priamo vmurovaná do steny. Za povšimnutie stoja aj vitráže s témami sv. Jána Nepomuckého a Božského srdca Ježišovho. Pri kostole je farská budova zo 17. storočia.

Obec nemá schválené samostatné VZN s **miestnymi pamätihodnosťami**. Na území obce sa nachádzajú dva kaštiele v súkromnom vlastníctve, ktoré nie sú v evidencii NKP. Jeden **klasicistický kaštieľ v časti Madočany** ako dvojpodlažná stavba na pôdoryse obdĺžnika z roku 1830 vo vyhovujúcom stave a druhý **neskororenesančný kaštieľ** ako dvojpodlažná bloková päťosová stavba s manzardovou strechou z druhej polovice 17. storočia, zbarokizovaný bol v 18. storočí, v centrálnej časti obce v nevyhovujúcom stave.

Na území obce nie sú evidované žiadne divadlá, kiná, múzeá ani galérie.

Obec má zriadenú **obecnú verejnú knižnicu**. Počet čitateľov však neeviduje. Knižnica neprešla modernizáciou. Je potrebná výmena vybavenia a nákup knižničného systému na evidenciu.

VEREJNÁ KNIŽNICA v obci Liptovská Teplá

Ukazovateľ	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
počet knižničných jednotiek	4 135	6 611	6 897	7 093	7 049	5 164	7 121	nezistené

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, [ku5008rr]

V obci pôsobia tri kultúrne organizácie a spolky pre dospelých, pričom jeden vedie Farnosť Liptovská Teplá a druhý Jednota dôchodcov. Tretím je združenie rodičov pri ZŠ s MŠ Liptovská Teplá.

PREHĽAD KULTÚRNYCH ORGANIZÁCIÍ A SPOLKOV v obci Liptovská Teplá k 31.12.2022

Zameranie	Organizácia/Spolok	Členská základňa mládež / dospelý	Počet členov	Činnosť od roku
Spevácky a tanečný súbor ÚSMEV	Jednota dôchodcov	dospelý	15	2019
Spevácka skupina GOSPIK	Farnosť Liptovská Teplá	dospelý	15	2017
OZ Rodičia a priatelia školy pri ZŠ s MŠ Liptovská Teplá		dospelý	údaj nezistený	údaj nezistený

Zdroj: Interná evidencia obce

Medzi významné osobnosti narodené v obci patrí: **Štefan Šmiheľ** - bádateľ a autor prvej brožúrky o dejinách obce (bádateľ), po ktorom je pomenované obecné námestie; **Ladislav Kubačka** - akademický maliar; **Róbert Dúbravec** - učiteľ, maliar a spisovateľ; **Jozef Mareták** - vynálezca, konštruktér; **Ignác Zimáni** - univerzitný profesor; **Michal Bačík** - kňaz, dekan a čestný kanonik. **Pre žiadneho nie je zriadená pamätná izba.**

V obci je organizovaných **12 tradičných kultúrno - spoločenských podujatí**: Dedinský ples hasičov (január, 80-100 účastníkov); Ples ZRPŠ (100 osôb); Maškarný ples (február, 100 účastníkov); Sadenie májov (máj, 250 účastníkov); Deň matiek (máj, 150 účastníkov); Deň detí (jún, 350 účastníkov); Odpustové slávnosti (100 účastníkov); Deň úcty k starším (október, 110 účastníkov); Mikuláš (december, 200 účastníkov); Vianočná akadémia (december, 200 účastníkov); Nočný útok hasičov (500 účastníkov); Rozlúčka s letom (300 účastníkov).

Každoročne obecný SPOZ pripravuje Uvítania detí do života v závislosti od počtu novonarodených detí. Priemerne je to 3 - 20 uvítaných detí ročne.

1.4 ŠPORTOVÉ TRADÍCIE A VYBAVENOSŤ PRE ŠPORT

Obec Liptovská Teplá disponuje športovou infraštruktúrou a vybavením vo vlastníctve obce pre **futbal** (futbalové ihrisko, školské futbalové ihrisko), **tenis** (tenisový kurt), **basketbal** (2 školské basketbalové ihriská), multifunkčné ihrisko, obecná posilovňa, workoutové WSihrisko, školská telocvičňa s posilovňou. Telocvičňa s posilovňou aj futbalové ihrisko si vyžadujú rekonštrukciu.

V obci pôsobí **Obecný športový klub RENOP Liptovská Teplá** pre dorast aj dospelých, kde okrem futbalu a stolného tenisu sa členovia venujú aj turistike a šachu. Najstarším oddielom je futbalový oddiel, ktorý pôsobí od roku 1924 a má aktuálne aj najviac členov (50 členov). Druhým najstarším je turistický oddiel s 20 členmi, ktorý pôsobí od roku 1970.

PREHĽAD ŠPORTOVÝCH ORGANIZÁCIÍ A ŠPORTOVÝCH KLUBOV v obci Liptovská Teplá k 31.12.2022

Šport	Športový klub	Členská základňa mládež / dospelý	Počet členov	Činnosť od roku
Futbal	Obecný športový klub	dorast/dospelý	50	1924
Stolný tenis	OŠP RENOP Liptovská Teplá	dorast/dospelý	10	2005
Turistický oddiel		dorast/dospelý	20	1970
Šach		dorast/dospelý	10	2005

Zdroj: Interná evidencia obce

V obci je tradične organizovaný **Letný futbalový pohár**, na ktorom sa zúčastňuje okolo 500 ľudí, niekoľko hasičských súťaží a šachový turnaj starostu obce (máj), ktorý sa po výpadku počas pandémie zatiaľ neobnovil.

1.5 TRÁVENIE VOĽNÉHO ČASU

Pre trávenie času detí obec vybudovala dve detské ihriská. Na území obce nie je vybudovaný žiadny náučný chodník.

Územná jednotka	DETSKÉ IHRISKÁ		NÁUČNÉ CHODNÍKY	
	Existujúci počet	Z toho ihrísk vo vlastníctve obce	Dĺžka náučných chodníkov v m	Z toho chodníky vo vlastníctve obce
Liptovská Teplá	2	2	0	0

Zdroj: Interná evidencia obce

Mládež sa organizovala v **mládežníckom klube THREE Klub mladých**, ktorého činnosť je momentálne pozastavená z dôvodu materskej dovolenky vedúcej združenia.

2 MIESTNA EKONOMIKA A PODNIKANIE

V okrese Ružomberok sú dlhodobo **priemerné mesačné nominálne mzdy zamestnancov** vyššie ako v Žilinskom kraji (v roku 2022 o 31 Eur), pričom od roku 2016 vzrástli o 44%. **Miera evidovanej nezamestnanosti** sa v roku 2022 hýbala v okrese Ružomberok na úrovni 5,05%, pričom v Žilinskom kraji to bolo 4,63%.

EKONOMICKÉ UKAZOVATELE za okres Ružomberok				
Ekonomický ukazovateľ	2016	2022	2022/2016	
Miera evidovanej nezamestnanosti v %	8,76%	5,05%	-3,71%	-42,4%
Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v Eur	991 €	1 428 €	437 €	44%

Zdroj: ŠÚSR, pr3108rr, np3110rr

Podľa Sčítania obyvateľstva v roku 2021 je v **obci Liptovská Teplá 50,53% obyvateľov ekonomicky aktívnych**, pričom prevládajú zamestnanci, ktorých je 3,89-krát viac oproti podnikateľom. Väčšina obyvateľov dochádza za prácou buď do okolitých obcí alebo mesta Ružomberok a iných väčších miest.

EKONOMICKY AKTÍVNE OBYVATEĽSTVO obce k 1.1.2021		
Územná jednotka	Počet	Podiel na celkovom obyvateľstve
Liptovská Teplá	521	50,53%
okres Ružomberok	27 202	47,40%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_17_OK_SK0318_OB

Územná jednotka	Spolu	Zamestnanec	Podnikateľ	Nezistené	iné
Liptovská Teplá	521	378	97	25	21
podiel v %	100,00%	76,21%	19,56%	5,04%	4,23%
okres Ružomberok	27 202	2 1248	3 663	2 213	78
podiel v %	100,00%	78,11%	13,47%	8,13%	0,29%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_17_OK_SK0318_OB

Za sledované obdobie rokov 2016 až 2021 **vzrástol počet podnikateľov v obci o 17,2%**, čo bolo o takmer 10% viac ako bol rast na úrovni okresu Ružomberok. Početnosť Fyzických osôb podnikateľov, Živnostníkov aj Právnických osôb vzrástla takmer rovnako (po 10 až 11 subjektov).

Územná jednotka	Fyzické osoby - podnikatelia				Živnostníci				Právnické osoby				PODNIKATELIA celkom			
	2016	2021	2021/2016		2016	2021	2021/2016		2016	2021	2021/2016		2016	2021	2021/2016	
Liptovská Teplá	81	91	10	12,3%	77	88	11	14,3%	28	39	11	39,3%	186	218	32	17,2%
okres Ružomberok	1828	1 888	60	3,3%	1703	1729	26	1,5%	1054	1331	277	26,3%	4585	4948	363	7,9%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, VBD_SK_WIN:og3011rr, VBD_SK_WIN:og3008rr

2.1 MIESTNE PODNIKANIE V PRIEMYSLE, SLUŽBÁCH, REMESLÁCH, POTRAVINÁRSTVE A POĽNOHOSPODÁRSTVE

Priamo v obci Liptovská Teplá podniká 23 podnikateľských subjektov, 3 remeselníci a 4 farmári. Najväčším podnikateľským subjektom a zamestnávateľom je Betonárka - Libeto s 50-99 zamestnancami.

Obec Liptovská Teplá nemá zriadený **obecný podnik** na verejno - prospešné služby. Obec však podniká v sociálnom podniku **RENOP, spol. S r.o., registrovaný sociálny podnik** zameranom na protektorovanie pneumatík, výroby zo surovej gumeny a pneuservis. RENOP s.r.o. zamestnával 10-19 zamestnancov.

Oblasť podnikania	Podnikateľ	Remeselníci	Poľnohospodári, farmári a SHR
Výroba železobetónových prefabrikátov	❖ Betonárka - LIBETO, a.s. (50-99 zamestnancov)		
Stavebná činnosť	❖ IŠSTAV, s.r.o - stavebniny		
Drevovýroba a stolárstvo	❖ STAMI - drevovýroba	❖ Martin Likavec	
Kovovýroba	❖ Pavol Hoflich - výroba kovových konštrukcií; ❖ Aleš Greguš - výroba surového železa a ocele; ❖ BOFE - kovovýroba ❖ Ladislav Pudiš - výroba zámkov a pántov ❖ Roman Ševčík - výroba zámkov a pántov ❖ Martin Palko - výroba kovových výrobkov; ❖ Petr Balko Plynoservis - výroba nádrží, zásobníkov a kontajnerov z kovu;	❖ Rastislav Halička - umelecký kováč (zamestnáva 2 osoby)	
Ubytovacie a stravovacie služby	❖ Penzión Zuzana ❖ Liptovský MLYN ❖ Penzión Motýľ ❖ Penzión za Mlynom ❖ Villa pri Váhu		
Prenájom	❖ Libegrin s.r.o. ❖ EUROCOM		
Opravné áut	❖ Michal Novák ❖ Hošala Lukáš		
Potravinárstvo	❖ JANEK s.r.o. - výroba vajec, ❖ COOP Jednota - predaj potravín	❖ Štálik - výroba mliečnych produktov	❖ Martin Palenčík - syry, ❖ Jakub Jánošík - poľnohospodár, ❖ Lenka Jánošíková - chov oviec a kôz, ❖ EV-GEN - farma
Výroba strojov a prístrojov	❖ Milan Kamenický Inc. - výroba optických nástrojov a fotografických prístrojov		
Iné služby	❖ Marcela Kováčová - kaderníčka		

Zdroj: Interná evidencia obce

Ekonomická aktivita: V obci Liptovská Teplá bolo k 1.1.2021 evidovaných 447 (43,36%) pracujúcich v produktívnom veku a 55 (5,33%) pracujúcich dôchodcov. Nepracujúcich dôchodcov obec evidovala 177 obyvateľov (17,17%) a **28 obyvateľov (2,72%) bolo evidovaných ako nezamestnaných**. V domácnosti na materskej, rodičovskej dovolenke alebo dobrovoľne (osoba v domácnosti) zotrvalo 60 osôb (5,82%).

Územná jednotka	Spolu	pracujúci (okrem dôchodcov)	pracujúci dôchodca	osoba v domácnosti	osoba na materskej dovolenke	osoba na rodičovskej dovolenke	nezamestnaný	dieťa do začatia povinnej školskej dochádzky	žiak ZŠ	žiak SŠ	študent VŠ	iná	nezistené	
Lipt.Teplá	1031	447	55	177	42	8	10	28	62	105	48	36	5	8
podiel v %	100%	43,36%	5,33%	17,17%	4,07%	0,78%	0,97%	2,72%	6,01%	10,2%	4,66%	3,49%	0,48%	0,78%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_16_OK_SK0318_OB

Kategórie zamestnania: V obci Liptovská Teplá bolo k 1.1.2021 najviac zamestnancov evidovaných na pracovných pozíciách Špecialista (19%), Technik a odborný pracovník (16,63%) a Pracovník v službách a obchode (16,39%).

Územná jednotka	Spolu	Príslušníci ozbrojených síl	Zákonodarcovia, riadiaci pracovníci	Špecialisti	Technici a odborní pracovníci	Administratívni pracovníci, úradníci	Pracovníci v službách a obchode	Kvalifikovaní robotníci a remeselníci	Operátori a montéri strojov a zariadení	Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	Nezistené
Lipt. Teplá	421	11	21	80	70	22	69	36	46	29	37
podiel v %	100%	2,61%	4,99%	19%	16,63%	5,23%	16,39%	8,55%	10,93%	6,89%	6,80%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_18_OK_SK0318_OB

Odvetvie klasifikácie ekonomických činností (OKEČ): V obci Liptovská Teplá bolo k 1.1.2021 najviac pracujúcich evidovaných v Priemyselnej výrobe (19,01%), vo Veľkoobchode a maloobchode (13,82%) a v Zdravotníctve a sociálnej pomoci (10,17%).

OKEČ	početnosť	podiel v%
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	13	2,5%
Ťažba a dobývanie	2	0,38%
Priemyselná výroba	89	17,08%
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	5	0,96%
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	12	2,30%
Stavebníctvo	50	9,59%
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	72	13,82%
Doprava a skladovanie	19	3,65%
Ubytovacie a stravovacie služby	19	3,65%
Informácie a komunikácia	7	1,34%
Finančné a poisťovacie činnosti	4	0,77%
Činnosti v oblasti nehnuteľností	7	1,34%
Odborné, vedecké a technické činnosti	18	3,45%
Administratívne a podporné služby	12	2,30%
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	32	6,14%
Vzdelávanie	39	7,48%
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	53	10,17%
Umenie, zábava a rekreácia	10	1,92%
Ostatné činnosti	9	1,73%
Nezistené	49	9,4%
Spolu	521	100%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_19_OK_SK0318_OB

2.2 MIESTNE SLUŽBY CESTOVNÉHO RUCHU

Obec Liptovská Teplá je členom záujmového združenia právnických osôb **Klaster Liptov - združenie cestovného ruchu**, cez ktoré ovplyvňuje aj činnosť oblastnej organizácie cestovného ruchu Región Liptov, kde je Klaster Liptov jedným z členov.

Obec sa profiluje a zviditeľňuje skôr ako športovo založená obec so zameraním na futbal a činnosť dobrovoľného hasičského zboru a len málo sa venuje propagácii svojho kultúrno - historického dedičstva a jeho interpretácii. Návštevníkmi obce sú najčastejšie návštevníci termálneho aquaparku v Bešeňovej.

PREHĽAD PRIMÁRNEJ PONUKY CESTOVNÉHO RUCHU obce Liptovská Teplá k 31.12.2022

Zložka ponuky	PRÍRODA	KULTÚRA A HISTÓRIA	ŠPORT	ATRAKcie
Liptovská Teplá	chránená Lipa	Kostol sv. Filipa a Jakuba	futbalové ihrisko a futbalové turnaje	Bociany
	rieka Váh	Kaštieľ v Liptovskej Teplej	multifunkčné ihrisko	
	potok Teplianka	Kaštieľ v Madočanoch	detské ihriská	
		archeologické náleziská	nočný útok Dobrovoľného hasičského zboru	
		penzión Liptovský mlyn		

Zdroj: Interné spracovanie obce

V obci bolo v roku 2022 registrovaných **6 ubytovacích zariadení so 118 lôžkami**, pred pandémiou COVID-19 to však bolo 126 lôžok (rok 2019). V roku 2019 pred nástupom pandémie COVID-19 obec evidovala historicky najvyšší počet prenocovaní aj návštevníkov na úrovni až 959 osôb (40,8% zo zahraničia), ktorý v roku 2022 klesol na 86 osôb (pokles o 91%), z toho 85% zo zahraničia. Podľa oficiálnych štatistických údajov sa **obec čo to do výkonnosti ubytovacích zariadení v roku 2022 ešte z pandémie COVID-19 nespamätala** a vykazuje minimálne počty ubytovaných návštevníkov aj prenocovaní. Ale na druhej strane obec vybrala medzi rokmi 2022 a 2021 o 1 739 Eur viac na dani z ubytovania (44,6%). Z toho vyplýva, že štatistická evidencia od ubytovateľov je nepresná a štatisticky sú evidovaní najmä zahraniční návštevníci.

PREHĽAD VÝKONOV CESTOVNÉHO RUCHU v obci Liptovská Teplá za obdobie rokov 2017 - 2022

Ukazovateľ	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Celkový počet ubytovacích zariadení	D	5	6	6	6	6
Celkový počet izieb	D	36	38	37	37	37
Celkový počet lôžok (vrátane kempingových miest)	D	118	126	118	118	118
Počet návštevníkov	D	678	959	574	D	86
Počet domácich návštevníkov	D	327	567	376	D	13
Počet zahraničných návštevníkov	D	351	392	198	D	73
Počet prenocovaní	D	1 431	1 982	1 224	D	166
Počet prenocovaní domácich návštevníkov	D	621	1 161	832	D	16
Počet prenocovaní zahraničných návštevníkov	D	810	821	392	D	150

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, cr3809qr

Obec Liptovská Teplá zaviedla na základe VZN daň z ubytovania až po pandémii, a to od roku 2020, v hodnote 1 Eur na prenocovanie. Údaj o počte platieľov dane z ubytovania obec neposkytla.

PREHĽAD VYBRANEJ DANE Z UBYTOVANIA v obci Liptovská Teplá za obdobie rokov 2017 - 2022

Ukazovateľ	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vybraná daň z ubytovania ročne v Eur	3 299 €	2 962 €	4 662 €	4 636 €	3 899 €	5 638 €
Sadzba miestnej dane v Eur				1 €	1 €	1 €

Zdroj: Interná evidencia obce

2.3 LESNÉ HOSPODÁRSTVO

V katastri obce Liptovská Teplá a Madočany hospodária **dve pozemkové spoločnosti**: Urbárske spoločenstvo Liptovská Teplá založené v roku 2014 a Urbáriát - pozemkové spoločenstvo Lúčky založený v roku 1996. Urbárske spoločenstvo Liptovská Teplá eviduje len 1 zamestnanca, kým Urbáriát - pozemkové spoločenstvo Lúčky s 876 podielnikmi eviduje 5 - 9 zamestnancov a v roku 2023 hospodáril so ziskom 63,6 tis. Eur. Má schválený Plán starostlivosti o les na roky 2018 – 2027, podľa ktorého vykonáva hospodársku činnosť.

3 MIESTNE VEREJNÉ SLUŽBY

3.1 ÚZEMNÉ PLÁNOVANIE A ÚZEMNÝ ROZVOJ

Obec Liptovská Teplá **nemá** spracovaný ani **schválený Územný plán**, ale podľa novoprijatej stavebnej legislatívy z roku 2022 má každá obec povinnosť do roku 2024 schváliť nový územný plán.

3.2 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Služieb, ktoré sa týkajú starostlivosti o životné prostredie z úrovne miestnej samosprávy je niekoľko. Dôležitosť tejto témy narastá najmä v súvislosti s hroziacou **klimatickou zmenou**, čo prináša viaceré výzvy pre obce a mestá v oblasti najmä zadržiavania vody v krajine a hospodárenia s vodou formou tzv. zelenej a modrej infraštruktúry.

Medzi hlavné kompetencie, ktorými sa miestna samospráva zaoberá patrí: (1) Starostlivosť o zeleň a verejné priestranstvá, (2) Protipovodňové opatrenia, (3) Hospodárenie s pitnou vodou a odkanalizovanie, (4) Odpadové hospodárstvo, (5) Environmentálne vzdelávanie.

Starostlivosť o zeleň a verejné priestranstvá: Pasportizácia stavu verejnej zelene nebola zatiaľ zrealizovaná. Verejná zeleň sa nachádza predovšetkým v strede obce, v areáli ZŠ s MŠ, za penziónom Motýľ v časti medzi Liptovskou Teplou a miestnou časťou Madočany. V obci sa nenachádza líniová alej.

Obec sa v rámci údržby verejnej zelene a verejných priestranstiev stará aj o **obecný cintorín** s 392 hrobovými miestami.

MESTSKÁ ZELEŇ a VEREJNÉ PRIESTRANSTVÁ						
Územná jednotka	Výmera plôch verejnej zelene v m ²	Výmera verejných priestranstiev v m ²	Počet parkov a parčíkov	Počet verejných záhonov	Počet stromov verejnej zelene	Počet lavičiek
Liptovská Teplá	Údaje neboli poskytnuté, nakoľko plochy zelene doteraz neboli zamerané.					

Zdroj: Interná evidencia obce

Hospodárenie s pitnou vodou a odkanalizovanie: Obec poskytuje obyvateľom pripojenie na kanalizačnú a vodovodnú sieť prostredníctvom **Vodárenskej spoločnosti Ružomberok, a.s.**, ktorej je akcionárom. Podľa evidencie Vodárenskej spoločnosti Ružomberok, a.s. má 169 domov vybudované vodovodné prípojky a 305 domov kanalizačné prípojky. Obec je kompletne odkanalizovaná. Od roku 2015 pribudli pripojenia aj na verejnú kanalizáciu (13,4%) aj na verejný vodovod (12,7%). Pripojení na verejný vodovod je v obci o 136 menej ako pripojení na verejnú kanalizáciu. Verejná kanalizačná sieť je pripojená na ČOV v lokalite pri rieke Váh v smere ku katastrálnemu územiu Turík.

Vodovodná a kanalizačná sieť v obci, vrátane ČOV prešla v obci pred rokom 2015 kompletnou rekonštrukciou.

VEREJNÝ VODOVOD A KANALIZÁCIA v obci Liptovská Teplá		2015	2022	abs. zmena 2022/2015	zmena v %
Verejná kanalizácia	Počet prípojok	269	305	36	13,4%
	Dĺžka kanalizačnej siete v km	6,24	6,24	0	0,0%
	Počet napojených obyvateľov obce	865	974	109	12,6%
	Podiel napojených obyvateľov obce (v %)	84,2%	94,1%	9,9%	11,8%
Verejný vodovod	Počet prípojok	150	169	19	12,7%
	Dĺžka vodovodnej siete v km	5,0	5,0	-	0,0%
	Počet napojených obyvateľov obce	1 027	1 033	6	0,6%
	Podiel napojených obyvateľov obce (v %)	100,0%	99,8%	- 0,2%	-0,2%

Zdroj: Interná evidencia Vodárenská spoločnosť Ružomberok, a.s.

Odpadové hospodárstvo: Téma znižovania množstva komunálneho odpadu na skládkach a zvyšovania miery separovania odpadov prípadne opätovného používania odpadov bude v nasledujúcich rokoch ešte viac zdôrazňovaná.

Obec nemá okrem obecnej skládky odpadov - **Zberný dvor v miestnej časti Madočany** v areáli firmy RENOP a **súkromného kompostoviska** (od penziónu Motýľ smerom na Bešeňovú) v správe spoločnosti EU-GEN s.r.o., v správe žiadnu ďalšiu infraštruktúru odpadového hospodárstva. Rizikom pri raste poplatkov za odvoz a likvidáciu komunálneho odpadu je opätovný vznik čiernych skládok odpadov v katastri obce, ktorých sa za sledované obdobie rokov 2016 - 2022 podarilo zlikvidovať dve nelegálne skládky odpadov. Momentálne sa v obci už nenachádza **žiadna čierna skládka**.

INFRAŠTRUKTÚRA ODPADOVÉHO HOSPODÁRSTVA NA ÚZEMÍ OBCE K 31.12.2022

Samospráva	Skládka odpadov	Zberné dvory	Zariadenia na zhodnocovanie odpadov	Zariadenia na zneškodňovanie odpadov	Kompostárne	Bioplynové stanice	Zariadenia na prípravu na opätovné použitie
Liptovská Teplá	nie	ÁNO	nie	nie	nie	nie	nie

Zdroj: Interná evidencia obce

Dlhodobým zmluvným partnerom obce v oblasti zneškodňovania zložiek komunálneho odpadu sú spoločnosti **Lupčianka s.r.o.** (plasty, sklo, papier a lepenka) a spoločnosť **OZO a.s. (zmesový komunálny odpad, drobný stavebný odpad)**.

PARTNERI ZNEŠKODŇOVANIA ZLOŽIEK KOMUNÁLNEHO ODPADU v obci Liptovská Teplá k 31.12.2022

Zložka odpadu	Číslo z katalógu odpadov	Vytriedené množstvo (v tonách)	Názov spoločnosti
Zmesový komunálny odpad	20 03 01	131,41	OZO a.s.
Plasty	20 01 39	27,74	Lupčianka s.r.o.
Drobný stavebný odpad	20 03 08	7,82	OZO a.s.
Sklo	20 01 02	21,65	Lupčianka s.r.o.
Papier a lepenka	20 01 01	19,79	Lupčianka s.r.o.
Biologicky rozložiteľný odpad	20 02 01	0,27	OZO-Liptovský Mikuláš, s.r.o.
Kovy - železo a oceľ	20 01 40 05	116,85	BRA SK, s.r.o./ŽP EKO QELET a.s. TSR Slovakia s.r.o. KOUEX, s.r.o. Zberné suroviny Žilina a.s.
Iné komodity		60,98	BRA SK, s.r.o./ŽP EKO QELET a.s. TSR Slovakia s.r.o. KOUEX, s.r.o. Zberné suroviny Žilina a.s. Lupčianka s.r.o. OZO a.s.
ODPAD spolu		177,83	

Zdroj: Ročný výkaz o komunálnom odpade za rok 2022

Obec Liptovská Teplá medzi rokmi 2019 a 2022 zvýšila úroveň vytriedenia odpadu o 8,05% na 65,39%, kým na úrovni okresu Ružomberok to bolo až o 22,7% na hodnotu 49,29%. **Obec Liptovská Teplá patrí v okrese Ružomberok medzi obce s najvyššou úrovňou triedenia zložiek komunálnych odpadov.**

ÚROVEŇ VYTRIEDENIA KOMUNÁLNYCH ODPADOV v %

Samospráva	2019	2020	2021	2022	zmena 2022/2019	
					abs.	v %
Liptovská Teplá	60,52%	60,11%	69,92%	65,39%	4,87%	8,05%
okres Ružomberok	40,16%	43,98%	48,62%	49,29%	9,13%	22,7%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, [zp3002rr]; údaje za okres získané zo stránky www.ruzomberok.sk³

³ www.ruzomberok.sk/informacie-o-komunalnom-odpade-vplyvujuce-zo-zakona.html

Environmentálne vzdelávanie: Obec nemá uzatvorenú žiadnu spoluprácu s organizáciami mimovládneho sektora alebo štátnymi organizáciami, s ktorými by pravidelne organizovala na materskej a základnej škole alebo pre verejnosť vzdelávacie aktivity v oblasti zvyšovania environmentálneho povedomia alebo v šírení osvetly v starostlivosti o životné prostredia.

3.3 DOPRAVA

Obcou v dĺžke 3 km prechádza železničná trať Žilina - Košice v správe Železnice SR, a.s., ktoré tu majú zriadenú **vlakovú stanicu** (budova z roku 1871), na ktorej zastavujú regionálne vlakové spojenia. Vlaková stanica už bola zrekonštruovaná.

Obcou Liptovská Teplá neprechádzajú žiadne cestné komunikácie I. a II. triedy. Prechádzajú ňou však **dve cestné komunikácie III. triedy**, ktorá spravuje regionálna správa ciest Správa ciest Žilinského samosprávneho kraja (cesty III/2213 a III/2216) v celkovej dĺžke 4,5 km.

Územná jednotka	CESTNÁ INFRAŠTRUKTÚRA		
	Cesty I. triedy (v m)	Cesty II. triedy (v m)	Cesty III. triedy (v m)
Liptovská Teplá	0	0	cesta III/2213 - 2500 m cesta III/2216 - 2000 m

Zdroj: Interná evidencia obce

Miestne komunikácie, ktoré spravuje samotná obec sú v dĺžke 9,735 km, pričom 5 km z nich je v nevyhovujúcom stave (51,4%) a vyžaduje si rekonštrukciu. Obec by odhadom potrebovala dobudovať aj 7 km nových úsekov miestnych komunikácií.

Okrem miestnych komunikácií spravuje obec **1,7 km peších chodníkov a 30 parkovacích miest**. Potrebovala by ich postupne rekonštruovať a vybudovať ďalších 6 km peších chodníkov a 200 parkovacích miest.

Územná jednotka	Počet úsekov	MIESTNE KOMUNIKÁCIE (MK)				CHODNÍKY		PARKOVACIE MIESTA	
		Celková dĺžka (v m)	MK v nevyhovujúcom stave (v m)	Potreba nových MK (v m)	Odhad nákladov (v Eur)	Existujúce (v m)	Potreba nových (v m)	Existujúce miesta (počet)	Chýbajúce miesta (počet)
Liptovská Teplá	97	97 35	5 000	7 000	údaj nie je známy	1 700	6 000	30	200

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec neeviduje v katastri obce žiadne značené cyklotrasy ani vybudované cyklochodníky. Významný strategický projekt, ktorý v oblasti cyklomobility aj na území obce Liptovská Teplá rieši Žilinský samosprávny kraj spoločne s viacerými obcami, ktoré ležia pozdĺž rieky Váh je **Vážska cyklomagistrála**, ako významná regionálna cyklistická vetva, ktorá prechádza aj katastrálnym územím obce.

Územná jednotka	CYKLOMOBILITA			
	Značené cyklotrasy počet	Značené cyklotrasy (v km)	Cyklochodníky - zrealizované (v km)	Cyklochodníky - v príprave (v km)
Liptovská Teplá	0	0	0	0

Zdroj: Interná evidencia obce

Na prospech občanov obce Liptovská Teplá zabezpečuje Žilinský samosprávny kraj službu vo verejnom záujme prostredníctvom dodávateľskej dopravnej spoločnosti ARRIVA LIORBUS, a.s. **službu prímestskej autobusovej dopravy** a to na **3 autobusových linkách** (2 smerované do Lúčky a jedna do Liptovskej Anny).

PREHĽAD SPOJOV PRÍMESTSKEJ AUTOBUSOVEJ DOPRAVY v roku 2022			
Územná jednotka	Počet liniek	Číselné označenie linky/liniek, ktorá jazdí do obce	Počet autobusových zastávok v obci
Liptovská Teplá	3	LIORBUS ❖ 508413 - L. Teplá/Lúčky ❖ 508414 - L. Teplá/Liptovská Anna ❖ 508415 - Ružomberok - Lúčky	5

Zdroj: Interná evidencia obce

3.4 ENERGETIKA

Obec Liptovská Teplá je plne plynofikovaná a **plyn predstavuje dominantný zdroj vykurovania**. Až 66,41% bytov je vykurovaných plynom a 14,76% pevným palivom, kým v okrese Ružomberok prevláda v 36,03% bytov pevné palivo a v 26,66% plyn.

Územná jednotka	Spolu	Plyn	Elektrina	Kvapalné palivo	Pevné palivo	Solárna energia	Iný	Žiadny	Nezistený
Liptovská Teplá	393	261	51	0	58	0	7	11	5
podiel v %	100,00%	66,41%	12,98%	0,00%	14,76%	0	1,78%	2,80%	1,27%
okres Ružomberok	23 287	6 208	2 366	39	8 391	25	5 797	192	269
podiel v %	100,00%	26,66%	10,16%	0,17%	36,03%	0,11%	24,89%	0,82%	1,16%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z03_10_OK_SK0318_OB

Dominantným typom kúrenia v bytoch je **ústredné lokálne kúrenie** podobne až na úrovni 81,17% bytov, čo je pomerne vysoká závislosť, kým v okrese Ružomberok je to len 45,09%

Územná jednotka	Spolu	Ústredné kúrenie diaľkové	Ústredné kúrenie lokálne	Etážové kúrenie	Samostatné vykurovacie teleso	Iný	Bez kúrenia	Nezistený
Liptovská Teplá	393	1	319	5	41	11	11	5
podiel v %	100,00%	0,25%	81,17%	1,27%	10,43%	2,80%	2,80%	1,27%
okres Ružomberok	23 287	7 768	10 501	486	3 287	783	192	270
podiel v %	100,00%	33,36%	45,09%	2,09%	14,12%	3,36%	0,82%	1,16%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z03_09_OK_SK0318_OB

Verejné osvetlenie prešlo v roku 2022 **čiastočnou modernizáciou** na šetrnejšie osvetlenie s LED technológiou.

Územná jednotka	Verejné osvetlenie s LED technológiou	Rok modernizácie	Poznámka
Liptovská Teplá	ÁNO	2022	čiastočná modernizácia

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec má **zateplené len 5 verejných budov** z 26 budov (19,2%), ktoré má zahrnuté v majetku obce.

Územná jednotka	Počet budov vo vlastníctve	z toho zateplených	Poznámka
Liptovská Teplá	26	5	<ul style="list-style-type: none"> ❖ budova ZŠ (2 budovy) ❖ Hasičská zbrojnica, ❖ budovy CZIS (2 budovy)

Zdroj: Interná evidencia obce

3.5 ŠKOLSTVO

V obci Liptovská Teplá pôsobí **základná škola s materskou školou**. Základná škola má **obidva stupne** (1-9.ročník). V škole je zriadený aj školský klub detí a jedáleň. Súčasťou areálu školy sú aj dielne a telocvičňa.

Vývoj počtu detí v **materskej škole** bol v sledovaných rokoch 2015 - 2022 pomerne stabilný, pribudli len 2 deti a celkovo bolo v roku 2022 v MŠ evidovaných **35 detí na 3 pedagógov** (11,7 dieťaťa na jedného pedagóga).

Podľa evidencie ŠÚSR v **základnej škole** bola v sledovanom období zriadená jedna trieda navyše, pribudlo 18 detí a žiadny pedagóg. V roku 2022 chodilo na ZŠ v obci **256 detí a pôsobilo tu 22 pedagógov** (11,6 žiaka na jedného pedagóga).

PREHĽAD O ŠKOLSKÝCH ZARIADENIACH v obci Liptovská Teplá za roky 2015 - 2022									zmena 2022/2015	
rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	abs.	v %
Materská škola										
počet tried	2	2	2	2	2	2	2	2	-	
počet žiakov	33	39	37	38	36	34	37	35	2	6,06%
počet pedagógov	3	4	4	4	4	4	4	4	1	
Základná škola 1.-9.ročník										
počet tried	13	13	13	13	12	13	14	14	1	7,69%
počet žiakov	238	233	231	244	234	237	241	256	18	7,56%
počet pedagógov	22	20	20	20	18	22	23	22	-	

Zdroj: ŠÚSR, sv5002rr

V **Národnom meraní Testovanie 9** u žiakov 9. ročníka v školskom roku 2021/2022 dosiahli žiaci ZŠ s MŠ Liptovská Teplá nadpriemerné výsledky v testovaní matematiky a priemerné výsledky v testovaní Slovenský jazyk a literatúra.

Národné meranie - Testovanie 9		
Územná jednotka	Slovenský jazyk a literatúra	Matematika
ZŠ s MŠ Liptovská Teplá	59,0%	62,5%
Slovenská republika (priemer)	59,1%	53,2%

Zdroj: NÚCEM

3.6 SOCIÁLNE A ZDRAVOTNÉ SLUŽBY

Zo sociálnych služieb poskytuje obec Liptovská Teplá v plne zrekonštruovanom a modernizovanom zdravotnom stredisku tzv. **Centre integrovanej zdravotnej starostlivosti** (CIZS) služby 5 lekárov, vrátane pediatra, 2 všeobecných lekárov pre dospelých, zubára, gynekológa.

PREHĽAD O POSKYTOVANÝCH ZDRAVOTNÝCH SLUŽBÁCH v roku 2022		
Územná jednotka	Zdravotné stredisko	Aké ambulancie sú poskytované v zdravotnom stredisku
Liptovská Teplá	ÁNO	(1) detský lekár, (2-3) všeobecný lekár pre dospelých - 2 ordinácie, (4) zubár, (5) gynekológ

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec Liptovská Teplá v minulosti poskytovala v zmysle zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách jedinú sociálnu službu, a to opatrovateľskú službu v prirodzenom domácom prostredí klienta. Dnes ju už neposkytuje.

Rovnako nevypláca žiadne dávky v hmotnej núdzi.

PREHĽAD O POSKYTOVANÝCH SOCIÁLNYCH SLUŽBÁCH v roku 2022 v zmysle zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách									
Územná jednotka	Opatrovateľská služba – v prirodzenom (domácom) prostredí klienta	Zariadenie pre seniorov a domov sociálnych služieb (DSS)	Denné centrum pre seniorov s jedálňou	Detské jasle	Komunitné centrum	Útulok pre občanov bez prístrešia	Zariadenie núdzového bývania	Nocľaháreň	Denný stacionár pre seniorov a zdravotne znevýhodnené osoby
Lipt. Teplá	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec poskytuje sociálne služby, a to **obedy pre seniorov** s možnosťou stravovania aj možnosťou dovozu stravy. **Sociálne poradenstvo** v budove CIZS – sociálny pracovník.

V miestnom **Klube seniorov** zriadenom pri Jednote dôchodcov bolo v roku 2022 organizovaných 75 dôchodcov, pričom v roku 2015 to bolo 100 dôchodcov. Celkovo zo 177 evidovaných dôchodcov podľa SOBD2021 je v Klube seniorov organizovaných **42,4% dôchodcov žijúcich v obci**.

POČTY SENIOROV ORGANIZOVANÝCH V KLUBE SENIOROV v obci Liptovská Teplá v rokoch 2015 - 2022

Sociálna služba	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	zmena 2022/2015
Počet dôchodcov organizovaných v Klube seniorov	100	100	100	75	75	75	75	75	-25

Zdroj: Interná evidencia obce

3.7 BÝVANIE

V obci je podľa Sčítania obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021) evidovaných **393 bytov** s priemernou podlahovou plochou 122,18 m², z čoho len 12 bytov v dvoch bytových domoch. Až **75,3% je obývaných obyvateľmi s trvalým pobytom v obci.**

Územná jednotka	Počet domov	z toho		Počet bytov	z toho			Priemerná podlahová plocha bytu v m ²	Obývanosť s trvalým pobytom
		rodinné domy	bytové domy		v rodinných domoch	v bytových domoch	obecné byty		
Liptovská Teplá	377	349	2	393	354	12	0	122,18	75,32%
okres Ružomberok	14 483			23 287					76,79%
podiel na okrese v %	2,60%			1,69%					

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z03_02_OK_SK0318_OB, Z02_02_OK_SK0318_OB

Od roku 2015 bola v obci **vystavaná miestna obytná štvrť Madočany oblasť Skaličky** s 5 rodinnými domami. **Pri Váhu smerom na čističku odpadových vôd** bol postavený 1 rodinný dom a rozparcelovaných ďalších 10 rodinných domov. V obci stavia súkromník **novostavbu bytového domu** so 16 bytmi, ktorá bude dokončená v roku 2024. Vďaka tejto novej výstavbe zatiaľ pribudlo v obci 15 nových obyvateľov.

K 31.7.2023 obec eviduje 6 žiadostí o stavebné povolenie, z toho **3 žiadosti na bytové domy s 44 bytmi** a 3 žiadosti na rodinné domy.

Obec neposkytuje žiadne nájomné bývanie ani **nemá vo vlastníctve nájomné bytové domy.**

3.8 BEZPEČNOSŤ

Obec Liptovská Teplá **nemá zriadenú obecnú políciu**, v prípade potreby spolupracuje so štátnou políciou. Bezpečnosť majetku občanov a situáciu v obci monitoruje **kamerový systém**, konkrétne 8 kamier napojenými na nepretržité záznamové zariadenie lokalizované na Obecnom úrade.

Podľa vyjadrenia vedenia obce je **kriminalita v obci** v súčasnosti nulová.

Dopravná nehodovosť súvisí s prejazdami najmä osobných motorových vozidiel cez obec. Neúnosná je najmä situácia počas víkendov, kedy sa doprava kvôli zápcham v Ružomberku alebo na D1 odkloní cez obce na cestu III/2213 (najmä v piatky a cez víkend). V obci chýbajú **prechody pre chodcov** s modernými signalizačnými zariadeniami.

V obci pôsobí v objekte hasičskej zbrojnice **Dobrovoľný hasičský zbor (DHZ)** so 45 členmi. Na obecné pomery je veľmi dobre vybavený - hasičským autom IVECO, hasičskou Áviou, štvorkolkou pre hasenie požiarov v teréne, 3 hasičskými striekačkami, protipovodňovým a príviesnym vozíkom. Budova hasičskej zbrojnice si vyžaduje investície do zmeny palivovej základne (kúrenie) s potenciálnym doplnením o solárne panely na ohrev vody. Z ďalšieho vybavenia má DHZ záujem o nákup termokamier, infrakamier a zimného skútra.

Protipovodňové opatrenia: Obec má vypracovaný protipovodňový plán. Členovia Dobrovoľného hasičského zboru v obci sú vyškolení pre prípad zásahu v prípade povodne. Obec má vo výbave protipovodňový vozík.

Civilná ochrana: Obec zabezpečuje **civilnú ochranu** v zmysle platnej legislatívy. Má vypracovaný povodňový plán zabezpečovacích a záchranných prác, evakuačný plán v prípade povodní, zriadený krízový štáb obce, povodňový a evakuačný plán Liptovská Mara. Vykonáva pravidelné skúšky spojenia a skúšky sirén.

4 SPRAVOVANIE MAJETKU OBCE A VECÍ VEREJNÝCH

4.1 FUNGOVANIE OBECNEJ SAMOSPRÁVY

Obecné zastupiteľstvo v Liptovskej Teplej má **7 poslancov**. Popri obecnom zastupiteľstve pôsobí **8 poradných komisií** (komisia na ochranu verejného záujmu, kultúrna komisia, športová komisia, poriadková komisia, komisia životného prostredia, stavebná komisia, sociálna komisia, finančná komisia, v poradí podľa významu a škodová komisia).

Na obecnom úrade pracuje **8 zamestnancov** vrátane starostu obce.

Obec **nemá žiadne partnerské obce** na Slovensku ani v zahraničí. Doteraz nerealizovala žiadne cezhraničné Interreg projekty.

Obec je členom niekoľkých **regionálnych partnerstiev**: (1) miestnej akčnej skupiny OZ "Partnerstvo pre MAS Dolný Liptov", (2) Klastra Liptov - združenia cestovného ruchu, (3) Združenie miest a obcí Slovenska (ZMOS), (4) Ľupčianka (zber a triedenie druhotných surovín najmä papiera, skla a plastov), (5) Združenie obcí Regionálne vzdelávacie centrum Martin. Obec je členom partnerstva územnej spolupráce UMR Liptov.

V obci sú aktívnymi socio - ekonomickými partnermi najmä zástupcovia občianskeho sektora. Na obci pôsobia a sú registrované **5 občianskych združení** : (1) Obecný športový klub RENOP Liptovská Teplá, (2) Jednota dôchodcov Liptovská Teplá, (3) Klub vojenskej histórie Liptov, (4) OZ Rodičia a priatelia školy pri ZŠ s MŠ Liptovská Teplá, (5) TREE - klub mladých.

4.2 ROZPOČET A MAJETOK OBCE

Obec Liptovská Teplá netvorí rozpočet v štruktúre programového rozpočtu, ani nevyčleňuje časť rozpočtu na participatívny rozpočet.

Obec v roku 2022 hospodárila s **ročným rozpočtom na úrovni 1,61 mil. Eur**, z čoho 14% vynakladala na kapitálové výdavky. Priemerný výdavok na obyvateľa predstavuje 1 557,59 Eur, čo je jedna z najvyšších hodnôt výdavku na obyvateľa na území UMR Liptov (priemerná hodnota 892,47 Eur na obyvateľa).

PREHĽAD VÝDAVKOV obce Liptovská Teplá za rok 2022

Územná jednotka	Bežné výdavky (BV)	Kapitálové výdavky (KV)	Finančné operácie (FO)	SPOLU	Počet obyvateľov	Suma výdavku na obyvateľa
Liptovská Teplá	1 365 873,19 €	225 331,78 €	14 670,00 €	1 605 874,97 €	1 031	1 557,59 €
podiel v %	85,1%	14,0%	0,9%	100,00%		
UMR Liptov						892,47 €

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec vynaložila od roku 2017 do roku 2022 až **1,52 mil. Eur na investície**, ktoré vykazovala ako kapitálové výdavky. Väčšinou išlo o investície do výkupu pozemkov, nákupu vybavenia, obstarania projektových dokumentácií investičných akcií a realizácia samotných investičných akcií (rekonštrukcie miestnych komunikácií, verejného osvetlenia, hasičskej zbrojnice, autobusovej zastávky, CIZS, multifunkčného ihriska, pomníka padlým II. svetovej vojny, zavlažovanie na futbalovom štadióne, ai.)

PREHĽAD KAPITÁLOVÝCH VÝDAVKOV obce Liptovská Teplá za roky 2017 - 2022

Rok	Kapitálové výdavky v Eur	Špecifikácia investícií
2017	60 919,43 €	<ul style="list-style-type: none"> ❖ výkup pozemkov, ❖ kúpa posýpača na traktor Zetor, ❖ rekonštrukcia miestnej komunikácie,

PREHLAD KAPITÁLOVÝCH VÝDAVKOV obce Liptovská Teplá za roky 2017 - 2022		
Rok	Kapitálové výdavky v Eur	Špecifikácia investícií
		<ul style="list-style-type: none"> ❖ rekonštrukcia verejného osvetlenia, ❖ rekonštrukcia zdravotného strediska č. 73, ❖ rekonštrukcia zámkovej dlažby na cintoríne v Madočanoch
2018	35 772,48 €	<ul style="list-style-type: none"> ❖ PD hasičská zbrojnica, ❖ PD rekonštrukcia CIZS, ❖ rekonštrukcia verejného osvetlenia, ❖ rekonštrukcia miestneho rozhlasu na Kamenci
2019	16 549,60 €	<ul style="list-style-type: none"> ❖ kúpa pozemkov, ❖ kúpa časomiery pre hasičov, ❖ PD rekonštrukcia vykurovania zbrojnice, ❖ kúpa snežnej frézy, ❖ PD chodník na Kamenci, ❖ PD rekonštrukcia vykurovania kultúry
2020	994 340,04 €	<ul style="list-style-type: none"> ❖ PD chodník na Kamenci, ❖ PD rekonštrukcia vykurovania pošty, ❖ zbrojnica stavebné úpravy a exteriérový prístrešok, ❖ výstavba autobusovej zastávky, ❖ kúpa a montáž váhy na zberný dvor, ❖ kúpa kontajnerov KAA 9,5 a KAA 19, ❖ kúpa traktora Kubota, ❖ kúpa hákového nosiča kontajnerov Pronar a kúpa kontajnera Pronar s hydraulickou strechou, ❖ CIZS Liptovská Teplá, ❖ výstavba multifunkčného ihriska 40x20m, ❖ PD rekonštrukcia vykurovania zbrojnice
2021	186 861,52 €	<ul style="list-style-type: none"> ❖ výstavba pomníka padlým v 2. sv. vojne, ❖ kúpa šípovej radlice s príslušenstvom a samonakladacieho na traktor Kubota, ❖ rekonštrukcia miestnej komunikácie Madočany, ❖ CIZS Liptovská Teplá, ❖ urbanistická štúdia, ❖ PD chodník na Kamenci
2022	225 331,78 €	<ul style="list-style-type: none"> ❖ kúpa pozemkov, ❖ plynová prípojka pošta, ❖ kúpa štvorkolky CF MOTO Gladiator, ❖ kúpa meračov rýchlosti, ❖ PD chodník na Kamenci, ❖ rekonštrukcia miestnej komunikácie Madočany, ❖ kúpa mulčovača McConnel, ❖ kúpa zberných nádob na kuchynský odpad a kompostérov pre občanov, ❖ kúpa traktorovej kosačky Husqvarna, ❖ vybudovanie zavlažovania na futbalovom ihrisku, ❖ rekonštrukcia vykurovania kultúry, ❖ výstavba kanalizačnej prípojky
CELKOM	1 519 774,85 €	

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec priemerne od roku 2017 do roku 2022 získala na dotáciách 667 tis. Eur, z čoho približne 85% predstavovali dotácie na krytie bežných výdavkov ZŠ s MŠ v obci. Výnimkou je rok 2020, kedy obec získala dotáciu z EŠIF na rekonštrukciu Centra integrovanej zdravotnej starostlivosti (CIZS) z IROP/013-Z-302021T646-184/2019 s dotáciou vo výške 779 622,99 Eur.

PREHLAD O PRIJATÝCH DOTÁCIÁCH z rozpočtu obce Liptovská Teplá za obdobie rokov 2017 - 2022

rozpočtový rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Prijatá dotácia v Eur	530 463,82 €	502 559,39 €	615 810,58 €	1 399 090,37 €	829 765,04 €	721 419 €

Zdroj: Interná evidencia obce

V roku 2022 obec prijala z externých zdrojov 721 tis. Eur, z toho najviac na bežné výdavky ZŠ s MŠ (88,5%). Okrem dotácií na prenesený výkon štátnej správy získala dotácie na výstavbu detského ihriska (50 tis. Eur) a na rekonštrukciu vykurovania kultúrneho domu (21 tis. Eur).

PREHLAD O PRIJATÝCH DOTÁCIÁCH obce Liptovská Teplá v roku 2022

Názov subjektu	Oblasť pôsobenia	Suma dotácie v Eur	Špecifikácia
PPA	Kultúrna infraštruktúra	21 184,15 €	Rekonštrukcia vykurovania kultúrneho domu
MPSVaR BSR	Výstavba inkluzívnych ihrísk	50 000,00 €	Bude použité v roku 2023 na výstavbu detského ihriska
RÚSS Žilina	Školstvo	637 955,52 €	Normatívne a nenormatívne bežné výdavky
MV SR	Prenesený výkon štátnej správy	10 937,13 €	Bežné výdavky matrika, REGOB, register adries, životné prostredie
MDaV SR	Prenesený výkon štátnej správy	1 342,42 €	Bežné výdavky stavebný úrad
CELKOM		721 419,22 €	

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec každoročne vyčleňuje finančné zdroje z obecného rozpočtu aj na dotácie pre organizácie a spolky. V roku 2021 aj 2022 to bolo 16 500 Eur ročne.

PREHLAD O POSKYTNUTÝCH DOTÁCIÁCH z rozpočtu obce Liptovská Teplá za obdobie rokov 2017 - 2022

rozpočtový rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Poskytnutá dotácia v Eur	19 500 €	15 500 €	21 500 €	10 500 €	16 500 €	16 500 €

Zdroj: Interná evidencia obce

Dotácie v roku 2022 boli vyčlenené pre päť aktívnych subjektov v obci: Obecný športový klub OŠK Renop (70% poskytnutých dotácií), Farskému úradu, Dobrovoľnému hasičskému zboru, Jednote dôchodcov, a Klubu vojenskej histórie.

PREHLAD O POSKYTNUTÝCH DOTÁCIÁCH obce Liptovská Teplá v roku 2022

Názov subjektu	Oblasť pôsobenia	Suma dotácie v Eur	Špecifikácia
Obecný športový klub OŠK RENOP	šport	15 000 €	športová činnosť
Katolícka cirkev - farský úrad	cirkevné	2 500 €	oprava Kostola sv. Filipa a Jakuba (kultúrna pamiatka)
Jednota dôchodcov	komunitné	1 700 €	činnosť v oblasti kultúry a športu, záujmová činnosť, administrácia organizácie
Klub vojenskej histórie	komunitné	300 €	nákup materiálu a činnosť
CELKOM		16 500 €	

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec Liptovská Teplá je vlastníkom a správcom **26 verejných budov**, z čoho najviac je využívané pre školstvo (6 budov) a 12 budov má v prenájme sociálny podnik RENOP, spol. S r.o.

Územná jednotka	Počet budov vo vlastníctve	Poznámka
Liptovská Teplá	26	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Zdravotné stredisko a Centrum integrovanej zdravotnej starostlivosti (CIZS) (2 budovy) ❖ Obecný dom č.94 (sídlo Kultúrneho domu, pošty, obecný úrad (súpisné č. 142) ❖ Hasičská zbrojnica, ❖ ZŠ pavilón A, B, C (3 budovy)

Územná jednotka	Počet budov vo vlastníctve	Poznámka
		<ul style="list-style-type: none"> ❖ ZŠ jedáleň, ZŠ dielne, ZŠ telocvičňa (3 budovy) ❖ Dom smútku na cintoríne v Madočanoch ❖ Staré zdravotné stredisko (súpisné č. 37) ❖ Šatne a sociálne zariadenie futbalové ihrisko (súpisné č. 469) ❖ Sklad náradia – cintorín Liptovská Teplá (súpisné č. 518) ❖ RENOP, spol. S r.o. 12 budov (sú to budovy v prenájme RENOPU, ale majiteľom je obec: súp. Č. 415, 416, 411, 410, 409, 408, 193, 412, 414, 413, 419, 418)

Zdroj: Interná evidencia obce

Obecná školská infraštruktúra pozostáva z 5 budov: budova ZŠ 1. stupeň, budova ZŠ 2. stupeň, telocvičňa, spoločná budova pre dielne a Školský klub detí, budova MŠ s kuchyňou a jedálňou. Z toho sú dve budovy (ZŠ 1. a 2. stupeň) zateplené, s vymenenými oknami a vstupnými dverami, kde bola tiež urobená šikmá strecha. O kompletnej rekonštrukcii sa však nedá hovoriť. Po 50 rokoch treba zrekonštruovať interiér a vybavenie, rozvody elektriny, vody, kanalizácie, sociálne zariadenia. Len v jednom úseku bola čiastočne v exteriéri zrekonštruovaná kanalizácia. V budove materskej školy, školskej kuchyne a jedálne sú vymenené okná, zrekonštruovaná strecha a je potrebné jej zateplenie a kompletná rekonštrukcia interiéru (ako MŠ, tak aj kuchyne a jedálne)

Na budove školskej telocvične je opravená strecha, je potrebná kompletná rekonštrukcia - palubovka, elektrina, sociálne zariadenie, zateplenie, výmena okien.

Materská škola a telocvičňa je postavená na nevysporiadaných pozemkoch, čo bráni v čerpaní fondov a dotácií. V budove dielni, kde sa nachádza aj Školský klub detí (družina) táto časť je v interiéri zrekonštruovaná. Ostatné potrebuje kompletnú rekonštrukciu, zateplenie, výmenu okien a strechu. Aj táto budova je postavená na nevysporiadaných pozemkoch, ale je možné, že v priebehu roka 2023 sa pozemky stanú majetkom obce a v roku 2024 bude vypracovaný projekt kompletnej rekonštrukcie.

Budova **Obecného úradu** je zrekonštruovaná a je potrebné jej zateplenie, výmena okien a dverí.

Kultúrny dom v Obecnom dome potrebuje kompletnú rekonštrukciu rozvodov elektriny, vody a kanalizácie, výmenu sociálnych zariadení a zateplenie. V budove bolo vymenené teplovodné kúrenie plynom. V obecnom dome je v prenájme Slovenská pošta a.s. a Urbárske spoločenstvo Liptovská Teplá, v druhej časti je klubovňa Tree klub mladých a posilovňa. Budova potrebuje kompletnú rekonštrukciu od zateplenia, výmeny okien, strešnej krytiny a kompletnej rekonštrukcie interiéru.

Budovy CZIS sú od roku 2020 kompletne zrekonštruované, novovybudované a zateplené.

Budova Hasičskej zbrojnice je od roku 2020 kompletne zrekonštruovaná a zateplená.

4.3 KOMUNIKÁCIA SAMOSPRÁVY S OBČANOM

Obec aktívne komunikuje s občanmi prostredníctvom **obecnej web stránky** www.liptovskatepla.sk, ktorú prevádzkuje. Tlačené periodikum (spravodaj) už nevydáva.

Na informovanie v obci slúži **miestny rozhlas**, ktorý však nebol modernizovaný a funguje na technológii drôtového šírenia signálu. **Úradná tabuľa** obce nie je digitalizovaná. Obec má zriadené **miesto prvého kontaktu s občanom** priamo na Obecnom úrade. **Verejné hovory** obec neorganizuje.

Poskytovatelia internetu v obci sú formou anténového pripojenia spoločnosti Orange a Telecom a mikrovlnného pripojenia - spoločnosť UPS. Spoločnosť TESMEDIA investuje v súčasnosti v obci do optickej káblovej siete so 100%-ným pokrytím.

V obci naďalej **pôsobí pobočka Slovenskej pošty**, a.s. a je umiestnený aj balíkobox PACKETA na individuálne vyzdvihovanie zásielok.

5 SWOT ANALÝZA

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
MIESTNY POTENCIÁL	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ jedna z najstarších obcí Liptova, vznikla pred 11. storočím ❖ výhodná poloha obce a jej dopravná dostupnosť (zjazd z diaľnice D1, železničná zastávka ŽSR), ❖ obec s jednou z najväčšej výmery katastra a výmery pasienkov v okrese Ružomberok, ❖ najstaršia sakrálna stavba Liptova (gotický kostol sv. Filipa a Jakuba), ❖ silné zázemie vo futbale (od roku 1924), ❖ 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ nevyužitý potenciál archeologických nálezísk v okolí obce a nástupu na turistické trasy do Chočských vrchov, ❖ žiadne náučné chodníky, žiadna pamätná izba ani schválený zoznam miestnych pamätihodností, ❖ kaštiele v obci nie sú zapísané v zozname NKP, ❖ schátralý kaštieľ v centre obce, ❖ verejnosti neprístupný klasicistický kaštieľ v Madočanoch, ❖ neobrábané polia a lúky, chýbajúce ovocné sady, ❖ zanedbaná infraštruktúra pre kultúru, šport a voľný čas, ❖ málo atraktívne kultúrne podujatie určené skôr pre miestnych obyvateľov ako turistov, ❖ chýbajúce komunitné priestory.
MIESTNA EKONOMIKA A PODNIKANIE	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ silný miestny zamestnávateľ Betonárka - LIBETO a.s., ❖ susediaca obec s turisticky navštevovanou obcou Bešeňová (pripravené prepojenie oboch obcí peším chodníkom), ❖ tranzitná obec pre návštevníkov kúpeľov Lúčky, ❖ RENOP, spol. s r.o., registrovaný obecný sociálny podnik, ❖ rastúci počet podnikateľov a živnostníkov v obci, ❖ členstvo v Klastri Liptov - záujmovom združení cestovného ruchu, ❖ ekonomicky silný Urbariát - pozemkové spoločenstvo so sídlom na Lúčkach, ktorý vlastní pozemky na území obce Liptovská Teplá. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ chýbajúce turistické atrakcie, ❖ chýbajúca vybavenosť pre cestovný ruch, ❖ chýbajúca kontrola výberu dane z ubytovania, ❖ nízka oficiálna vyťaženosť ubytovacích zariadení, ❖ nízky počet samostatne hospodáriacich roľníkov využívajúcich miestny potenciál, ❖ chýba prepojenie cyklochodníkom Lúčky - Liptovská Teplá - Bešeňová, ❖ dochádzanie občanov za prácou väčšinou do Ružomberka.
MIESTNE VEREJNÉ SLUŽBY	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ stredisková obec s miestnymi službami, ❖ zrekonštruovaná vlaková stanica (slúži aj pre Bešeňovú), ❖ budovaná a podporovaná Vážska cyklomagistrála, ❖ kompletná sieť predškolských a školských zariadení v obci (MŠ, ZŠ 1.-9. ročník), ❖ nadpriemerné Testovanie 9 z matematiky v Národnom meraní, ❖ novozrekonštruované obecné zdravotné stredisko so 6 lekármi, ❖ obec s najvyššou úrovňou triedenia zložiek komunálneho odpadu v okrese Ružomberok (65,39% v roku 2022), ❖ vybudovanie novej kanalizácie a tým ukončenie odkanalizovania obce (rok 2015), ❖ žiadne čierne skládky, ❖ členstvo v združení Ľupčianka, ktoré pôsobí v odpadovom hospodárstve, ❖ rastúci záujem mladých rodín o bývanie v obci, 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ preťaženosť miestnych komunikácií (prejazdna obec), ❖ 51,4% miestnych komunikácií je v nevyhovujúcom stave a vyžaduje si rekonštrukciu, ❖ slabé zázemie cyklomobility - chýbajúce cyklotrasy a cyklochodníky, ❖ chýbajúca pasportizácia zelene, málo verejnej zelene a nízka atraktívnosť verejných priestranstiev, ❖ vysoká závislosť domácností na vykurovanie plynom (66,41% domácností), ❖ slabé využívanie OZE na vykurovanie a výrobu energie, ❖ prevláda lokálne ústredné kúrenie bytov (81,17%) ❖ chýbajúca kanalizácia nad obcou (znečisťovanie vodného toku), ❖ nedobudovaná infraštruktúra a vybavenosť pre odpadové hospodárstvo, ❖ obecný mládežnícky klub - THREE klub mladých – pozastavená činnosť,

<ul style="list-style-type: none"> ❖ tri nové žiadosti o stavebné povolenie na bytové domy so 44 bytmi, ❖ nulová kriminalita v obci, ❖ etablovaný Dobrovoľný hasičský zbor s moderným vybavením, ❖ poskytované sociálne služby – obеды pre seniorov s možnosťou stravovania aj možnosťou dovozu stravy. Sociálne poradenstvo v budove CIZS – sociálny pracovník, Klub seniorov a opatrovateľská služba. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ obec nevlastní žiadne nájomné byty a je tu obmedzená ponuka bytov a pozemkov na rodinné domy, ❖ slabé environmentálne povedomie a chýbajúce environmentálne vzdelávanie, ❖ žiadne sociálne služby s výnimkou ❖ komplexná rekonštrukcia a modernizácia základnej školy (vybavenie, rozvody sietí, sociálne zariadenia, kuchyňa, telocvičňa) zatiaľ neprebehla, ❖ zateplené len 5 verejných budov z 26 budov (19,2%) vo vlastníctve obce.
SPRAVOVANIE MAJETKU OBCE A VEČÍ VEREJNÝCH	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ nízka zadĺženosť obce, ❖ člen zoskupenia územnej spolupráce UMR Liptov (Ružomberok - Liptovský Mikuláš), ❖ člen MAS Dolný Liptov a strategická spolupráca s OOCR Liptov, 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ obec nemá schválený územný plán, ❖ obec netvorí programový ani participačný rozpočet, ❖ morálny dlh na budovách vo vlastníctve obce, ❖ málo záujmových organizácií v obci, ❖ nízky záujem o veci verejné a slabá spolupráca na obecnej úrovni, ❖ chýbajúce cezhraničné partnerstvá, žiadna partnerská obec.
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> ❖ finančné zdroje z EŠIF (Program Slovensko, IÚS UMR Liptov, IÚS VÚC, Plán obnovy a odolnosti), Program rozvoja vidieka, cezhraničná spolupráca INTERREG, ❖ podpora zelenej tranzície a dekarbonizácie v EÚ a prechodu na obnoviteľné zdroje energie, ❖ podpora digitalizácie verejných služieb v EÚ, ❖ podpora komunitného organizovania a zapájania verejnosti do spravovania vecí verejných, ❖ štátna sociálna politika pre sociálne ohrozené skupiny, ❖ nárast využívania internetu a sociálnych sietí na komunikáciu s občanmi, ❖ rozvoj obecnej a mimoobecnej spolupráce - budovanie partnerstiev s podnikateľských a neziskovým sektorom a inými samosprávami (susedné obce, samospravy v regióne aj mimo neho), ❖ nárast digitálnych zručností a environmentálneho povedomia občanov, ❖ rastúci záujem Slovákov o cestovanie po Slovensku, ❖ rozvoj práce z domu a na diaľku. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ starnutie populácie na Slovensku, ❖ vysoká byrokratická záťaž pri čerpaní eurofondov, ❖ nízka miera decentralizácie kompetencií, právomocí a financií na obce - chýbajúce vlastné zdroje na rozvoj obce, ❖ historicky najnižšia miera dôvery občanov v štát a vymožitelnosť práva, ❖ nestabilné legislatívne prostredie a časté zmeny zákonov, ❖ odchod mladých ľudí z vidieka do mesta prípadne do zahraničia za štúdiom a prácou, ❖ globálna zmena klímy a klimatické ohrozenia (zvyšovanie teplôt, sucho, extrémne zrážky, veterné smršte, ai) - privalové dažde a lokálne záplavy spôsobené zmenou klímy aj nadmernými výrubmi, ❖ priemyselné znečisťovanie ovzdušia a prostredia ako MONDI SCP Ružomberok, ❖ energetická a ekonomická kríza a výrazne rastúce výdavky domácností a životné náklady jednotlivcov, ❖ rýchle životné tempo, pasívne trávenie voľného času v rodinách, uzatváranie sa do seba a svojich rodín, nízka miera angažovania sa v komunitách, ❖ zmenené návyky detí a mládeže - rastúce trávenie voľného času na internete.

**STRATEGICKO -
PROGRAMOVÁ
ČASŤ**

STRATEGICKO - PROGRAMOVÁ ČASŤ

Pri spracovaní strategicko - programovej časti sme vychádzali aj z **predošlého PHSR obce Liptovská Teplá na roky 2016 - 2020** a jeho plnenia, ktorý mal stanovené nasledovné ciele.

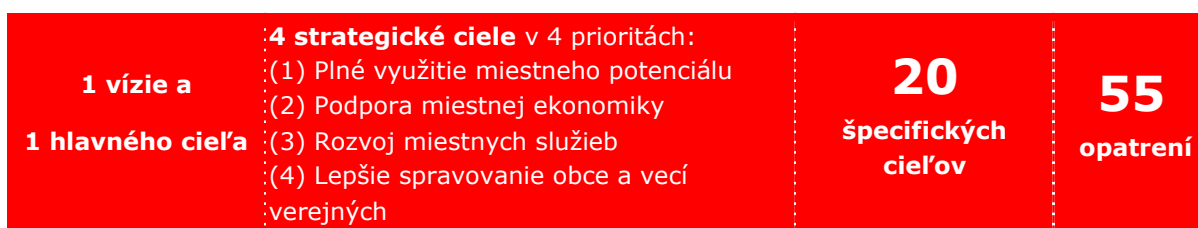
Vízia do roku 2025		Obec Liptovská Teplá by mala byť v roku 2025: ❖ čistá, bezpečná a atraktívna, ❖ spolupracujúca a prosperujúca, ❖ so zaujímavými službami a možnosťami príjemného bývania.					
Hlavný cieľ	Špecifické ciele	Opatrenie	Aktivity (R = realizované, ČR = čiastočne realizované, N = nezrealizované)	R	ČR	NR	
Zvýšenie kvality života občanov	1. Dobudovanie občianskej, technickej a dopravnej infraštruktúry	1.1 Dobudovanie občianskej vybavenosti	1. zriadenie priestoru pre mládež,		x		
			2. vybudovanie multifunkčného ihriska		x		
			3. vybudovanie detského ihriska,		x		
			4. rekonštrukcia budov v centre obce.				x
			5. rekonštrukcia futbalového ihriska,				x
			6. rekonštrukcia kultúrneho domu				x
			7. zateplenie budovy Obecného úradu,	x			x
			8. rekonštrukcia Domu smútku Madočany		x		x
			9. rekonštrukcia Domu smútku L.Teplá				x
			10. rekonštrukcia zdravotného strediska,	x			x
11. rekonštrukcia a nové vybavenie knižnice,				x			
12. rekonštrukcia telocvične,				x			
13. revitalizácia školského ihriska s preliezkami,				x			
14. zateplenie budovy MŠ,				x			
15. rekonštrukcia obecného domu.				x			
16. Rekonštrukcia budovy súpisné č. 36				x			
		1.2 Dobudovanie technickej infraštruktúry	17. rekonštrukcia verejného osvetlenia,		x		
			18. vybudovanie kamerového systému,			x	
			19. rekonštrukcia obecného rozhlasu.			x	
		1.3 Dobudovanie dopravnej infraštruktúry	20. rekonštrukcia miestnej komunikácie Madočany,			x	
			21. rekonštrukcia miestnej komunikácie k cintorínu Madočany,			x	
			22. dobudovanie chodníkov.			x	
	2. Dokončenie systému zberu odpadov	2.1 Vytvorenie podmienok na zber odpadu	23. doplnenie zberných nádob o 10 ks,	x			
			24. dobudovanie prístreškov na zberné nádoby,			x	
			25. vybudovanie zberného dvora			x	
	3. Zvýšenie počtu turistov	3.1 Vytvorenie podmienok na rozvoj cestovného ruchu	26. nainštalovanie informačných tabúl pre turistov			x	
			27. vybudovanie cyklochodníkov			x	
	4. Zlepšenie starostlivosti o verejné priestranstvá a zeleň	4.1 Zainteresovanie subjektov a občanov do starostlivosti o verejné priestranstvá a zeleň	28. vypracovanie koncepcie starostlivosti o verejné priestranstvá a verejnú zeleň v spolupráci so zainteresovanými subjektmi a občanmi,			x	
			29. realizácia koncepcie starostlivosti o verejné priestranstvá a verejnú zeleň v spolupráci so zainteresovanými subjektmi a občanmi,		x		
			30. nákup profesionálnej komunálnej techniky	x			
			31. vybudovanie oddychových zón			x	
	5. Rozvoj	5.1 Zvýšenie účasti	32. vytvorenie priestoru na stretávanie sa			x	

verejného života v obci	občanov na verejnom živote v obci	komunit a záujmových skupín			
6. Zlepšenie podmienok bývania súčasných a budúcich obyvateľov	6.1 Príprava území na nové bývanie	33. príprava územného plánu obce 34. vytvorenie podmienok na výstavbu rodinných domov		x	x

Zdroj: PHSR obce na roky 2016 - 2020

Podkladom pre vypracovanie strategicko-programovej časti PHSR obce Liptovská Teplá na roky 2023 - 2030 je analytická časť tohto strategického dokumentu a strategicko-programová časť predchádzajúceho PHSR obce Liptovská Teplá na roky 2016-2020. Analytická časť tohto strategického dokumentu identifikovala hlavný rozvojový potenciál obce jeho limity a trendy rozvoja, ktoré vyplývajú z nastavenia podporných nástrojov politiky EÚ pre stimulovanie regionálneho rozvoja z úrovne EÚ, najmä pre čerpanie EŠIF pre roky 2021-2027 v Programe Slovensko. Strategicko - programovú časť na princípe kaskádového programovania napojili na Integrovanú územnú stratégiu (IÚS) UMR Liptov, ktorá je kaskádovito napojená na Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja / IÚS VÚC Žilinský samosprávny kraj 2021+.

Strategicko-programová časť PHSR obce Liptovská Teplá na roky 2023 - 2030 obsahuje návrh "Stromu cieľov" zloženého z nasledovných častí:

Dôležitým zdrojom informácií pre stanovenie cieľov, opatrení a typových aktivít PHSR obce Liptovská Teplá na roky 2023 - 2030 boli aj osobné stretnutia so starostom obce a poslancami obecného zastupiteľstva obce Liptovská Teplá.

Vízia rozvoja obce Liptovská Teplá do roku 2030

Obec Liptovská Teplá by mala byť do roku 2030 čistejšia, zelenšia a atraktívnejšia, so zaujímavými službami a možnosťami príjemného bývania, spolupracujúca a prosperujúca na všetkých úrovniach pri udržateľnom využívaní prírodného a kultúrneho potenciálu, v záujme postupného budovania zeleného, udržateľného a sebestačného regiónu Liptov odolného voči klimatickým zmenám.

Hlavný cieľ

Ďalší rozvoj obce Liptovská Teplá a naplnenie vízie jej rozvoja do roku 2030 bude podmienený schopnosťou samosprávy a aktérov územnej spolupráce koordinovane reagovať na príležitosti a výzvy, ktorým obec bude čeliť v nasledovných prioritách: (1) Plné využitie miestneho potenciálu, (2) Podpora miestnej ekonomiky, (3) Rozvoj miestnych služieb a (4) Lepšie spravovanie obce a vecí verejných.

Priorita	Strategický cieľ	Špecifické ciele (počet)
PLNÉ VYUŽITIE MIESTNEHO POTENCIÁLU	1. Vytvárať podmienky pre ochranu a zlepšovanie prírodných zdrojov, zhodnocovanie kultúrne - historického dedičstva, pre všestranný rozvoj talentu detí a mládeže a aktívne športové vyžitie obyvateľov obce.	4
PODPORA MIESTNEJ EKONOMIKY	2. Stimulovať udržateľný rast miestnej ekonomiky podporou miestneho podnikania a podnikateľských investícií v obci, dobrými pracovnými príležitosťami na trhu práce a posilňovaním rozvoja cestovného ruchu.	4
ROZVOJ MIESTNYCH SLUŽIEB	3. Udržateľne budovať a udržiavať infraštruktúru a vybavenosť pre poskytovanie miestnych služieb samosprávou (udržateľný územný rozvoj a územné plánovanie, adaptácia sídla na zmenu klímy, udržateľná doprava, energetické a obehové hospodárstvo, sociálne a zdravotné služby, vzdelávanie, bývanie, bezpečnosť) v záujme rastu kvality života miestnych obyvateľov.	9
LEPŠIE SPRÁVOVANIE OBCE A VECÍ VEREJNÝCH	4. Dosiahnuť lepšie spravovanie vecí verejných s podporou optimalizácie riadiacich procesov a zvyšovaním kvality komunikácie samosprávy s občanmi, digitálnou dostupnosťou služieb samosprávy a s pomocou partnerstiev územnej spolupráce.	3

Každý strategický cieľ má zadané špecifické ciele, ktoré sú uvedené v prehľade nižšie. Každý špecifický cieľ má zadané opatrenia, ich typové aktivity a kľúčové indikátory úspechu.

Priorita	Špecifický cieľ	Opatrenie (počet)
1. PLNÉ VYUŽITIE MIESTNEHO POTENCIÁLU	1.1 Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)	3
	1.2 Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície	3
	1.3 Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	2
	1.4 Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce	2
2. PODPORA MIESTNEJ EKONOMIKY	2.1 Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci	2
	2.2 Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce	2
	2.3 Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb	3
	2.4 Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov	4
3. ROZVOJ MIESTNYCH SLUŽIEB	3.1 Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti	2
	3.2 Podporovať adaptáciu sídla a krajiny na dopady zmeny klímy	4
	3.3 Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	1
	3.4 Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	5
	3.5 Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry	2
	3.6 Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie	3
	3.7 Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby	4
	3.8 Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	3
	3.9 Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku	2
4. LEPŠIE SPRÁVOVANIE VECÍ VEREJNÝCH	4.1 Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy	5
	4.2 Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“	2
	4.3 Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	1
CELKOM	20	55

Zadefinovaných 20 špecifických cieľov strategickej časti PHSR obce sú napĺňané prostredníctvom **55 navrhnutých opatrení**. Každé opatrenie má v Prílohe č.2 definované typové aktivity, ktoré by obec v období rokov 2023 až 2030 mohla napĺňať.

PRIORITA 1: Plné využitie miestneho potenciálu

Strategický cieľ 1: Vytvárať podmienky pre ochranu a zlepšovanie prírodných zdrojov, zhodnocovanie kultúrno - historického dedičstva, pre všestranný rozvoj talentu detí a mládeže a aktívne športové vyžitie obyvateľov obce.

Špecifické ciele	Opatrenie
1.1 Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)	1.1.1 Prispievať k ochrane ovzdušia, lesov a poľnohospodárskej pôdy
	1.1.2 Podporovať zastavenie poklesu biodiverzity, strát biotopov, poškodzovania ekosystémov a degradácie krajiny
	1.1.3 Podporovať ochranu vôd, zásobovanie pitnou vodou a čistenia odpadových vôd
1.2 Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície	1.2.1 Podporovať citlivú obnovu a renováciu kultúrnych pamiatok a miestnych pamätihodností v obci
	1.2.2 Podporovať rozvoj kultúrnych spolkov a združení na území obce
	1.2.3 Zhodnocovať a oživovať kultúrne dedičstvo podporou činnosti tradičných kultúrnych inštitúcií a prostredníctvom kultúrneho turizmu
1.3 Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	1.3.1 Podporovať kultúrne a športové voľnočasové aktivity detí a mládeže prostredníctvom škôl, záujmových klubov a združení
	1.3.2 Podporovať mládežnícke projekty, združovanie mladých a ich zapájanie do dobrovoľníckych aktivít
1.4 Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce	1.4.1 Podporovať šport ako súčasť zdravého životného štýlu bez ohľadu na vek
	1.4.2 Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru a jej vybavenie

PRIORITA 2: Podpora miestnej ekonomiky

Strategický cieľ 2: Stimulovať udržateľný rast miestnej ekonomiky podporou miestneho podnikania a podnikateľských investícií v obci, dobrými pracovnými príležitosťami na trhu práce a posilňovaním rozvoja cestovného ruchu.

Špecifické ciele	Opatrenie
2.1 Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci	2.1.1 Podporovať aktivity na prospech podnikateľov v obci (podujatia, iniciatívy a pilotné projekty)
	2.1.2 Revitalizovať nevyužívané verejné budovy a pozemky na nový účel pre podnikateľov a investorov
2.2 Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce	2.2.1 Zlepšovať prístup obyvateľov k službám zamestnanosti
	2.2.2 Podporovať vytváranie pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov a pre sociálnu ekonomiku
2.3 Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb	2.3.1 Ekologizovať a udržateľným spôsobom rozvíjať kľúčové odvetvia miestnej ekonomiky (cestovný ruch, agrolesníctvo, poľnohospodárstvo, potravinárstvo, spracovanie dreva, remeslá a i.)
	2.3.2 Zvyšovať podiel udržateľného cestovného ruchu v miestnej ekonomike
	2.3.3 Podporovať výrobu a posilňovať predaj výrobkov "vyrobených v obci" na území regiónu Liptov aj mimo neho.
2.4 Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne	2.4.1 Podporovať tvorbu produktov cestovného ruchu na území obce podľa požiadaviek návštevníkov, súčasných trendov a s ohľadom na celoročnosť
	2.4.2 Systémovo budovať a revitalizovať infraštruktúru cestovného ruchu v obci podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov

Liptov	2.4.3	Aktívne sa zapájať do propagačných a marketingových aktivít združení a organizácií cestovného ruchu v regióne Liptov.
	2.4.4	Podporovať spoznávanie miestnej histórie a okolia u miestnych obyvateľov.

PRIORITA 3: Rozvoj miestnych služieb

Strategický cieľ 3: Udržateľne budovať a udržiavať infraštruktúru a vybavenosť pre poskytovanie miestnych služieb samosprávou (udržateľný územný rozvoj a územné plánovanie, adaptácia sídiel na zmenu klímy, udržateľná doprava, energetické a obehové hospodárstvo, sociálne a zdravotné služby, vzdelávanie, bývanie, bezpečnosť) v záujme rastu kvality života miestnych obyvateľov.

Špecifické ciele	Opatrenie
3.1 Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti	3.1.1 Sledovať a aktualizovať územnoplánovacie a rozvojové dokumenty v súlade s princípmi udržateľného rozvoja
	3.1.2 Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídla, architektúre budov, v dizajne verejných plôch a priestranstiev, aj vo voľnej krajine
3.2 Podporovať adaptáciu sídiel a krajiny na dopady zmeny klímy	3.2.1 Navrhovať a implementovať riešenia predchádzania a eliminácie dopadov zmeny klímy v sídle a v krajine
	3.2.2 Podporovať a realizovať zadržiavanie vody v krajine
	3.2.3 Podporovať a rozvíjať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu a zvyšovať environmentálne povedomie občanov
	3.2.4 Zavádzať systém krízového riadenia a včasného varovania v súvislosti s rôznymi ohrozeniami z dôvodu klimatických zmien
3.3 Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	3.3.1 Podporovať predchádzanie vzniku odpadov, opätovné využívanie odpadov a zhodnocovania odpadov v súlade s EÚ legislatívou
3.4 Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	3.4.1 Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídla
	3.4.2 Vytvárať podmienky pre modernizáciu vozového parku, priority na alternatívny pohon
	3.4.3 Zvyšovať záujem o nemotorovú cyklistickú dopravu rozširovaním hlavnej a doplnkovej infraštruktúry
	3.4.4 Podporovať záujem o využívanie verejnej osobnej dopravy obyvateľmi obce
	3.4.5 Navrhovať zlepšenia v oblasti parkovacej politiky v obci a bezpečnosti cestnej premávky a pešej dopravy
3.5 Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry	3.5.1 Podporovať rozvoj inžinierskych sietí, infraštruktúry prenosu a distribúcie elektriny a plynu a vykurovania
	3.5.2 Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE
3.6 Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie	3.6.1 Zabezpečovať modernizáciu budov, vybavenia a dobrého spravovania škôl a školských zariadení
	3.6.2 Kvalitným vzdelávaním zvyšovať vedomostnú úroveň a zručnosti žiakov
	3.6.3 Podporovať neformálne a zážitkové vzdelávanie, špeciálne a inklúzne vzdelávanie v školskej aj mimoškolskej činnosti a zavádzať inovácie do systému vzdelávania
3.7 Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby	3.7.1 Skvalňovať a rozvíjať infraštruktúru sociálnych služieb a služieb zdravotníckych zariadení v obci
	3.7.2 Udržiavať a rozširovať služby pre seniorov, znevýhodnené osoby a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii a kontinuálne zvyšovať ich kvalitu
	3.7.3 Posilňovať prevenciu a podporu duševného a telesného zdravia

		3.7.4	Rozširovať možnosti a vytvárať príležitosti pre podporu dobrovoľníctva, komunitných služieb a komunitnej práce
3.8	Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	3.8.1	Zvyšovať kvalitu a dostupnosť bývania formou výstavby alebo kúpy nových nájomných bytov bežného a nižšieho štandardu
		3.8.2	Zabezpečovať postupné dobudovanie a revitalizáciu existujúcich obytných zón
		3.8.3	Pripravovať podmienky pre individuálnu a hromadnú bytovú výstavbu (IBV a HBV)
3.9	Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku	3.9.1	Zabezpečovať verejný poriadok a predchádzanie kriminalite, podmienky na predchádzanie mimoriadnych udalostí a riešenie mimoriadnych situácií
		3.9.2	Zlepšovať prevenciu sociálno-patologických javov

PRIORITA 4: Lepšie spravovanie obce a vecí verejných

Strategický cieľ 4: Dosiagnúť lepšie spravovanie vecí verejných s podporou optimalizácie riadiacich procesov a zvyšovaním kvality komunikácie samosprávy s občanmi, digitálnou dostupnosťou služieb samosprávy a s pomocou partnerstiev územnej spolupráce.

Špecifické ciele		Opatrenia	
4.1	Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy	4.1.1	Zabezpečovať otvorenie samosprávy a podnikania pre nové elektronické služby a digitalizáciu dát
		4.1.2	Zefektívňovať spravovanie a využívanie majetku vo vlastníctve obce
		4.1.3	Zlepšovať kvalitu pracovného prostredia pre zamestnancov úradov samosprávy a podporovať ich ďalšie vzdelávanie
		4.1.4	Podporovať zavádzanie inovatívnych, experimentálnych a pilotných riešení na úrovni samosprávy, miestnych združení a podnikateľov
		4.1.5	Efektívne, otvorene a transparentne komunikovať s občanmi
4.2	Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“	4.2.1	Podporovať rozvoj a skvalitnenie prenosovej kapacity infraštruktúry internetu, a tým zlepšovať prístup k informáciám a komunikačným technológiám
		4.2.2	Skvalitňovať existujúce informačné služby samosprávy a rozširovať ich služby digitálnym spôsobom
4.3	Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	4.3.1	Posilňovať miestnu, regionálnu, nadregionálnu, cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu aktérov územnej spolupráce

Kľúčové priority obce Liptovská Teplá na roky 2023 – 2030 napĺňania opatrení strategickej časti PHSR sme zadefinovali tak, že sme Zásobník projektov uvedený v Prílohe č.1 tohto dokumentu, previazali na Opatrenie PHSR obce podľa **tematického zamerania projektu**. Takto sme určili počet projektov v danom tematickom opatrení a následne urobili poradie opatrení s najvyšším počtom projektov. Ako uvádza tabuľka nižšie kľúčové priority obce Liptovská Teplá pre obdobie rokov 2023 až 2030, dané počtom projektov v každom z opatrení PHSR obce, sú nasledovné:

SUMARIZÁCIA STRATEGICKÝCH PRIORÍT obce Liptovská Teplá na roky 2023 - 2030

Priorita	Zameranie	Opatrenie	Počet projektov
1	Energetická efektívnosť aj prostredníctvom využitia obnoviteľných zdrojov energie	3.5.2	11 projektov
2	Oživenie kultúrneho dedičstva činnosťou kultúrnych inštitúcií a cez kultúrny turizmus	1.2.3	6 projektov
3	Zelené riešenia pre verejné priestranstvá	3.1.2	4 projekty
4	Obnova a modernizácia miestnych komunikácií a dopravnej infraštruktúry	3.4.1	4 projekty

TEMATICKÉ ZAMERANIE projektov v Zásobníku projektov obce Liptovská Teplá

SUMARIZÁCIA STRATEGICKÝCH PRIORÍT obce Liptovská Teplá na roky 2023 - 2030

Priorita	Zameranie	Opatrenie	Počet projektov
podľa Opatrení PHSR obce na roky 2023-2030			
Číslo	Názov opatrenia PHSR obce	Počet projektov	Číslo projektu v Zásobníku
1.2.1	Podporovať citlivú obnovu a renováciu kultúrnych pamiatok a miestnych pamätihodností v obci	3	20, 42, 43
1.2.3	Zhodnocovať a oživovať kultúrne dedičstvo činnosťou tradičných kultúrnych inštitúcií a prostredníctvom kultúrneho turizmu	6	4, 17, 34, 38, 39, 57
1.4.1	Podporovať šport ako súčasť zdravého životného štýlu bez ohľadu na vek	3	9, 10, 21
1.4.2	Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru a jej vybavenie	3	11, 28, 44
2.2.2	Podporovať vytváranie pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov a pre sociálnu ekonomiku	1	59
2.3.1	Ekologizovať a udržateľným spôsobom rozvíjať kľúčové odvetvia miestnej ekonomiky (cestovný ruch, agrolesníctvo, poľnohospodárstvo, potravinárstvo, spracovanie dreva, remeslá a i.)	3	45, 46, 62
2.4.2	Systémovo budovať a revitalizovať infraštruktúru cestovného ruchu v obci podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov	3	31, 33, 49
3.1.1	Sledovať a aktualizovať územnoplánovacie a rozvojové dokumenty samospráv v súlade s princípmi udržateľného rozvoja	1	52
3.1.2	Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídiel, architektúre budov, v dizajne verejných plôch a priestranstiev, aj vo voľnej krajine	4	18, 36, 37, 58
3.3.1	Podporovať predchádzanie vzniku odpadov, opätovné využívanie odpadov a zhodnocovania odpadov v súlade s EÚ legislatívou	3	25, 29, 48
3.4.1	Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídiel	4	1, 22, 55, 56
3.4.2	Vytvárať podmienky pre modernizáciu vozového parku, prioritne na alternatívny pohon	1	61
3.4.3	Zvyšovať záujem o nemotorovú cyklistickú dopravu rozširovaním hlavnej a doplnkovej infraštruktúry	2	32, 50
3.5.2	Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE	11	2, 3, 5, 6, 7, 8, 12, 15, 16, 24, 60
3.6.1	Zabezpečovať modernizáciu budov, vybavenia a dobrého spravovania škôl a školských zariadení	3	13, 14, 26
3.7.1	Skvalitňovať a rozvíjať infraštruktúru sociálnych služieb a služieb zdravotníckych zariadení v obci	1	30
3.7.4	Rozširovať možnosti a vytvárať príležitosti pre podporu dobrovoľníctva, komunitných služieb a komunitnej práce	2	19, 35
3.8.3	Pripravovať podmienky pre individuálnu a hromadnú bytovú výstavbu (IBV a HBV)	2	53, 54
3.9.1	Zabezpečovať verejný poriadok a predchádzanie kriminalite, podmienky na predchádzanie mimoriadnych udalostí a riešenie mimoriadnych situácií	1	23
4.1.2	Zefektívňovať spravovanie a využívanie majetku vo vlastníctve mesta	2	63, 64
4.1.3	Zlepšovať kvalitu pracovného prostredia pre zamestnancov úradov samosprávy a podporovať ich ďalšie vzdelávanie	1	40
4.1.5	Vytvárať podmienky pre modernizáciu vozového parku, prioritne na alternatívny pohon	1	47
4.2.2	Skvalitňovať existujúce informačné služby samosprávy a rozširovať ich služby digitálnym spôsobom	2	27, 41
4.3.1	Posilňovať miestnu, regionálnu, nadregionálnu, cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu aktérov územnej spolupráce	1	51
Celkový počet projektov v Zásobníku projektov		64	

Zdroj: Zásobník projektov obce Liptovská Teplá

Strategicko-programová časť PHSR obce Liptovská Teplá na roky 2023 - 2030 je plne v súlade s PHSR Žilinského samosprávneho kraja 2021+ a s IÚS UMR Ružomberok - Liptovský Mikuláš ďalej ako IÚS Liptov 2030.

SÚLAD STRATEGICKÝCH CIEĽOV v kľúčových strategických dokumentoch s PHSR obce Liptovská Teplá 2023 - 2030

PHSR obce Liptovská Teplá 2023 - 2030	PHSR Žilinský kraj 2021+	IÚS Liptov 2030
1. Plné využitie miestneho potenciálu	1. Inovácie a vzdelávanie 2. Životné prostredie 5. Identita a sebestačnosť	1. Vzdelávanie, ekonomika a inovácie 2. Životné prostredie 5. Identita a sebestačnosť
2. Podpora miestnej ekonomiky	1. Inovácie a vzdelávanie 4. Sociálna stabilita 5. Identita a sebestačnosť	1. Vzdelávanie, ekonomika a inovácie 5. Identita a sebestačnosť
3. Rozvoj miestnych služieb	1. Inovácie a vzdelávanie 2. Životné prostredie 3. Infraštruktúra 4. Sociálna stabilita	1. Vzdelávanie, ekonomika a inovácie 2. Životné prostredie 3. Infraštruktúra 4. Sociálna stabilita
4. Lepšie spravovanie obce a vecí verejných	1. Inovácie a vzdelávanie 3. Infraštruktúra 5. Identita a sebestačnosť	1. Vzdelávanie, ekonomika a inovácie 3. Infraštruktúra 5. Identita a sebestačnosť

**FINANČNO -
REALIZAČNÁ
ČASŤ**

FINANČNO - REALIZAČNÁ ČASŤ

VÝCHODISKÁ REALIZAČNEJ ČASTI

Realizačno-finančná časť PHSR obce Liptovská Teplá na roky 2023-2030 je návodom na prácu s týmto strategickým dokumentom, podporuje jeho implementáciu v celom období platnosti a je východiskovým dokumentom pre relevantnosť jednotlivých projektových zámerov, ktoré sú súčasťou **projektového zásobníka a budú financované z interných alebo externých finančných zdrojov** v období platnosti tohto PHSR obce.

Súlad a previazanosť vypracovaného PHSR obce Liptovská Teplá na roky 2023 – 2030 s PHSR/Integrovanou územnou stratégiou Žilinského samosprávneho kraja 2021+ ako aj Integrovanou územnou stratégiou UMR Liptov 2030 dáva PHSR obce Liptovská Teplá dôležitosť ako jedného zo **základných pilierov územného partnerstva pri napĺňaní oboch stratégií vyššej úrovne**.

Podmienkou kvalitnej implementácie PHSR obce Liptovská Teplá na roky 2023 - 2030 bude jej **pravidelné vyhodnocovanie a sledovanie (monitorovanie) plnenia jednotlivých opatrení** na princípe participácie, spolupráce, partnerstva a komunikácie pri získavaní potrebných informácií a dát. To si vyžaduje nastavenie interných procesov obce pre zber a vyhodnocovanie dát a informácií a vytvorenie kapacít, ktoré tieto procesy implementácie budú strážiť a budú za ne zodpovedať. Podporou v tomto smere môže byť pre obec Liptovská Teplá Technický sekretariát Kooperačnej rady IÚS UMR Ružomberok – Liptovský Mikuláš (ďalej ako UMR Liptov) ako aj Odbor regionálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja prípadne MAS Dolný Liptov, ktorý má skúsenosti s prípravou a implementáciou strategického dokumentu pre integrované územie, ktorého je obec Liptovská Teplá členom.

Predchádzajúci PHSR obce Liptovská Teplá na roky 2016-2020 ako program rozvoja obce, platný do 31.12.2020, bol vypracovaný v zmysle zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja a formálne schválený obecným zastupiteľstvom uznesením č. 7/2016 dňa 1. 4. 2016. PHSR bol len neformálne vyhodnocovaný a monitorovacie správy neboli predkladané na ročnej báze na vedomie poslancom obecného zastupiteľstva.

Riadenie rizík

Pri nastavovaní akejkoľvek stratégie je kľúčové zaoberať sa identifikáciou a analýzou rizík a ich dopadov na plnenie cieľov stratégie či už v pozitívnom, alebo negatívnom smere, a priebežne počas procesu monitorovania (v Správach o plnení PHSR) prijímať opatrenia, ktoré riziká minimalizujú alebo znižujú ich nežiadúci vplyv.

Pred prípravou PHSR obce sme identifikovali nasledovné riziká, ktoré môžu mať vplyv na jeho implementáciu.

Identifikované riziko	Opatrenie na zmiernenie
1. Neochota socio-ekonomických partnerov zapojiť sa do spracovania a implementácie strategického dokumentu.	Priebežná komunikácia v procese spracovania a implementácie strategického dokumentu a výzvy k zapojeniu.
2. Nedostatok finančných zdrojov na zozbierané projektové zábery v zásobníku projektov.	Prepojenie dokumentu s IÚS ZASK a IÚS UMR Liptov a vzájomné zdieľanie zásobníkov projektov.
3. Chýbajúce kapacity pre implementáciu strategického dokumentu a získavanie externých zdrojov financovania.	Nábor interných a externých odborných kapacít na čiastočné pracovné pomery na výpomoc obci.

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Proces implementácie a vyhodnocovania PHSR obce Liptovská Teplá na roky 2023-2030

Implementácia, vyhodnocovanie a sledovanie plnenia PHSR obce na roky 2023-2030 bude prebiehať na ročnej báze, prostredníctvom zodpovedného pracovníka obecného úradu, starostu obce a poslancov obecného zastupiteľstva. Monitorovanie a vyhodnocovanie bude vykonávané formou prerokovania „Správy o implementácii PHSR na roky 2023-2030“. Sledované by malo byť plnenie **32 vybraných kľúčových indikátorov úspechu** pre jednotlivé opatrenia PHSR obce, ktoré sú ako povinné ukazovatele uvedené v strategicko – programovej časti tohto dokumentu.

Systém monitorovania PHSR obce Liptovská Teplá na roky 2023-2030

Východiskom pre stanovenie indikátorov na meranie dopadov opatrení PHSR v systéme monitorovania bol PHSR vyššieho stupňa, a to PHSR VÚC Žilinského samosprávneho kraja, ktorý vychádza z piatich cieľov politiky súdržnosti EÚ stanovených Európskou komisiou v roku 2018: (1) Inteligentnejšia Európa – inovatívna a inteligentná transformácia hospodárstva; (2) Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa; (3) Prepojenejšia Európa – mobilita a regionálna pripojiteľnosť IKT; (4) Sociálnejšia Európa – vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv; (5) Európa bližšie k občanom – udržateľný a integrovaný rozvoj mestských, vidieckych a pobrežných oblastí prostredníctvom miestnych iniciatív. Je to aj z toho dôvodu, že na implementácii PHSR obce sa vo výraznej miere budú podieľať finančné zdroje z Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF), ktorých smerovanie určuje Partnerská dohoda SR na roky 2021-2027 a Program Slovensko.

Ako uvádzame vyššie, systém monitorovania je zabezpečovaný aj cez **sledovanie kľúčových indikátorov úspechu** (ďalej ako “merateľné indikátory” alebo “indikátory”) navrhnutých pre jednotlivé opatrenia v strategicko-programovej časti tohto dokumentu. Indikátory sú zrozumiteľné a dobre sledovateľné a vyžadujú si zavedenie internej evidencie obce. Ku každému z indikátorov je uvedený zdroj pre čerpanie informácií. Niektoré indikátory majú uvedené východiskové hodnoty v analytickej časti tohto dokumentu. Vyhodnocovanie plnenia indikátorov bude súčasťou ročnej Správy o implementácii PHSR obce.

Sledované **merateľné indikátory v PHSR obce Liptovská Teplá na roky 2016 - 2020** pre jednotlivé ciele predchádzajúceho PHSR 2016 - 2020 (13 merateľných ukazovateľov) boli naviazané prevažne na realizáciu konkrétnych aktivít uvedených v tomto PHSR.

PHSR obce Lipt. Teplá na roky 2016 - 2020		Merateľný ukazovateľ
Hlavný cieľ	Zvýšenie kvality života občanov	❖ Spokojnosť občanov so životom v obci na škále 1 - 5 zo zrealizovaného prieskumu spokojnosti
Špecifické ciele	1. Dobudovanie občianskej, technickej a dopravnej infraštruktúry	❖ Počet zrealizovaných projektov na dobudovanie občianskej infraštruktúry ❖ Počet zrealizovaných projektov na dobudovanie technickej infraštruktúry ❖ Počet zrealizovaných projektov na dobudovanie dopravnej infraštruktúry
	2. Dokončenie systému zberu odpadov	❖ Počet projektov na dokončenie systému zberu odpadov ❖ Dokončený systém zberu odpadov v % ❖ Objem triedeného odpadu v tonách / rok
	3. Zvýšenie počtu turistov	❖ Počet prenocovaní / rok ❖ Počet turistov/rok
	4. Zlepšenie starostlivosti o verejné priestranstvá a zeleň	❖ Počet m2 udržiavaných verejných priestranstiev
	5. Rozvoj verejného života v obci	❖ Počet aktívnych občianskych združení, neziskových organizácií a záujmových skupín ❖ Počet aktivít organizovaných občanmi / rok
	6. Zlepšenie podmienok bývania súčasných a budúcich obyvateľov	❖ Počet skolaudovaných rodinných domov

Zdroj: PHSR obce na roky 2016 - 2020

Pre PHSR obce Liptovská Teplá na roky 2023 - 2030 sme stanovili **32 povinných merateľných ukazovateľov** ako **kľúčové indikátory úspechu** na úrovni špecifických cieľov. Okrem povinných ukazovateľov sme navrhli aj voliteľné ukazovatele v danom špecifickom ciele. Povinné ukazovatele by obec mala sledovať na ročnej báze. Pri voliteľných ukazovateľoch si obec môže zvoliť či ich bude alebo nebude sledovať, prípadne či ich vyhodnotenie použije v Záverečnej správe plnenia PHSR obce na roky 2023 - 2030. Tieto povinné ukazovatele sú vybrané z IÚS UMR Liptov do roku 2030, aby došlo k ľahšiemu vyhodnocovaniu tohto nadradeného strategického dokumentu, ktorého implementácie sa obec Liptovská Teplá zúčastňuje.

POVINNÉ MERATEĽNÉ UKAZOVATELE PHSR obce Lipt. Teplá na roky 2023 - 2030

Priorita	Špecifický cieľ	Povinný ukazovateľ sledovania PHSR	Zdroj ukazovateľa
1. PLNÉ VYUŽITIE MIESTNEHO POTENCIÁLU	1.1 Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)	1. Podiel obyvateľov napojených na kanalizáciu s čistením odpadových vôd 2. Podiel poľnohospodárskej pôdy s ekologickým hospodárením	Vodárenská spoločnosť Interná evidencia obce
	1.2 Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície	3. Počet podporených projektov na záchranu a obnovu kultúrneho dedičstva ročne 4. Výdavky samosprávy na kultúru na obyvateľa v eurách	Interná evidencia obce Rozpočet obce
	1.3 Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	5. Zrealizované aktivity a projekty pre rozvoj kreativity a talentu detí a mládeže ročne	Interná evidencia obce
	1.4 Vytvárať podmienky pre aktívne športové využitie všetkých občanov obce	6. Počet zrekonštruovaných, zmodernizovaných a dovybavených školských telocviční a športových areálov škôl, vnútorných a vonkajších športovísk vo vlastníctve samosprávy ročne	Interná evidencia obce
2. PODPORA MIESTNEJ EKONOMIKY	2.1 Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci	7. Ekonomická aktivita obyvateľov ročne	ŠÚSR
	2.2 Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce	8. Miera zamestnanosti vyjadrená v % 9. Miera zamestnanosti vo vekovej skupine 50+	ŠÚSR a ÚPSVaR
	2.3 Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb	10. Počet podporených projektov zameraných na rozvoj miestnej ekonomiky ročne	Interná evidencia obce
	2.4 Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov	11. Počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach v obci ročne	ŠÚSR
3. ROZVOJ MIESTNYCH SLUŽIEB	3.1 Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti	12. Vypracovaný a schválený územný plán obce 13. Plocha verejnej zelene v m2 v priamej správe obce	Interná evidencia obce
	3.2 Podporovať adaptáciu sídla a krajiny na dopady zmeny klímy	14. Počet projektov adaptačných opatrení 15. Počet uskutočnených vzdelávacích a osvetových aktivít environmentálnej výchovy a vzdelávania ročne	Interná evidencia obce
	3.3 Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	16. Podiel zmesového komunálneho odpadu ukladaného na skládky 17. Množstvo zmesového odpadu a množstvo vytriedeného odpadu v kilogramoch na obyvateľa/rok	Ročný výkaz o odpadoch
	3.4 Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	18. Dĺžka nových/modernizovaných úsekov miestnych komunikácií a chodníkov 19. Dĺžka nových úsekov cyklochodníkov a značených cyklotrás na území obce 20. Počet ks vozidiel v modernizovanom vozovom parku obce na alternatívny pohon	Interná evidencia obce
	3.5 Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry	21. Podiel energie z OZE na konečnej energetickej spotrebe samosprávy (%)	Interná evidencia obce
	3.6 Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie	22. Priemerná úspešnosť žiakov ZŠ v národnom testovaní 5 a testovaní 9	Zverejnené výsledky v národnom testovaní
	3.7 Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby	23. Kapacity terénnych, ambulantných a pobytových sociálnych služieb (počet klientov) v obci 24. Počet zastabilizovaných poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v obci 25. Podiel obyvateľov, ktorí sa aktívne zapájajú do obecného diania prostredníctvom dobrovoľníckych aktivít	Interná evidencia obce
	3.8 Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	26. Počet dokončených rodinných domov a bytov vrátane nájomných bytov za rok (celkovo)	Interná evidencia obce

POVINNÉ MERATEĽNÉ UKAZOVATELE PHSR obce Lipt. Teplá na roky 2023 - 2030

Priorita	Špecifický cieľ	Povinný ukazovateľ sledovania PHSR	Zdroj ukazovateľa
	3.9 Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku	27. Počet evidovaných trestných činov a inej protispoločenskej činnosti v obci za rok 28. Počet nových lokalít monitorovaných kamerovým systémom v obci	Interná evidencia obce
4. LEPŠIE SPRÁVOVANIE VECÍ VEREJNÝCH	4.1 Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy	29. Počet projektov a aktivít obce pripravovaných participatívnym spôsobom 30. Počet pracovníkov samosprávy, ktorí sa zúčastňujú pravidelného vzdelávania	Interná evidencia obce
	4.2 Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“	31. Modernizovaný obecný rozhlas	Interná evidencia obce
	4.3 Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	32. Počet nových partnerstiev obce na miestnej, regionálnej, cezhraničnej a medzinárodnej územnej spolupráci	Interná evidencia obce

Ako definuje zákonná norma a určuje prax v regionálnom rozvoji v systéme monitorovania a hodnotenia plnenia PHSR obce sme stanovili **tri typy správ o plnení PHSR**.

SYSTÉM MONITOROVANIA A HODNOTENIA PLNENIA PHSR OBCE

Priebežná ročná správa o plnení PHSR	Záverečná správa o plnení PHSR	Mimoriadna správa o plnení PHSR
1.1. - 28.2. príprava správy za predchádzajúci rok	Predložená k 28.2.2031.	V prípade mimoriadnej potreby aktualizácie PHSR

Priebežná ročná správa o plnení PHSR obce bude spracovaná jedenkrát ročne. Bude ju schvaľovať obecné zastupiteľstvo. Pre naplnenie zásad transparentnosti a otvorenosti verejnej správy bude táto správa zverejnená na webovom sídle obce a mala by obsahovať nasledovné časti:

1. Zhrnutie plnenia stratégie rozvoja v PHSR po špecifických cieľoch vrátane porovnania vývoja s predchádzajúcim rokom a plnenia stanovených opatrení v predchádzajúcom roku;
2. Prehľad projektov/aktivít za jednotlivé opatrenia realizovaných v danom roku a ich zhodnotenie ako súčasť plnenia Akčného plánu PHSR a vývoja v zásobníku projektov;
3. Hlavné zistenia a návrhy kľúčových aktivít na nasledujúci rok;
4. Zhodnotenie plnenia povinných kľúčových indikátorov úspechu.

Prvá správa o implementácii PHSR obce Liptovská Teplá bude vypracovaná za rok 2024 najneskôr do 28.2.2025.

Záverečná hodnotiacia správa plnenia PHSR obce: Pred ukončením obdobia strategického dokumentu PHSR obce zostaveného na roky 2023 – 2030 by mala byť odborne spracovaná komplexná ex-post evaluácia zameraná na vyhodnotenie plnenia stratégie ako celku, ktorá bude základným vstupným podkladom pre tvorbu nového strategického dokumentu.

Komunikačná stratégia implementácie PHSR obce

Starosta obce, ako koordinátor implementácie PHSR, pravidelne komunikuje s partnerskými subjektmi na území obce a s osobami, ktoré sú zodpovedné za plnenie konkrétnych aktivít a realizáciu konkrétnych projektov v PHSR. Na komunikáciu s občanmi a partnermi využíva osobné stretnutia, verejné hovory, miestne médiá, profily na sociálnych sieťach a web stránku obce. Zapájanie občanov do implementácie PHSR a ich informovanie je kľúčové pre dosiahnutie podpory zo strany verejnosti pre konkrétne aktivity a projekty zahrnuté v PHSR.

Zásobník projektov a Akčné plány plnenia PHSR obce

Zásobník projektov obsahuje zoznam projektov, ktoré má obec vo výhľade realizovať v období rokov 2023 – 2030. Vznikol po konzultácii so starostom obce. Obsahuje aj tie projekty, s ktorými sa počíta do Integrovaných územných investícií (IÚI) VÚC Žilinský samosprávny kraj a UMR Liptov a tzv. integrovaných projektových balíčkov.

Integrované územné investície (IÚI) spoločne s **integrovanými projektovými balíčkami** sú kľúčovými nástrojmi synergie opatrení a aktivít implementácie integrovaných rozvojových stratégií, vytvárané podľa jednotného

metodického rámca pre prípravu Integrovaných územných stratégií a investícií v SR v programovom období 2021-2027. IÚI vznikajú prepojením minimálne jednej kľúčovej aktivity/projektu s jednou doplnkovou aktivitou/projektom zo zásobníka projektov, ktoré sú financované z EŠIF v programovom období 2021-2027 z Programu Slovensko. Ak je doplnková aktivita financovaná z iného zdroja ako EŠIF, napr. z CLLD stratégie, vlastných rozpočtov samospráv, projektov cezhraničnej spolupráce Interreg a pod., ide o integrovaný projektový balíček. Návrhy na vytváranie integrovaných územných investícií a integrovaných projektových balíčkov spoločne so socio-ekonomickými partnermi v obci by mali byť jednou z prioritných aktivít implementácie PHSR obce Liptovská Teplá.

Akčný plán pre PHSR obce slúži na podporu realizácie PHSR obce Liptovská Teplá a je previazaný so Zásobníkom projektov. Akčný plán a Zásobník projektov obsahujú nasledovné informácie:

- ❖ Číslovanie projektu;
- ❖ Názov a stručný popis projektu;
- ❖ Žiadateľ projektu;
- ❖ Odhadované náklady na realizáciu;
- ❖ Stav pripravenosti projektu (zámer/projekt v príprave/projekt v realizácii/dokončený projekt);
- ❖ Predpokladaný termín realizácie – previazanosť zásobníka projektov na Akčný plán;
- ❖ Väzba na opatrenie PHSR obce;
- ❖ Väzba na opatrenie Program Slovensko;

Zásobník projektov, ktorý je Prílohou č.1 tohto PHSR obce Liptovská Teplá obsahuje **64 projektových zámerov** v celkovej predbežnej finančnej hodnote 1,48 mil. EUR. Realizačné náklady projektu však boli odhadnuté len u 5 prioritných projektov, s ktorých realizáciou sa počíta v časovom období rokov 2023 – 2026 a sú investične pripravené, čo finančnú hodnotu projektov v Zásobníku výrazne skresľuje.

V Akčnom pláne k PHSR obce na roky 2023 - 2030 sú jednotlivé projektové zámery zo Zásobníka projektov rozdelené na základe stavu pripravenosti a relevantnosti **do 3 časových období realizácie projektových zámerov:**

1. obdobie rokov 2023 – 2026 : 23 projektov,
2. obdobie rokov 2026 – 2030 : 20 projektov,
3. obdobie rokov 2023 – 2030 : 21 projektov.

Práca s Akčným plánom a Zásobníkom projektov je priebežná. Zásobník projektov je permanentne otvorený a kontinuálne dopĺňaný a aktualizovaný o nové projektové zámery, čo má na zodpovednosti starosta obce. Tento tiež koordinuje spájanie projektov do balíkov tzv. **integrovaných územných investícií** (IUI) pre VÚC Žilinský kraj aj pre UMR Liptov. Komunikuje so žiadateľmi a garantmi projektových zámerov, aktualizuje stav pripravenosti projektov, ich odhadované náklady na realizáciu a termín realizácie o čom informuje v Priebežnej ročnej správe o plnení PHSR obce.

Pri rozhodovaní o podpore aktivít a projektov zo zásobníka projektov by mali mať prednosť tie, ktoré najpozitívnejšie prispievajú k napĺňaniu špecifických cieľov a opatrení definovaných v PHSR obce Liptovská Teplá na roky 2023-2030 a plneniu IÚS UMR Liptov.

VÝCHODISKÁ FINANČNEJ ČASTI

Zhodnotenie programového obdobia EŠIF 2014-2020 z pohľadu obce Liptovská Teplá

Celková alokácia pre programové obdobie 2014-2020 v Slovenskej republike predstavovala k 31.12.2021 sumu 16,68 mld. Eur⁴ pre: 6 hlavných operačných programov (Ľudské zdroje, Integrovaná infraštruktúra, Kvalita životného prostredia, Integrovaný regionálny operačný program, Efektívna verejná správa a Technická pomoc), Operačný program Rybné hospodárstvo, Program rozvoja vidieka (PRV), Program spolupráce Interreg V-A Slovenská republika – Česká republika, Rakúsko, Poľsko a Program spolupráce Interact III. Iniciatíva REACT-EU je balíčkom podpory Európskej komisie na eliminovanie dopadov pandémie COVID-19 bola **absorpčná schopnosť Žilinského samosprávneho kraja čerpať EŠIF** v programovom období 2014-2022⁵ na základe analýzy dostupných otvorených dát na portáli ITMS2014+ je pomerne nízka. V počte 2618 podaných žiadostí v sume 1,52 mld. Eur je na 6. mieste, v počte 1562 schválených žiadostí v sume 0,69 mld. Eur na 5. mieste. Pomerom schválených žiadostí voči podaným žiadostiam bol ZASK na 3. mieste, pričom tento pomer predstavoval 59,7%. V Žilinskom kraji boli schválené žiadosti vo výške 998,99 Eur na obyvateľa, kým v najúspešnejšom Bratislavskom kraji to bolo 16 453,04 Eur na obyvateľa. Žilinský kraj sa tak radí k trom slovenským krajom s najnižšou čiastkou na obyvateľa. Najviac žiadostí bolo podaných v rámci OP Životné prostredie (613 žiadostí s úspešnosťou 58,7%) a najmenej v OP Efektívna verejná správa (16 žiadostí s úspešnosťou 56,25%). Najúspešnejšie žiadosti boli v OP Ľudské zdroje na úrovni 67,05% pri 348 schválených žiadostiach. Najviac zamietnutých žiadostí bolo v programe cezhraničnej spolupráce Interreg V-A SK-CZ (80 zamietnutých žiadostí zo 116 podaných).

V obci Liptovská Teplá bolo cez portál ITMS2014+ v programovom období 2014 – 2020 registrovaných celkovo 11 žiadostí v celkovej žiadanej sume dotácie 1 541 348 Eur, z čoho 3 žiadosti boli zamietnuté a v 2 prípadoch nebolo zatiaľ ukončené konanie. Celková poskytnutá suma predstavuje 76,02% žiadanej sumy. Žiadateľmi bola v 4 prípadoch obec Liptovská Teplá (v 3 žiadostiach úspešná), v 6 prípadoch spoločnosť LIBETO a.s. (v 4 prípadoch úspešná) a v jednom prípade registrovaný sociálny podnik RENOP. Najvyššiu dotáciu vo výške 779 623 Eur získala obec Liptovská Teplá na „Centrum integrovanej starostlivosti“ z Integrovaného regionálneho operačného programu (IROP).

Žiadateľ	Stav schvaľovania	Názov projektu	Náklady na projekt	Žiadaná dotácia	Poskytnutá dotácia	Operačný program	Stav projektu
RENOP, spol. s r.o., sociálny podnik	Konanie neukončené	FVE – RENOP – Liptovská Teplá	50 512 €	40 409 €		Kvalita životného prostredia	
LIBETO a.s.	Schválené	Zvýšenie podielu OZE v spoločnosti LIBETO a.s.				Kvalita životného prostredia	ukončený
Obec Liptovská Teplá	Schválené	Rekonštrukcia vykurovania	22 299 €	21 184 €	21 184 €	Program rozvoja vidieka 2014-2020	ukončený
LIBETO a.s.	Schválené	Zvyšovanie technologickej a inovačnej úrovne v spoločnosti LIBETO a.s.	230 000 €	103 500 €	103 500 €	Integrovaná infraštruktúra	ukončený
Obec Liptovská Teplá	Schválené	Centrum integrovanej zdravotnej starostlivosti Liptovská Teplá	820 656 €	779 623 €	779 623 €	Integrovaný regionálny operačný program	ukončený
Obec Liptovská Teplá	Konanie neukončené	Riešenie migračných výziev v obci Liptovská Teplá	5 200 €	5 200 €	5 200 €	Integrovaný regionálny operačný program	
Obec Liptovská Teplá	Zamietnuté	Obecný úrad Liptovská Teplá - zlepšenie energetickej hospodárnosti budovy	129 841 €	123 349 €		Kvalita životného prostredia	

⁴“Informácia o stave implementácie európskych štrukturálnych a investičných fondov v programovom období 2014-2020” (interná správa MIRRI)

⁵ Podľa prepočtov spracovateľov PHSR Žilinský kraj 2021+ k 7.1.2022.

Žiadateľ	Stav schvaľovania	Názov projektu	Náklady na projekt	Žiadaná dotácia	Poskytnutá dotácia	Operačný program	Stav projektu
LIBETO a.s.	Schválené	Úspora primárnych energetických zdrojov v spoločnosti LIBETO a.s.	134 150 €	114 028 €	114 028 €	Kvalita životného prostredia	ukončený
LIBETO a.s.	Zamietnuté	Úspora primárnych energetických zdrojov v spoločnosti LIBETO a.s.	134 140 €	114 019 €		Kvalita životného prostredia	
LIBETO a.s.	Zamietnuté	Zvýšenie podielu OZE v spoločnosti LIBETO a.s.	108 106 €	91 890 €		Kvalita životného prostredia	
LIBETO a.s.	Schválené	Podpora inovačných aktivít v spoločnosti LIBETO	329 214 €	148 146 €	148 146 €	Integrovaná infraštruktúra	ukončený
SUMA CELKOM			1 964 118 €	1 541 348 €	1 171 681 €		
priemerné % dotácie z nákladov projektu				78,48%			
poskytnutá dotácia / žiadaná dotácia					76,02%		

Zdroj: ITMS2014+ prostredníctvom EUPCMiner

Dostupné finančné zdroje pre implementáciu PHSR obce

Podľa paragrafu 4 zákona č. 539/2008 o podpore regionálneho rozvoja sa regionálny rozvoj financuje z viacerých zdrojov tzv. viaczdrojové financovanie:

- zo štátneho rozpočtu vrátane finančných prostriedkov z rozpočtovej kapitoly ministerstva investícií a z rozpočtových kapitol iných ministerstiev,
- zo štátnych účelových fondov,
- z rozpočtov vyšších územných celkov (VÚC)
- z rozpočtov obcí,
- z prostriedkov fyzických osôb,
- z prostriedkov právnických osôb,
- z úverov a príspevkov medzinárodných organizácií,
- z prostriedkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv o poskytnutí grantu uzatvorených medzi Slovenskou republikou a inými štátmi,
- z iných prostriedkov, ak to ustanoví osobitný predpis.

Podľa tohto zákona doplnkovým zdrojom finančného zabezpečenia podpory regionálneho rozvoja sú finančné prostriedky z fondov Európskej únie (ďalej ako EŠIF) poskytované podľa osobitných predpisov.

Programové obdobie EŠIF 2021-2027

PHSR obce Liptovská Teplá na roky 2023-2030 rieši problémy obce komplexne prostredníctvom všetkých 5 cieľov politiky súdržnosti EÚ a implementácia bude financovaná aj z Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF). Komplementárnymi finančnými nástrojmi bude aj podpora opatrení prostredníctvom miestneho rozvoja vedeného komunitou (financovanie prostredníctvom EPFRV, Programu rozvoja vidieka v rámci nástroja LEADER) a tiež Plán obnovy a odolnosti, programy cezhraničnej spolupráce INTERREG a iné komunitárne programy a finančné iniciatívy EÚ.

React EÚ: Ide o pomoc pri obnove v rámci politiky súdržnosti a pri obnove území po pandémie koronavírusu v Európe ako rozšírenej reakcie na krízu a na opatrenia na zmiernenie a nápravu dôsledkov tejto krízy. Prispeje k zelenej, digitálnej a odolnej obnove hospodárstva. Slovensko by z európskeho protikrizového nástroja malo dostať až 780 miliónov Eur.

Plán obnovy a odolnosti: Jednotlivé komponenty programu majú vyviešť slovenskú ekonomiku z krízy vyvolanej pandemiou COVID-19, akcelerovať digitálnu a zelenú tranzíciu (transformáciu) ekonomiky, prispieť k splneniu európskych reformných a investičných požiadaviek, a tým zabezpečiť základ pre dlhodobý ekonomický rozvoj SR. Z plánu obnovy bude možné čerpať 6,5 miliárd Eur, k dispozícii je však aj nevyčerpaných 8 miliárd Eur z EŠIF 2014-2020.

PLÁN OBNOVY A ODOLNOSTI SR

Komponent	Popis	Finančná alokácia
1. Zelená ekonomika	Obnoviteľné zdroje energie a energetická infraštruktúra; obnova budov; udržateľná doprava; dekarbonizácia priemyslu; adaptácia na zmenu klímy.	2,3 mld. €
2. Vzdelávanie	Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch; vzdelávanie pre 21. storočie; zvýšenie výkonnosti slovenských vysokých škôl.	0,9 mld. €
3. Veda, výskum, inovácie	Efektívnejšie riadenie a posilnenie financovania výskumu, vývoja, inovácií a digitálnej ekonomiky; lákanie a udržanie talentov.	0,7 mld. €
4. Zdravie	Moderná a dostupná zdravotná starostlivosť; humánna, moderná a dostupná starostlivosť o duševné zdravie; dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť.	1,5 mld. €
5. Efektívna verejná správa a digitalizácia	Zlepšenie podnikateľského prostredia; reforma justície; boj proti korupcii a praniu špinavých peňazí; bezpečnosť a ochrana obyvateľstva; zdravé verejné financie; digitálne Slovensko – štát v mobile; kybernetická bezpečnosť; rýchly internet pre každého; digitálna ekonomika.	1,1 mld. €
Spolu		6,5 mld. €

Zdroj: Plán obnovy a odolnosti SR

Národné operačné programy EŠIF: V zmysle partnerskej dohody SR na roky 2021-2027 budú operácie financované z EFRR (cieľa Investovanie pre rast a zamestnanosť), ESF+, KF a FST realizované **prostredníctvom jedného Programu Slovensko** (OP Slovensko). Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (MPRV SR) bude riadiacim orgánom pre Strategický plán SPP 2023-2027 a bude zodpovedné za jeho prípravu, ako aj za implementáciu ENRAF a zároveň riadiacim orgánom pre Operačný program Rybné hospodárstvo na roky 2021-2027.

Celková alokácia Programu Slovensko na programové obdobie 2021-2027 činí **12,59 mld. Eur**, čo je v programe rozdelené v rámci 5 cieľov politik a ich jednotlivých priorít. Najväčšia finančná alokácia je pridelená na prioritu 3P1 Doprava (2,18 mld. Eur) a prioritu 2P2 Životné prostredie (2,03 mld. Eur). Pre Fond na spravodlivú transformáciu v prioritě 6 bolo vyčlenených celkom 0,44 mld. Eur.

Priorita Programu Slovensko	Finančná alokácia v Eur	podiel
Cieľ politiky 1: KONKURENCIESCHOPNEJŠIA A INTELIGENTNEJŠIA EURÓPA na presadzovanie inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva a regionálnej prepojenosti IKT	1 890 150 000 €	15,01%
1P1: Veda, výskum a inovácie	1 778 050 000 €	14,12%
1P2: Digitálna pripojiteľnosť	112 100 000 €	0,89%
Cieľ politiky 2: ZELENŠIA EURÓPA podporujúca prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility	4 227 647 279 €	33,57%
2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia	1 306 549 999 €	10,37%
2P2: Životné prostredie	2 030 497 280 €	16,12%
2P3: Udržateľná mestská mobilita	890 600 000 €	7,07%
Cieľ politiky 3: PREPOJENEJŠIA EURÓPA vďaka posilneniu mobility	1 999 903 170 €	15,88%
3P1: Doprava	1 999 903 170 €	15,88%
Cieľ politiky 4: SOCIÁLNEJŠIA A INLUZÍVNEJŠIA EURÓPA implementujúca Európsky pilier sociálnych práv	3 251 604 336 €	25,82%
4P1: Adaptabilný a prístupný trh práce	527 471 548 €	4,19%
4P2: Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie	623 293 550 €	4,95%
4P3: Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu	241 606 000 €	1,92%
4P4: Záruka pre mladých	283 969 292 €	2,25%
4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby	1 169 957 946 €	9,29%
4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít	269 000 000 €	2,14%
4P7: Sociálne inovácie a experimenty	68 153 000 €	0,54%

Priorita Programu Slovensko	Finančná alokácia v Eur	podiel
4P8: Potravínová a materiálna deprivácia	68 153 000 €	0,54%
Cieľ politiky 5: EURÓPA BLIŽŠIE K OBČANOM vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území a miestnych iniciatív	403 637 715 €	3,21%
5P1: Moderné regióny	403 637 715 €	3,21%
Priorita 6: Fond na spravodlivú transformáciu	440 658 242 €	3,50%
6P1: Fond na spravodlivú transformáciu	440 658 242 €	3,50%
Priorita 7: Technická pomoc	380 134 191 €	3,02%
7P1-7P4: Technická pomoc	380 134 191 €	3,02%
CELKOM	12 593 734 933 €	100%

Zdroj: Program Slovensko (schválený Vládou SR dňa 28. júna 2022).

Indikatívny časový plán čerpania EŠIF z Programu Slovensko 2021-2027 v Eur							
2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	SPOLU
0 €	2 110 774 072 €	2 178 968 551 €	2 131 671 778 €	2 219 229 074 €	1 927 707 085 €	2 025 384 373 €	12 593 734 933 €

Zdroj: PHSR Žilinský kraj 2021+ podľa Program Slovensko verzia 1.0 (december 2021)

V nasledujúcej tabuľke je orientačne znázornené prepojenie jednotlivých priorít Programu Slovensko na Špecifické ciele PHSR obce Liptovská Teplá na roky 2023-2030:

Priorita	Špecifický cieľ PHSR obce Liptovská Teplá na roky 2023-2030	Priorita Programu Slovensko
1. PLNÉ VYUŽITIE MIESTNEHO POTENCIÁLU	1.1 Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)	2P2: Životné prostredie 2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
	1.2 Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície	5P1: Moderné regióny 4P4: Záruka pre mladých
	1.3 Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	1P1: Veda, výskum a inovácie 4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít 4P4: Záruka pre mladých
	1.4 Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce	2P3: Udržateľná mestská mobilita 5P1: Moderné regióny 4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P4: Záruka pre mladých
2. PODPORA MIESTNEJ EKONOMIKY	2.1 Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci	4P1: Adaptabilný a prístupný trh práce 1P1: Veda, výskum a inovácie
	2.2 Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce	4P1: Adaptabilný a prístupný trh práce 4P3: Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu 4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít 4P7: Sociálne inovácie a experimenty
	2.3 Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb	5P1: Moderné regióny 4P1: Adaptabilný a prístupný trh práce 4P7: Sociálne inovácie a experimenty 2P2: Životné prostredie
	2.4 Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov	5P1: Moderné regióny 3P1: Doprava 2P3: Udržateľná mestská mobilita

3. ROZVOJ Miestnych Služieb	3.1	Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja miest a obcí na princípoch participácie verejnosti	2P2: Životné prostredie 5P1: Moderné regióny
	3.2	Podporovať adaptáciu sídiel a krajiny na dopady zmeny klímy	2P2: Životné prostredie 4P4: Záruka pre mladých
	3.3	Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	2P2: Životné prostredie 2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
	3.4	Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	3P1: Doprava 2P3: Udržateľná mestská mobilita
	3.5	Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry	2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
	3.6	Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie	4P2: Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie 4P3: Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu
	3.7	Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby	4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít 4P8: Potravinová a materiálna deprivácia
	3.8	Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít
	3.9	Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku	4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít 1P2: Digitálne prepojitelnosť 2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
4. Lepšie Spravovanie vecí verejných	4.1	Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy	1P2: Digitálna prepojitelnosť 1P1: Veda, výskum, inovácie 4P2: Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie 4P3: Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu
	4.2	Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“	1P2: Digitálne prepojitelnosť 1P1: Veda, výskum, inovácie
	4.3	Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	5P1: Moderné regióny

Zdroj: Vlastné spracovanie autora

Programy cezhraničnej spolupráce Interreg Europe a nadnárodnej spolupráce Central Europe a Interreg Danube: Zameriavajú sa na zlepšenie regionálnych politík prostredníctvom výmeny skúseností, inovatívnych postupov a budovania kapacít medzi subjektmi podieľajúcimi sa na implementácii a príprave regionálnych politík. Ide o projekty mäkkého charakteru, kde môžu byť realizované pilotné investičné aktivity v obmedzenom rozsahu. Podpora je zameraná od výskumu a inovácií, životného prostredia, klimatických zmien, sociálnej problematiky, dopravy a mobility až k previazaným oblastiam integrovaného rozvoja.

INTERREG Slovensko - Poľsko na roky 2021-2027 : Oprávnená oblasť sa rozprestiera na oboch stranách Karpát, prevažne v horských oblastiach. Práve tieto horské podmienky sťažujú obyvateľom pohraničia a návštevníkom rýchle a pohodlné cestovanie. Rozloha programovej oblasti je viac ako 39 tisíc km², z čoho je takmer 60% na poľskej strane. Na Slovensku programová oblasť zahŕňa Žilinský samosprávny kraj, Prešovský samosprávny kraj a okres Spišská Nová Ves v Košickom samosprávnom kraji. V roku 2018 dosiahol počet obyvateľov programovej oblasti takmer 5,2 miliónov, z ktorých približne 70% žilo na poľskej strane. Riadiacim orgánom pre programové obdobie 2021-2027 bude Ministerstvo fondov a regionálnej politiky Poľskej republiky. MIRRI SR bude národným implementačným orgánom. Miera spolufinancovania bude 80%.

Program INTERREG SLOVENSKO - 2021-2027

Priorita	Špecifické ciele	Finančná alokácia bez technickej pomoci
1. K prírode ohľaduplné a bezpečné pohraničia	Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof a odolnosti s prihliadnutím na ekosystémové prístupy Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských oblastiach, a zníženie všetkých foriem znečistenia	24 830 251 €
2. Prepojenejšie pohraničia	Rozvoj a posilňovanie udržateľnej, inteligentnej a intermodálnej vnútroštátnej, regionálnej a miestnej mobility odolnej proti zmene klímy vrátane zlepšeného prístupu k TEN-T a cezhraničnej mobilite	23 005 741 €
3. Tvorivé a turisticky atraktívne pohraničia	Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie	62 649 562 €
4. Spolupráca medzi inštitúciami a obyvateľmi pohraničia	Posilňovanie inštitucionálnej kapacity orgánov verejnej moci, najmä tých, ktoré sú oprávnené riadiť osobitné územie, ako aj zainteresovaných strán Budovanie vzájomnej dôvery, najmä propagáciou akcií typu „ľudia ľuďom“	10 342 917 €
CELKOM		120 828 471 €

Zdroj: Program cezhraničnej spolupráce Interreg 2021-2027 Poľsko – Slovensko (verzia december 2021)

INTERREG Slovensko – Česko na roky 2021-2027 : Programovou oblasťou na Slovensku sú regióny NUTS III Trnavský samosprávny kraj, Trenčiansky samosprávny kraj a Žilinský samosprávny kraj, v Českej republike je to Juhomoravský kraj, Zlínsky kraj a Moravskosliezsky kraj. V programovom období 2021-2027 bude program riadiť Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky (MIRRI SR), ktoré pôsobí ako riadiaci orgán, a Spoločný technický sekretariát. Miera spolufinancovania bude 80%.

Program INTERREG SLOVENSKO - ČESKO 2021-2027

Priorita	Špecifické ciele	Finančná alokácia bez technickej pomoci
1.1 Životné prostredie	Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof a odolnosti s prihliadnutím na ekosystémové prístupy Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských oblastiach, a zníženie všetkých foriem znečistenia	19 935 420 €
2.1 Vzdelávanie	Zlepšenie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu	7 176 751 €
2.2 Kultúra a cestovný ruch	Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie	43 060 507 €
3.1 Inštitucionálna spolupráca	Zvyšovanie efektivity verejnej správy podporou právnej a administratívnej spolupráce a spolupráce medzi občanmi, aktérmi občianskej spoločnosti a inštitúciami, najmä s ohľadom na riešenie právnych a iných prekážok v pohraničných regiónoch	4 784 501 €
3.2 Miestne iniciatívy	Budovanie vzájomnej dôvery, najmä propagáciou akcií typu „ľudia ľuďom“	4 784 501 €
CELKOM		79 741 680 €

Zdroj: Program cezhraničnej spolupráce Interreg Slovensko – Česko 2021-2027 (verzia 4.4.2022)

Indikatívny časový plán čerpania programov cezhraničnej spolupráce v rokoch 2021-2027 vrátane technickej pomoci v Eur

Program	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	CELKOM
Interreg Poľsko – Slovensko	17 390 306	17 738 112	18 092 874	18 454 732	18 823 827	19 200 303	19 584 309	129 284 462
Interreg Slovensko – Česko	11 477 044	11 706 585	11 940 717	12 179 531	12 423 121	12 671 584	12 925 016	85 323 597
	28 867 350	29 444 697	30 033 591	30 634 263	31 246 948	31 871 887	32 509 325	214 608 059

Zdroj: PHSR Žilinský kraj 2021+

Komunitárne programy a finančné iniciatívy EÚ sú pomerne náročné programy na prípravu a implementáciu pre obec ako samosprávnú jednotku. Sú pre ne však realizovateľné v partnerskej spolupráci s mimovládnyimi organizáciami, mestami alebo inštitúciami verejnej správy. Ide o fondy, ktoré sú spravované centrálnne, priamo Európskou komisiou alebo ňou poverenými inštitúciami – tzv. centrálnne riadené programy, ktorých finančné alokácie v programovom období 2021-2027 porastú. Žiadosti o ich čerpanie sú však náročné na prípravu z dôvodu celoeurópskej konkurencie a ich zamerania, ktoré musí spĺňať atribúty inovatívnosti a kreativity, udržateľnosti a prenositeľnosti znalostí v kontexte EÚ. Ide o 11 centrálnych programov:

1. **Horizont Európa/Horizon Europe** (veda, konkurencieschopnosť, inovácia);
2. **Connecting Europe Facility – CEF** (Nástroj pre prepojenie Európy – transeurópska dopravná, energetická a digitálna infraštruktúra);
3. **Erasmus+** (vzdelávanie/odborná príprava, mládež, šport);
4. **Kreatívna Európa/Creative Europe** (delí sa na dve časti: Kultúra a Médiá; kultúrna a jazyková rozmanitosť, kultúrne dedičstvo a konkurencieschopnosť, audiovizuálna tvorba);
5. **CERV/Citizenship, Equality, Rights and Values** – Práva a hodnoty (nahradil program Europe for Citizens/Európa pre občanov, podporuje európske práva, hodnoty, rovnosť a participáciu občanov);
6. **LIFE** (životné prostredie, zmena klímy);
7. **Program pre jednotný trh** (bezpečnosť potravín, ochrana spotrebiteľa, konkurencieschopnosť MSP, efektívny jednotný trh, európske štatistiky, účinné štandardy);
8. **Program na podporu reforiem** (správa verejných rozpočtov, podnikateľské prostredie, vzdelávanie a odborná príprava/sociálna oblasť, životné prostredie/energetika);
9. **InvestEU** (udržateľná infraštruktúra, výskum/inovácia/digitalizácia, malé a stredné podniky – MSP, sociálne podnikanie a zručnosti);
10. **Digitálna Európa** (výkonná výpočtová technika, umelá inteligencia, kybernetická bezpečnosť a dôvera, pokročilé digitálne zručnosti, využitie digitálnych kapacít a interoperabilita);
11. **European Solidarity Corps** (solidarita a podpora tretím krajinám).

Zdrojom financovania projektov v partnerskej spolupráci s inými subjektmi je aj **Vyšehradský fond** (Visegrad Fund). Je medzinárodná donorská organizácia založená v roku 2000 vládami krajín V4 (Slovenska, Česka, Maďarska a Poľska) na podporu regionálnej spolupráce medzi krajinami V4 a medzi regiónom V4 a ďalšími krajinami (regiónom západného Balkánu a Východného partnerstva). Fond z príspevkov členských krajín V4 poskytuje 8 miliónov Eur prostredníctvom grantov, podporou mobilit a štipendií. Ostatné darcovské krajiny (Kanada, Nemecko, Holandsko, Južná Kórea, Švédsko, Švajčiarsko, Spojené štáty americké) poskytli ďalších 10 miliónov Eur prostredníctvom rôznych grantových programov vedených fondom od roku 2012. Fond podporuje nasledovné oblasti: (1) Kultúrna a spoločná identita; (2) Vzdelávanie a budovanie kapacít; (3) Regionálny rozvoj, životné prostredie a turizmus; (4) Verejná politika a inštitucionálne partnerstvo; (5) Inovácia, výskum, vývoj, podnikanie; (6) Demokratické hodnoty a médiá; (7) Sociálny rozvoj.

Fondy EHP a Nórska: Slovenská republika je od roku 2004 príjemcom podpory z Nórskeho finančného mechanizmu (EEA grants), ktorý doteraz zafinancoval podporu pre projekty v hodnote 263 mil. Eur. V rokoch 2014-2021 boli sumou približne 113 mil. Eur podporené projekty zamerané na oblasť kultúry, občianskej spoločnosti, dobrej správy vecí verejných, základných práv a slobôd a ďalej na oblasť životného prostredia, energetiky, zmeny klímy a nízkouhlíkového hospodárstva. V nasledujúcom období do roku 2027 je možné opätovne počítať s týmito fondmi.

EPC financovanie: Hlavným predmetom energetických služieb so zaručeným výsledkom (Energy Performance Contracting – EPC) je návrh, projektovanie a realizácia investičných úsporných opatrení v existujúcej budove, areáli alebo inej prevádzkovej jednotke vrátane energetického manažmentu. Investičné náklady hradí dodávateľ, úsporné opatrenia sú niekoľko rokov splácané z dosiahnutých úspor. Pre celý projekt je len jeden dodávateľ (poskytovateľ energetických služieb/ESCO), ktorý na seba berie väčšinu finančných aj technických rizík. Metóda EPC je všeobecne vhodná pre objekty s vysokou spotrebou energie a s horšou energetickou účinnosťou. Výhody tejto metódy financovania sú: záruka úspešnosti projektu, dlhodobé dosahované zníženie spotreby energie, jeden dodávateľ, rovnaká motivácia dodávateľa i zákazníka, možnosť zaistenia financovania projektu, zlepšenie kvality pracovného a životného prostredia. Táto metóda je predovšetkým vhodná pre štátne inštitúcie a organizácie, pre kraje, mestá, obce a ich príspevkové organizácie.

Modernizačný fond: Hlavným cieľom je podporiť členské štáty EÚ modernizáciou a dekarbonizáciou ich energetických systémov. Fond podporuje projekty, ktoré pomôžu splniť ciele pre znižovanie emisií skleníkových plynov, zvyšovanie energetickej účinnosti a rozvoj obnoviteľných zdrojov energie. Podpora z fondu doplní financie z Programu Slovensko tak, aby sa neprekrývali, a zároveň aby bola podpora prístupná čo najširšiemu okruhu žiadateľov a ich technologickým riešeniam.

ZOZNAM SKRATIEK

SR	Slovenská republika	SŠ	Stredná škola
ČR	Česká republika	V4	Neformálne združenie krajín Poľsko, Slovensko, Česká republika a Maďarsko
PL	Poľská republika	VÚC	Vyšší územný celok
ŽSK	Žilinský samosprávny kraj	ZMOS	Združenie miest a obcí Slovenska
ZASK	Žilinský samosprávny kraj	ZŠ	Základná škola
		ZUŠ	Základná umelecká škola
MDaV SR	Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky	I.tr.	Cesta I. triedy
MIRRI	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky	a i.	a iné
MPRV	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky	a pod.	a podobne
MPSVaR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky	a. s.	Akciová spoločnosť
MV SR	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky	atď.	a tak ďalej
PPA	Poľnohospodárska platobná agentúra	BRO	Biologicky rozložiteľný odpad
SK8	Spolupráca 8 krajov	BV	Bežné výdavky
ŠÚSR	Štatistický úrad Slovenskej republiky	CD	Cestná doprava
ŠOP SR	Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky	CIZS	Centrum integrovanej zdravotnej starostlivosti
REGOB	Register obyvateľov Slovenskej republiky	CLLD	Miestny rozvoj vedený komunitou
RÚSS Žilina	Regionálny úrad školskej správy v Žiline	CO	Civilná ochrana
UPSVaR	Úrad práce sociálnych vecí a rodiny	CO ₂	Oxid uhličitý
		CR	Cestovný ruch
		ČOV	Čistička odpadových vôd
CVČ	Centrum voľného času	D1	Diaľnica, súčasť vetvy „A“, 5. paneurópskeho koridoru a európskych ciest E50
CVTI	Centrum vedeckých a technických informácií	DHZ	Dobrovoľný hasičský zbor
EK	Európska komisia	EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja
EÚ	Európska únia	EHP	Európsky hospodársky priestor
EZÚS	Európske zoskupenie územnej spolupráce	EMAS	Schéma pre environmentálne manažérstvo a audit
IoT	Internet vecí	ENRAF	Európsky námorný, rybolovný a akvakultúrny fond
ISEMI	Inštitút pre medzinárodnú bezpečnosť a krízové riadenie	EPFRV	Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka
IVPR	Inštitút pre výskum práce a rodiny	EPC	Energy Performance Contracting
KPÚ	Krajský pamiatkový úrad	ESF+	Európsky sociálny fond
MAS	Miestna akčná skupina	EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
MŠ	Materská škola	EVVO	Environmentálne vzdelávanie, výchova a osвета
ODI	Okresný dopravný inšpektorát	EUI	European Urban Initiative
OCR Región Liptov	Oblasťná organizácia cestovného ruchu Región Liptov		
SPODaSK	Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela		

EZ	Environmentálna záťaž	NPP	Nepoľnohospodárska pôda
CEF	Connecting Europe Facility	NUTS III	Územná jednotka na úrovni VÚC
Eur	Euro – spoločná európska mena	OKEČ	Odvetvie klasifikácie ekonomických činností
EVVO	Environmentálne vzdelávanie, výchova a osвета	OP	Operačný program
EZ	Environmentálne záťaže	ORKO	Oblasť riadenia kvality ovzdušia
FO	Fyzická osoba	OŠK	Obecný športový klub
FO	Finančné operácie	OZ	Občianske združenie
FST	Fond na spravodlivú transformáciu	OZE	Obnoviteľné zdroje energie
GIS	Geografický informačný systém	PHSR	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
ha	hektár	UMR Liptov	Územie udržateľného mestského rozvoja Ružomberok – Liptovský Mikuláš
HBV	Hromadná bytová výstavba	PP	Poľnohospodárska pôda
CHKO	Chránená krajinná oblasť	PO	Právnická osoba
CHVÚ	Chránené vtáčie územie	PRV	Program rozvoja vidieka
IBV	Individuálna bytová výstavba	PUM	Plán udržateľnej mobility
ID	Integrovaná doprava	RIC	Regionálne inovačné centrum
IDS	Integrovaný dopravný systém	RIÚS	Regionálna integrovaná územná stratégia
IKT	Informačne a komunikačné technológie	RÚSES	Regionálny územný systém ekologickej stability
IROP	Integrovaný regionálny operačný program	SEAP	Akčný plán v oblasti udržateľnej energetiky
IS	Informačné systémy	SECAP	Akčný plán v oblasti udržateľnej energetiky a klímy
ISO	Systém riadenia kvality podľa Medzinárodnej organizácie pre štandardizáciu	SODB2021	Sčítanie obyvateľov, domov a bytov v roku 2021
IÚI	Integrované územné investície	SPP	Slovenský plynárenský priemysel
IÚS	Integrovaná územná stratégia	s. r. o.	Spoločnosť s ručením obmedzeným
IZS	Integrovaný záchranný systém	SSE	Stredoslovenská energetika
KF	Kohézny fond	SZČO	Samostatne zárobkovo činná osoba
KO	Komunálny odpad	tis.	Tisíc
KV	Kapitálové výdavky	TKO	Tuhý komunálny odpad
LED	Svetlo vyžarujúca dióda (skratka z anglického light-emitting diode)	TV	Televízia
MA 21	Miestna agenda 21	TEN-T	Transeurópska dopravná sieť
MAD	Mestská autobusová doprava	ÚPN	Územný plán
MHD	Mestská hromadná doprava	UMR	Územie udržateľného mestského rozvoja
mil.	Milión	VOD	Verejná osobná doprava
mld.	Miliarda	VZN	Všeobecne záväzné nariadenie
MRK	Marginalizovaná rómska komunita	V4	Krajiny Vyšehradskej spolupráce
MÚSES	Miestny územný systém ekologickej stability	ZÍP	Osoba zdravotne ťažko postihnutá
NDS	Národná diaľničná spoločnosť	ZRPŠ	Združenie rodičov a priateľov školy
NP	Národný park		
NKP	Národná kultúrna pamiatka		

ZOZNAM VÝCHODISKOVÝCH DOKUMENTOV

- ❖ Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021-2027
- ❖ Program Slovensko 2021-2027
- ❖ Národná stratégia regionálneho rozvoja SR (NSRR) 2014-2030
- ❖ Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja 2022-2030
- ❖ Integrovaná územná stratégia UMR Liptov na roky 2023 - 2023
- ❖ Stratégia CLLD 2014 - 2020 pre územie MAS Dolný Liptov
- ❖ Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Liptovská Teplá na roky 2016 - 2020 "Spájame sa pre rozvoj dolného Liptova"

Prílohy

PRÍLOHA 1

ZÁSOBNÍK PROJEKTOV A AKČNÝ PLÁN OBCE LIPTOVSKÁ TEPLÁ PRE OBDOBIE 2023 - 2030

Príloha 1 Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Liptovská Teplá na roky 2023 - 2030

ZÁSOBNÍK PROJEKTOV a AKČNÝ PLÁN obce Liptovská Teplá pre obdobie 2023 - 2030

Odhadovaná potreba finančných zdrojov:

1 484 638,32 €

P.č.	Názov projektového zámeru	Žiadateľ	Rozpočet projektu v EUR	STAV PRÍPRAVY			Odhad obdobia realizácie			Opatrenie PHSR obce	Poznámka	
				Projektová dokumentácia	Stavebné povolenie	Verejné obstarávanie	Odhad nákladov na prípravu projektu	23 projektov	20 projektov			21 projektov
				áno/nie	áno/nie	áno/nie	2023 - 2026	2026 - 2030	2023 - 2030			
1	Chodník popri ceste III/2213	Obec Liptovská Teplá	550 000,00 €	áno	áno	áno na vybudovanú časť		x			3.4.1	zrealizovaných ca 170 000 EUR
2	Zlepšenie energetickej hospodárnosti kultúrneho domu a obecného úradu	Obec Liptovská Teplá	665 635,32 €	áno	áno	áno	22 000,00 €	x			3.5.2	
3	Fotovoltaická elektrárňa na streche RENOP Liptovská Teplá	Obec Liptovská Teplá	120 000,00 €	áno	áno	áno		x			3.5.2	
4	Kuchyňa v kultúrnom dome	Obec Liptovská Teplá						x			1.2.2	čaká sa
5	Výmena zdroja vykurovania v hasičskej zbrojnici	Obec Liptovská Teplá	84 003,00 €	áno	áno	NIE	7 000,00 €	x			3.5.2	
6	Fotovoltaická na streche hasičskej zbrojnice DHZ	Obec Liptovská Teplá		NIE	NIE	NIE		x			3.5.2	
7	Výmena zdroja kúrenia ZŠ s MŠ Liptovská Teplá z plynového na tepelné čerpadlá	Obec Liptovská Teplá						x			3.5.2	
8	Fotovoltaická elektrárňa na streche ZŠ s MŠ	Obec Liptovská Teplá						x			3.5.2	
9	Detiské ihrisko v areáli futbalového ihriska	Obec Liptovská Teplá	65 000,00 €	áno	drobná stavba	áno		x			1.3.1	schválená dotácia 50 000 Eur
10	Rekonštrukcia tenisového kurtu	Obec Liptovská Teplá						x			1.4.3	
11	Rekonštrukcia a zateplenie telecvične ZŠ s MŠ	Obec Liptovská Teplá							x		1.4.3	
12	Rekonštrukcia a zateplenie MŠ a jedálne	Obec Liptovská Teplá							x		3.5.2	
13	Rekonštrukcia kuchyne a jedálne ZŠ	Obec Liptovská Teplá							x		3.6.1	
14	Rekonštrukcia budovy "dielni" ZŠ s MŠ	Obec Liptovská Teplá							x		3.6.1	
15	Rekonštrukcia a zateplenie objektu obecný dom	Obec Liptovská Teplá							x		3.5.2	
16	Rekonštrukcia a zateplenie objektu Bývalé zdravotné stredisko	Obec Liptovská Teplá							x		3.5.2	
17	Prestáňovanie súčasnej obecnej knižnice	Obec Liptovská Teplá							x		1.2.2	
18	Rekonštrukcia cintorínov - oplotenie, spevnené plochy parkoviska, rozšírenie kapacít cintorínov	Obec Liptovská Teplá							x		3.1.2	
19	Výstavba domu smútku	Obec Liptovská Teplá							x		3.7.5	
20	Rekonštrukcia kultúrnej pamiatky kostol Sv. Jakuba a Filipa	Obec Liptovská Teplá							x		1.2.1	

P. č	Názov projektového zámery	Žiadateľ	STAV PRÍPRAVY					Odhad obdobia realizácie			Opatrenie PHSR obce	Poznámka
			Rozpočet projektu v EUR	Projektová dokumentácia	Stavebné povolenie	Verejné obstarávanie	Odhad nákladov na prípravu projektu	23 projektov	20 projektov	21 projektov		
			áno/nie	áno/nie	áno/nie	áno/nie	2023 - 2026	2026 - 2030	2023 - 2030			
21	Výbudovanie oddychového areálu v areáli futbalového ihriska, inline dráha	Obec Liptovská Teplá						x		1.4.1		
22	Výstavba chodníkov, rekonštrukcia miestnych komunikácií, rekonštrukcia chodníkov	Obec Liptovská Teplá						x		3.4.1		
23	Kamerový systém	Obec Liptovská Teplá					x			3.9.1		
24	Rekonštrukcia verejného osvetlenia - výmena za LED	Obec Liptovská Teplá					x			3.5.2		
25	Odpadové hospodárstvo - zlepšenie a priblíženie separovaného zberu občanom, vybavenie zberného dvora	Obec Liptovská Teplá					x			3.3.1		
26	Výmena IKT technológií v ŽS s MŠ	Obec Liptovská Teplá					x			3.6.1		
27	Výmena IKT technológií obecný úrad	Obec Liptovská Teplá					x			4.2.2		
28	Obnova vybavenia televízne a športoviska ZŠ s MŠ	Obec Liptovská Teplá					x			1.4.3		
29	Zariadenie na termochemickú recykláciu odpadových pneumatík RENOP Liptovská Teplá	Obec Liptovská Teplá						x		3.3.1		
30	Zriadenie denné stacionáru, domova dôchodcov, domova sociálnych služieb	Obec Liptovská Teplá						x		3.7.1		
31	Rozšírenie ubytovacích kapacít v obci	Obec Liptovská Teplá							x	2.4.2		
32	Cyklochodníky (vybudovanie)	Obec Liptovská Teplá							x	3.4.3		
33	Turistické chodníky (vybudovanie)	Obec Liptovská Teplá							x	2.4.2		
34	Náučné chodníky (vybudovanie)	Obec Liptovská Teplá							x	2.4.4		
35	Výbudovanie spoločných priestorov pre rozvoj komunitného života	Obec Liptovská Teplá							x	3.7.5		
36	Výbudovanie oddychovej zóny, výsadba zelene v obci	Obec Liptovská Teplá							x	3.1.2		
37	Obnova technického vybavenia obce na údržbu zelene a športovísk	Obec Liptovská Teplá							x	3.1.2		
38	Organizácia podujatí pre rozvoj kultúrneho života	Obec Liptovská Teplá							x	1.2.3		
39	Rekonštrukcia vnútorných priestorov kultúrneho domu	Obec Liptovská Teplá						x		1.2.2		
40	Rekonštrukcia vnútorných priestorov obecného úradu	Obec Liptovská Teplá						x		4.1.3		
41	Digitalizácia obecného úradu	Obec Liptovská Teplá						x		4.2.2		
42	Rekonštrukcia budov v centre obce	Obec Liptovská Teplá							x	1.2.1		
43	Rekonštrukcia historických budov v centre obce a miestnej časti Madočany	Obec Liptovská Teplá							x	1.2.1		
44	Rekonštrukcia šatní a klubových priestorov na futbalovom ihrisku	Obec Liptovská Teplá						x		1.4.3		
45	Nákup a zlepšenie vybavenie techniky pre lesné hospodárstvo	Obec Liptovská Teplá							x	2.3.1		
46	Nákup a zlepšenie vybavenia techniky pre poľnohospodárov	Obec Liptovská Teplá							x	2.3.1		
47	Rekonštrukcia obecného rozhlasu	Obec Liptovská					x			4.1.6		

P. č.	Názov projektového zámeru	Žiadateľ	STAV PRÍPRAVY				Odhad obdobia realizácie			Opatrenie PHSR obce	Poznámka	
			Rozpočet projektu v EUR	Projektová dokumentácia	Stavebné povolenie	Verejné obstarávanie	Odhad nákladov na prípravu projektu	23 projektov	20 projektov			21 projektov
			áno/nie	áno/nie	áno/nie	áno/nie	2023 - 2026	2026 - 2030	2023 - 2030			
		Teplá										
48	Nákup zberných nádob pre separovaný zber pre domácnosti	Obec Liptovská Teplá						x			3.3.1	
49	Informačné tabule pre turistov	Obec Liptovská Teplá								x	2.4.2	
50	Nabíjacie el. stanice pre autá aj pre bicykle v obci	Obec Liptovská Teplá								x	3.4.3	
51	Cezhraničná spolupráca (Poľsko - Česko)	Obec Liptovská Teplá								x	4.3.1	
52	Územný plán obce	Obec Liptovská Teplá						x			3.1.1	
53	Vytvorenie podmienok na výstavbu domov a bytoviek	Obec Liptovská Teplá								x	3.8.3	
54	Vybudovanie nových sietí pre IBV a výstavbu bytoviek a domov	Obec Liptovská Teplá								x	3.8.3	
55	Výstavba nových miestnych komunikácií	Obec Liptovská Teplá								x	3.4.1	
56	Vybudovanie nového osvetlenia a rozhlasu v rámci nových komunikácií	Obec Liptovská Teplá								x	3.4.1	
57	Vytvorenie a publikovanie knihy pre obec	Obec Liptovská Teplá						x			2.4.4	
58	Nákup komunálnej techniky na údržbu obce	Obec Liptovská Teplá						x			3.1.2	
59	Rozšírenie podnikateľskej činnosti regi. Podnikateľského subjektu RENOP, zvýšenie zamestnanosti najmä so zdravotným a sociálnym znevýhodnením	Obec Liptovská Teplá						x			2.2.2	
60	Zníženie energetickej náročnosti objektu RENOP	Obec Liptovská Teplá						x			3.5.2	
61	Obnova vozového parku RENOP	Obec Liptovská Teplá							x		3.4.2	
62	Nákup modernejšieho vybavenia pre RENOP	Obec Liptovská Teplá							x		2.3.1	
63	Vysporiadanie pozemkov na území obce	Obec Liptovská Teplá								x	4.1.2	
64	Vysporiadanie pozemkov v areáli ZŠ s MŠ	Obec Liptovská Teplá								x	4.1.2	

PRÍLOHA 2

TYPOVÉ AKTIVITY PRE JEDNOTLIVÉ OPATRENIA PHSR OBCE LIPTOVSKÁ TEPLÁ NA ROKY 2023 - 2030

PRIORITA 1: Plné využitie miestneho potenciálu

Strategický cieľ 1: Vytvárať podmienky pre ochranu a zlepšovanie prírodných zdrojov, zhodnocovanie kultúrne - historického dedičstva, pre všestranný rozvoj talentu detí a mládeže a aktívne športové vyžitie obyvateľov obce.

Špecifický cieľ 1.1

Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)

Opatrenie	Typové aktivity
1.1.1 Prispievať k ochrane ovzdušia, lesov a poľnohospodárskej pôdy	<ul style="list-style-type: none">❖ využívať metodickú podporu a koordináciu v oblasti mitigačných opatrení s cieľom znižovania produkcie skleníkových plynov v sídlach (nízkouhlíková stratégia Žilinského kraja, podpora tvorby SECAP, komunitnej energetiky a i.) a zabezpečovať komplexné riešenia na znižovanie emisií oxidu uhličitého a ďalších skleníkových plynov do roku 2030,❖ zaviesť a udržiavať systém monitorovania kvality ovzdušia a o výsledkoch monitorovania pravidelne informovať obyvateľov,❖ spolupracovať na zlepšovaní kvality ovzdušia v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia s využitím medzinárodných a národných projektov (napríklad program LIFE),❖ podporovať výmeny kotlov na tuhé palivo v domácnostiach vrátane podpory sociálne slabších obyvateľov, ktorí nedosiahnu na štandardné podmienky financovania výmeny kotlov,❖ spracovať a implementovať Nízkouhlíkovú stratégiu obce a podporovať princípy prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo,❖ podporovať zriaďovanie nízkoemisných a bezemisných zón v obci a v rekreačnom území,❖ podporovať reštrikcie voči osobným automobilom so spaľovacím motorom v nízkoemisných zónach,❖ podporovať zriadenie obytných zón s upraveným dopravným režimom (napr. trendových Zón 30),❖ podporovať dopravnú obsluhu zón nízkoemisnou a bezemisnou dopravou,❖ podporovať nízkoemisné a bezemisné dopravné riešenia na území národných parkov a lokalít európsky a svetovo významného kultúrneho a prírodného dedičstva,❖ zabezpečovať výsadbu a regeneráciu izolačnej zelene oddelujúcej obytnú zástavbu od priemyselných stavieb, komerčných areálov alebo frekventovaných dopravných koridorov,❖ podporovať budovanie protihlukových stien a bariér a realizáciu protihlukovej výsadby,❖ koordinovať riadenie svetelnej signalizácie na križovatkách ako tzv. "zelené vlny",❖ identifikovať a využívať možnosti zachytávania uhlíka s dôrazom na prírode blízke opatrenia (ochrana rozsiahlejších starých lesov, mokradí a pod.),❖ pri aktualizácii alebo vypracovaní strategických dokumentov vrátane územných plánov prioritizovať ochranu lesov a poľnohospodárskej pôdy do záväznej časti územných plánov miest a obcí v regióne,❖ zabezpečiť ochranu a udržateľnú obnovu lesa podľa podmienok biotopov, prirodzeného drevinového zloženia, multifunkčného využitia, vhodného manažmentu a očakávaných dopadov zmeny klímy,❖ v lesnom prostredí realizovať protierózne, vodozadržné, brehochranné a podobné opatrenia,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ zabezpečiť ochranu poľnohospodárskej pôdy pred zástavbou, nevhodnou urbanizáciou a infraštruktúrou ako skladovacie priestory, dopravné stavby a i., ❖ zabrániť vysychaniu poľnohospodárskej pôdy a podporovať napr. zakladanie remízok v poľnohospodárskej krajine, ❖ zmierniť povrchový odtok vytváraním vsakovacích území na poľnohospodárskych plochách agrotechnickými opatreniami, ❖ participovať na spoločných projektoch so zapojením partnerov z krajov, univerzít, mimovládnych organizácií, podnikov i verejnosti.
1.1.2	Podporovať zastavenie poklesu biodiverzity, strát biotopov, poškodzovania ekosystémov a degradácie krajiny	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zabrániť ďalšiemu zhoršeniu stavu zachovania významných druhov a stratám prioritných a inak významných biotopov, ❖ participatívne vypracovať Integrovaný plán obnovy udržateľnej krajiny a zabrániť ďalšiemu narušovaniu charakteristického rázu liptovskej krajiny, ❖ realizovať analýzu problémov, bariér a príležitostí pre integrovaný systém spoločného spravovania prírody a krajiny z pohľadu vlastníkov, správcov a užívateľov územia a ich záujmových skupín, ❖ navrhnúť systém pravidelného komplexného monitorovania udržateľnosti územia – prírody, krajiny a ekosystémových služieb, ❖ podporovať tvorbu prirodzených krajinných prvkov, ktoré môžu slúžiť ako ekokoridory, ❖ metodicky podporovať územný rozvoj samospráv (územný plán obce, zmeny a doplnky územných plánov, územné plány zón ai. v zmysle integrovaného manažmentu krajiny vrátane podpory vytvárania krajinnno-ekologických plánov, ❖ obnovovať najcennejšie časti prírodného dedičstva (druhových populácií, biotopov, segmentov krajiny), ❖ zabezpečiť ochranu krajiny pred šírením invázných a nepôvodných druhov a zabezpečiť odstraňovanie invázných druhov rastlín, ❖ zlepšiť spoluprácu so ŠOP SR a správami národných parkov s cieľom zlepšiť manažment chránených území prostredníctvom rád národných parkov vrátane urýchlenia prijatia zonácií národných parkov.
1.1.3	Podporovať ochranu vôd, zásobovanie pitnou vodou a čistenia odpadových vôd	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spracovať, zverejniť a implementovať koncepciu ochrany, zadržiavania a využívania vôd, ❖ spracovať projekt revitalizácie vodných tokov na území sídiel a ich bezprostredného okolia, ❖ zabezpečiť vypracovanie projektových dokumentácií pre územia ohrozené povodňami, ❖ zrealizovať protipovodňové opatrenia, ❖ zabezpečiť ochranu existujúcich zdrojov povrchových a podzemných vôd, ❖ rekonštruovať a intenzifikovať existujúce vodárenské zdroje podzemných vôd pri súčasnom zabezpečení splnenia požiadaviek na ich kvalitatívnu a kvantitatívnu ochranu, ❖ podporovať budovanie nových vodárenských zdrojov podzemných vôd, ❖ zabezpečovať zvýšenie retencie vody v území, ❖ zvýšiť podiel zásobovania obyvateľstva pitnou vodou verejnými vodovodmi na základe výsledkov analýzy zásobovania pitnou vodou a zistenia kapacity existujúcich vodojemov, ❖ podporovať výstavbu, rekonštrukciu a údržbu verejnej vodárenskej infraštruktúry (riešenie zásobovania pitnou vodou, riešenie čistenia komunálnych odpadových vôd v oblastiach s nízkym podielom odkanalizovania), ❖ zavádzať alternatívny spôsob nakladania s odpadovými vodami tam, kde nie je vybudovaná kanalizačná sieť (domové čističky odpadových vôd).
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Podiel obyvateľov napojených na kanalizáciu s čistením odpadových vôd ❖ Podiel poľnohospodárskej pôdy s ekologickým hospodárením
Voliteľné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Napojenosť % obyvateľstva z celkového počtu domácností a iných objektov napojených na infraštruktúru pre zásobovanie pitnou vodou ❖ Oblasť riadenia kvality ovzdušia – ORKO

	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Monitoring kvality ovzdušia ovplyvnenej dopravou (lokálne znečistenie ovzdušia merané na monitorovacích staniciach v regióne Liptov) ❖ Emisie znečisťujúcich látok do ovzdušia ❖ Vypracovaný integrovaný plán obnovy udržateľnej krajiny s osobitným cieľom zachovania charakteristického rázu liptovskej krajiny ❖ Vypracovaný projekt revitalizácie vodných tokov na území sídiel a ich bezprostredného okolia ❖ Podiel vodných útvarov v dobrom stave ❖ Priemerná ročná koncentrácia znečisťujúcej látky NO₂ v ovzduší v mikrogramoch na meter kubický (µg/m³) ❖ Priemerná ročná koncentrácia znečisťujúcej látky PM 2,5 v ovzduší v mikrogramoch na meter kubický (µg/m³)
--	--

Špecifický cieľ 1.2

Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície

Opatrenie	Typové aktivity
1.2.1 Podporovať citlivú obnovu a renováciu kultúrnych pamiatok a miestnych pamätihodností v obci	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spolupracovať s odborníkmi na urbanizmus, architektúru, záchranu tradičnej architektúry a obnovu krajiny a dosiahnuť súlad miestne jedinečných hodnôt krajiny s urbanizovaným územím so zámerom podporovať lokálny „genius loci“, ❖ vypracovať a pravidelne aktualizovať zoznam miestnych pamätihodností v obci, ❖ zmapovať aktuálny stav kultúrnych pamiatok a pamätihodností na území obce vrátane sakrálnych, technických a vojenských pamiatok a označiť ich aj s využitím digitálnych technológií, ❖ obnovovať, rekonštruovať a revitalizovať pamiatkové objekty a miestne pamätihodnosti vo vlastníctve štátu, samosprávy, cirkvi, neziskového a súkromného sektora a iných, s možnosťou ich využitia na kultúrno-spoločenské a osvetové účely, pamätné izby, poskytovanie zážitkových foriem vzdelávania a kultúrneho turizmu, atraktívne trávenie voľného času, a s tým spojené obstaranie vybavenia, vrátane IKT vybavenia, ❖ renovovať, kreatívne zhodnocovať a oživovať nevyužívanú infraštruktúru a rôzne zanedbané objekty a areály v obci (vrátane domov) a využívať ich na rôzne kultúrne, komunitné i podnikateľské účely a aktivity, ❖ budovať priestory na umelecké rezidencie a prezentačné aktivity, ❖ obnovovať a udržiavať hroby a náhrobky významných osobností a dejateľov na miestnom cintoríne.
1.2.2 Podporovať rozvoj kultúrnych spolkov a združení na území obce	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať kultúrne iniciatívy a činnosť miestnych spolkov aj ako spôsob podpory miestneho podnikania v kultúre a budovať verejne zdieľanú kultúrnu infraštruktúru, ❖ vytvárať podmienky pre technologické a netechnologické inovácie v kultúre, ❖ zriaďovať moderné pamätné izby a lokálne múzeá postavené na jedinečnostiach miesta a interpretujúce identitu interaktívnou formou, ❖ vytvoriť podmienky pre lepšiu spoluprácu miestnych a regionálnych kultúrnych operátorov v odlišnej zriaďovateľskej pôsobnosti a rozšíriť možnosti ich vzájomnej propagácie, ❖ klásť dôraz na rozvoj ľudských zdrojov v kultúrnych spolkoch a združeníach vrátane ich ďalšieho vzdelávania, ❖ podporovať aktivity kultúrnych spolkov a združení zapájaním do regionálnych, nadregionálnych a cezhraničných projektov zameraných na výmenu skúseností a zviditeľňovania produktov a služieb kreatívnej tvorby.
1.2.3 Zhodnocovať a oživovať kultúrne dedičstvo podporou činnosti tradičných kultúrnych inštitúcií a	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zlepšiť dostupnosť kultúry pre širokú verejnosť, osobitne pre obyvateľov mimo hlavného centra a pre ľudí so zdravotným postihnutím. ❖ zbierať predmety a miestne príbehy o ľuďoch a miestach, vrátane legend a oživovať ich prostredníctvom interpretácie a zážitkov v kultúrnom turizme, ❖ podporovať živú kultúru ako súčasť posilňovania identity, miestnej ekonomiky a mobilizácie potenciálu záujmových komunít,

prostredníctvom kultúrneho turizmu	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zavádzať digitalizáciu do prezentácie a interpretácie kultúrneho dedičstva s využitím moderných inovatívnych prístupov a technológií, a tým podporovať nové a inovatívne formy poskytovania kultúrnych zážitkov, ❖ budovať zážitkové a náučné chodníky o miestnej histórii a osobnostiach pre všetky vekové kategórie, ❖ sprístupňovať históriu a podporovať tradície regiónu formou tematických interaktívnych aktivít s využitím multimediálnych prezentácií a moderných interpretačných technológií tak, aby sa stali súčasťou ponuky kultúrneho turizmu, ❖ zabezpečiť medziodvetvovú spoluprácu a prepájať živú kultúru s komunitným životom a produktami cestovného ruchu, ❖ zachraňovať, vhodne využívať a rozvíjať jedinečné oblasti miestnej kultúry ako súčasti identity územia a miestnej ekonomiky, ❖ podporiť prezentáciu a predaj dizajnových, remeselných a tradičných výrobkov na jednom mieste, ❖ rekonštruovať a modernizovať budovy a vybavenie tradičných domov kultúry (kultúrnych domov) vrátane obstarania modernej audiovizuálnej techniky a vybavenia súvisiaceho s organizáciou podujatí aj vo vonkajšom priestore, ❖ debarierizovať a modernizovať miestne expozície s využitím najmodernejších trendov a techniky vrátane ich sprístupnenia obyvateľom a návštevníkom s rôznym zdravotným postihnutím, ❖ podporovať odborný zber, vystavenie prípadne úschovu zbierkových predmetov do pamätných izieb a miestnych múzeí a digitalizáciu tohto zbierkového fondu, ❖ podporovať prezentáciu zbierkových predmetov a výsledkov vedecko-výskumnej činnosti modernou interaktívnou formou prostredníctvom múzejnej pedagogiky, ❖ zavádzať technologické, procesné a sociálne inovácie do riadenia tradičných kultúrnych inštitúcií vrátane SMART riešení, ❖ podporiť vznik zdieľaného audiovizuálneho archívu v regióne (pre múzejné inštitúcie, knižnice a pod.), ❖ podporovať činnosť miestnych divadelných súborov, folklórnych súborov, tanečných a hudobných zoskupení, umeleckých spolkov atď., ❖ podporovať tradičné a etablované podujatia regionálneho, nadregionálneho a národného významu, ❖ podporovať vydávanie hudobných nosičov s tradičnou hudbou a odborných monografií, ❖ podieľať sa na modernizácii obecných knižníc a obnove knižného fondu s cieľom zvyšovania čitateľskej gramotnosti u detí a mládeže a zvyšovania záujmu o literatúru a písanie.
---	---

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet podporených projektov na záchranu a obnovu kultúrneho dedičstva ročne ❖ Výdavky samosprávy na kultúru na obyvateľa v eurách ročne
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet podporených projektov na záchranu a rozvoj tradičnej ľudovej kultúry ❖ Percento respondentov spokojných s kvalitou a dostupnosťou ponuky kultúrnych organizácií ❖ Percento kapitálových a bežných výdavkov obecného rozpočtu investovaných do kultúrnych pamiatok vo vlastníctve samosprávy ❖ Počet návštevníkov vybraných kultúrnych zariadení v regióne Liptov za rok

Špecifický cieľ 1.3

Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl

Opatrenie	Typové aktivity
1.3.1 Podporovať kultúrne a športové voľnočasové aktivity detí a mládeže	<ul style="list-style-type: none"> ❖ budovať a rekonštruovať odborné učebne na voľnočasové aktivity na ZŠ a skvalitňovať materiálno-technické vybavenie, ❖ podporovať rozvoj hudobných, tanečných, rytmických, dramatických a estetických činností zameraných na zmysluplné využívanie voľného času detí a mládeže,

	<p>prostredníctvom škôl, záujmových klubov a združení</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zapájať deti predškolského veku do umeleckých činností ZŠ, diagnostikovať ich motorické, výtvarné a rytmické schopnosti a navrhnúť ich následný rozvoj, ❖ zapájať deti predškolského veku do činnosti športových klubov, diagnostikovať ich pohybové schopnosti a navrhnúť ich následný rozvoj, ❖ zabezpečiť poradenstvo pre rodičov pri rozhodovaní o ďalšom štúdiu detí s umeleckým a športovým zameraním, ❖ zlepšiť informovanosť žiakov, rodičov, pedagógov a verejnosti o kultúrno-umeleckých a športových aktivitách detí a mládeže, ❖ implementovať pilotné aktivity a projekty v oblasti podpory mladých kreatívnych a športových talentov a nadania, ❖ revitalizovať areály základných a stredných škôl pre systematickú športovú činnosť na školách, voľnočasové aktivity CVČ, v športových kluboch, prípadne záujmových združeníach, ❖ budovať a revitalizovať indoorové a outdoorové športové zariadenia a telocvične pre deti a mládež s možnosťou celoročnej prevádzky, ❖ skvalitňovať materiálo-technické vybavenie športových zariadení a telocviční, ❖ sprístupniť športoviská a športové areály pre všetky cieľové skupiny obyvateľov, t. j. nielen pre miestne športové organizácie a športovcov, ale aj širokej verejnosti vrátane seniorov a obyvateľov so zdravotným postihnutím.
<p>1.3.2</p>	<p>Podporovať mládežnícke projekty, združovanie mladých a ich zapájanie do dobrovoľníckych aktivít</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ posilňovať miestne iniciatívy, dobrovoľnícke aktivity a inštitucionálne rámce prostredníctvom programov verejnej správy pre prácu s mládežou (napr. Rada mládeže, mládežnícke parlamenty, kluby mládeže ai.), ❖ obnoviť a udržiavať neformálne stretávanie sa a prácu mládeže v obci, ❖ podporovať činnosť a vybrané projekty mladých, ktoré ich motivujú k stretávaniu sa a k spoločným verejnoprospešným aktivitám v spolupráci s vysokými školami, odbornými organizáciami štátnej správy, miestnymi samosprávami a tretím sektorom, ❖ podporovať zavedenie nových alebo inovatívnych foriem podpory mladých s cieľom ich vzdelávania, hľadania zamestnania, stáže, ❖ stimulovať mladých k medzinárodnej mobilite aj prostredníctvom programov EÚ, ❖ integrovať aj vylúčené komunity mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy na trh práce, vrátane mladých ľudí ohrozených sociálnym vylúčením a mladých ľudí z marginalizovaných komunít, ❖ podporovať spoločné programy cezhraničnej a medzinárodnej výmeny a vzdelávania pre študentov a učiteľov v sektore vzdelávacích inštitúcií profesijnej a odbornej prípravy, ❖ zlepšiť informovanosť pedagógov, rodičov a verejnosti o aktivitách mládeže, ❖ podieľať sa na vypracovaní medzisektorovej koncepcie systémovej práce s mládežou a podpory mladých ľudí ako súčasť stabilizácie sociálneho kapitálu a vytvárania atraktivity územia pre mladých ľudí v rôznych fázach života (napr. vzdelávanie, kariérne poradenstvo, podpora podnikania, prvá práca, podpora zakladania rodín – dostupné bývanie a verejné služby pre mladé rodiny, komunitné aktivity, dobrovoľníctvo atď.).
<p>Kľúčové indikátory úspechu</p>		
<p>Povinné</p>		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Zrealizované aktivity a projekty pre rozvoj kreativity a talentu detí a mládeže ročne
<p>Voliteľné</p>		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet pilotných aktivít a projektov v oblasti podpory mladých umeleckých a športových talentov ❖ Miera spokojnosti žiakov, rodičov, pedagógov a verejnosti s rozsahom informovanosti o umelecko - kultúrnych a športových aktivitách detí a mládeže

Špecifický cieľ 1.4

Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce

Opatrenie	Typové aktivity
1.4.1 Podporovať šport ako súčasť zdravého životného štýlu bez ohľadu na vek	<ul style="list-style-type: none"> ❖ organizovať športové podujatia zamerané na rozvoj telesných a pohybových zručností pre laickú verejnosť pod dohľadom športových profesionálov, ❖ zlepšiť informovanosť širokej verejnosti o organizácii športových podujatí v regióne, ❖ podporovať prevádzku a činnosti športových klubov a združení zo strany samosprávy pre prioritné športy v obci a pre ostatné organizované športy vrátane športov vyhľadávaných mladými ľuďmi, ❖ podporovať programy celoživotného a neformálneho vzdelávania športových profesionálov, ❖ odborne monitorovať športové danosti detí a mládeže v záujme efektívnej práce s ich talentom a zlepšovanie zdravia mladej generácie, ❖ vytvárať podmienky pre podporu organizovania športových podujatí regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu v záujme zvyšovania záujmu o šport u verejnosti a podpory návštevnosti regiónu, ❖ systematicky podporovať účasť reprezentantov obce na športových podujatiach regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu, ❖ podporovať projektové partnerstvá na úrovni regiónu v podpore športového manažmentu a rozvoja športových talentov.
1.4.2 Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru a jej vybavenie	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať budovanie, modernizáciu, obnovu a údržbu športových areálov a športovísk pre amatérsky a profesionálny šport v obci vrátane ich vybavenia, ❖ podporovať budovanie moderných, funkčných a bezpečných atletických areálov, ktoré bude zodpovedať požiadavkám pre usporiadanie štandardizovaných atletických disciplín, ❖ podporovať budovanie moderných multišportových hál na všestranný rozvoj pohybu pre všetky vekové kategórie, vrátane moderných športovísk ako napríklad trampolíny, pump track, moderný skatepark a i., ❖ rekonštruovať, modernizovať a dovybaviť školské telocvične a športové areály škôl, vnútorné a vonkajšie športoviská vo vlastníctve samosprávy podľa požiadaviek športových klubov tak, aby sa jednotlivé športoviská vzájomne podporovali, ❖ vypracovať pravidlá a sprístupniť školské športoviská aj laickej verejnosti, ❖ podporovať budovanie a údržbu bežeckých lyžiarskych tratí v zimnom období a legalizovaných cyklotrás a peších turistických trás v letnom období, ktoré prepájajú turisticky významné a vyhľadávané lokality.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet zrekonštruovaných, zmodernizovaných a dovybavených školských telocviční a športových areálov škôl, vnútorných a vonkajších športovísk vo vlastníctve samosprávy ročne
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Podiel športovísk a telocviční v areáloch a budovách verejných škôl, ktoré majú otváracie hodiny pre verejnosť ❖ Spokojnosť obyvateľov s dostupnosťou športovej infraštruktúry ❖ Počet športovcov reprezentujúcich obec na športových súťažiach a podujatiach regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu ročne

PRIORITA 2: Podpora miestnej ekonomiky

Strategický cieľ 2: Stimulovať udržateľný rast miestnej ekonomiky podporou miestneho podnikania a podnikateľských investícií v obci, dobrými pracovnými príležitosťami na trhu práce a posilňovaním rozvoja cestovného ruchu.

Špecifický cieľ 2.1

Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci

Opatrenie	Typové aktivity
2.1.1 Podporovať aktivity na prospech podnikateľov v obci (podujatia, iniciatívy a pilotné projekty)	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zostaviť, zverejniť a priebežne aktualizovať databázu podnikateľských subjektov a ich aktivít, ❖ iniciovať a zaviesť platformu pravidelného stretávania s podnikateľmi a zamestnávateľmi v obci za účelom výmeny informácií, ❖ podporovať začínajúcich podnikateľov v obci, ❖ podporovať flexibilné formy pre riešenie rôznych životných situácií nadaných, talentovaných a podnikavých (ako napr. podpora bývania, mimoškolskej činnosti detí a i.), ❖ podporovať účasť podnikateľov na špecializovaných kontraktčných a prezentačných podujatiach a zabezpečiť zdieľanú propagáciu obce a podnikateľských subjektov, ❖ podporovať odbúravanie byrokratických prekážok podnikania, ❖ organizovať vzdelávacie podujatia vrátane vzdelávania prostredníctvom nových technológií, ❖ organizovať osvetu na škole a vo verejnosti o možnostiach podnikania a samozamestnania v regióne, ❖ identifikovať a podporovať potenciál podnikateľov pre medzinárodnú spoluprácu a podporovať mobilitu a medzinárodné a cezhraničné spolupráce, ❖ overiť záujem a realizovať školské exkurzie u podnikateľov v obci s cieľom oboznámiť sa s reálnym pracovným prostredím; exkurzie a workshopy pre žiakov základných škôl zamerať na praktické zručnosti.
2.1.2 Revitalizovať nevyužívané verejné budovy a pozemky na nový účel pre podnikateľov a investorov	<ul style="list-style-type: none"> ❖ vypracovať analýzu objektov a pozemkov vo vlastníctve samosprávy s cieľom ich efektívneho využitia a zhodnotenia pre rozvoj podnikateľských aktivít v obci, ❖ vypracovať, zverejniť a priebežne aktualizovať katalóg disponibilných nehnuteľností na podnikanie, ❖ majetkovoprávne vysporiadať nehnuteľnosti, ktoré užíva samospráva a ňou riadené organizácie, ❖ vymedziť a pripraviť nové lokality pre podnikateľské investície (pomoc pri príprave nových území pre investorov), ❖ potenciálnym investorom uľahčiť orientáciu v miestnych podmienkach poskytovaním odborného poradenstva.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	❖ Ekonomická aktivita obyvateľov ročne
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet vzdelávacích podujatí vrátane počtu podujatí pre podnikateľov v obci organizovaných prostredníctvom nových technológií ❖ Počet pilotných projektov spolupráce škôl s podnikateľmi a zamestnávateľmi v záujme zvyšovania kvality odborného vzdelávania a prípravy reflektujúcej potreby trhu práce

Špecifický cieľ 2.2

Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce

Opatrenie	Typové aktivity
2.2.1 Zlepšovať prístup obyvateľov k službám zamestnanosti	<ul style="list-style-type: none"> ❖ participovať na aktivitách ÚPSVaR-u pri zvyšovaní zamestnanosti, ❖ podporovať sprístupnenie informácií o voľných pracovných miestach z databázy ÚPSVaR na verejne prístupnom mieste,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať pracovné poradenstvo a integrované informačné služby vrátane infraštruktúry, ❖ podporovať personalizované služby zamestnanosti a programy "rýchleho nasadenia" služieb zamestnanosti, ❖ podporovať rôzne kombinované formy práce, ❖ zavádzať programy na prechod zo školy do zamestnania, ❖ zapájať neverejných poskytovateľov pri zlepšení prístupu obyvateľov k službám zamestnanosti s dôrazom na odbornú profiláciu klientov ÚPSVaR.
2.2.2	Podporovať vytváranie pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov a pre sociálnu ekonomiku	<ul style="list-style-type: none"> ❖ iniciovať a podporovať vytváranie zdieľaných podnikateľských služieb a infraštruktúry, ❖ iniciovať a podporovať pilotné aktivity a spoločné projekty a iniciatívy v oblasti zamestnanosti znevýhodnených skupín obyvateľstva, ❖ podporovať služby so zameraním na zosúladovanie rodinného a pracovného života s dôrazom na mladé rodiny, ❖ podporovať ekosystém sociálneho podnikania, ❖ podporovať miestne dodávateľsko-odberateľské vzťahy od sociálnych podnikateľov v samospráve aj v podnikateľskom prostredí, ❖ spracovať a aktívne prezentovať príklady dobrej praxe vo vytváraní pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov (napr. so zdravotným postihnutím) a v sociálnom podnikaní.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Miera zamestnanosti vyjadrená v % ❖ Miera zamestnanosti vo vekovej skupine 50+
Voliteľné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Miera zamestnanosti osôb so zdravotným postihnutím ❖ Podiel dlhodobo nezamestnaných v celkovej počte nezamestnaných (v %) ❖ Počet realizovaných pilotných aktivít a spoločných projektov a iniciatív v oblasti zamestnanosti znevýhodnených skupín obyvateľstva

Špecifický cieľ 2.3

Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb

Opatrenie	Typové aktivity
2.3.1 Ekologizovať a udržateľným spôsobom rozvíjať kľúčové odvetvia miestnej ekonomiky (cestovný ruch, agrolesníctvo, poľnohospodárstvo, potravinárstvo, spracovanie dreva, remeslá a i.)	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spracovať návrh vytvárania zdieľanej verejnej infraštruktúry na podporu podnikania v sektoroch miestnej ekonomiky vo vidieckom prostredí, ❖ podporovať nárast podielu miestnych fariem v systéme ekologického poľnohospodárstva a spotreby produktov ekologického poľnohospodárstva, ❖ podporovať revitalizáciu a zachovanie ekologických foriem obhospodarovania pôdy, tradičnej rastlinnej a živočíšnej výroby a produkcie tradičných výrobkov, ❖ zavádzať opatrenia s cieľom zvyšovania biodiverzity a efektivity, podpora welfare prístupu v chove hospodárskych zvierat a v agrolesníctve, ❖ podporovať zavádzanie multifunkčného využitia lesov a transformácie na udržateľné obhospodarovanie a zhodnocovanie ekosystémových služieb lesa u štátnych aj neštátnych vlastníkov lesa, ❖ podporovať revitalizáciu rozmanitej drevovýroby, zvyšovanie zhodnocovania dreva vo výrobkoch dlhodobej spotreby vyšším využívaním dreva v architektúre, stavebníctve, nábytkárstve a pod., ❖ podporovať digitalizáciu v sektore pôdohospodárstva, ako napr. presné poľnohospodárstvo, digitalizácia lesného hospodárstva a ochrany lesov, digitalizácia dodávateľsko-odberateľských vzťahov, využívanie sociálnych médií a pod., ❖ vytvárať podmienky pre stimulovanie vzniku malých miestnych výrobných prevádzok s vhodnými environmentálne priaznivými parametrami, ❖ vytypovať lokality pre umiestnenie obecných tržníc a pravidelne organizovať trhy na predaj miestnych výrobkov, ❖ podporovať vytváranie krátkych dodávateľsko-odberateľských vzťahov v rámci mikroregiónu, miestnych a regionálnych potravinových systémov, potravinovej banky a i.,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať regionálnych výrobcov a spracovateľov nákupom technológií a vybavenia prevádzok, ❖ zapojiť samosprávy do vytvárania a zdieľaného manažmentu potravinových reťazcov (napr. stravovacie zariadenia v školských, zdravotníckych a sociálnych zariadeniach) a zavedenie spoločensky zodpovedného a zeleného obstarávania tovarov a služieb s preferenciou spotreby miestnych produktov, programy podpory zdravia obyvateľstva a pod., ❖ vytvárať partnerstvá spolupráce na územnej, sektorovej a medzisektorovej úrovni s inštitúciami vyššieho vzdelávania, vedy a výskumu, nezávislými odborníkmi v oblasti lesníctva, ekológie, spracovania dreva a stavebníctva, potravinárstva, poľnohospodárstva, cestovného ruchu, regionálneho rozvoja atď.
2.3.2	Zvyšovať podiel udržateľného cestovného ruchu v miestnej ekonomike	<ul style="list-style-type: none"> ❖ navrhnuť model spolupráce aktérov v regióne pri interpretácii hodnôt chránených oblastí vrátane využitia ekosystémových služieb prírodného turizmu, ekoturizmu a ekologickej produkcie pôdohospodárstva pre podporu miestneho rozvoja, ❖ podporovať vybrané podnikateľské aktivity v oblasti agroturizmu, prírodného turizmu a ekoturizmu, ❖ vytvárať a posilňovať modely spolupráce na podporu udržateľného cestovného ruchu v prepojení na ďalšie odvetvia miestnej ekonomiky, ❖ organizovať interpretačné školenia a tréningy pre sprievodcov a zástupcov inštitúcií zapojených do aktivít súvisiacich s ochranou prírodného a kultúrneho dedičstva, ❖ znižovať negatívne dopady masového cestovného ruchu zvlášť v chránených a prírodne hodnotných územiach zavedením systému monitoringu, regulácie a manažmentu návštevnosti, ❖ zavádzať ekologickú dopravu v exponovaných centrách cestovného ruchu.
2.3.3	Podporovať výrobu a posilňovať predaj výrobkov "vyrobených v obci" na území regiónu Liptov aj mimo neho	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať regionálnych výrobcov a spracovateľov jednotným systémom regionálneho značenia, označovania kvality, pôvodu a originality, ❖ podporovať vytváranie diverzifikovaných predajných kanálov, distribučných a logistických uzlov v regióne aj mimo región Liptov, ❖ realizovať propagáciu domácich podnikateľských subjektov a miestnych výrobkov mimo regiónu, cezhranične a v zahraničí.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		❖ Počet podporených projektov zameraných na rozvoj miestnej ekonomiky ročne
Voliteľné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet novovytvorených miestnych fariem v systéme ekologického poľnohospodárstva a spotreby produktov ekologického poľnohospodárstva ❖ Počet nových malých miestnych výrob a prevádzok s vhodnými environmentálne priaznivými parametrami ❖ Počet zorganizovaných interpretačných školení a tréningov pre sprievodcov a zástupcov inštitúcií zapojených do aktivít súvisiacich s ochranou prírodného a kultúrneho dedičstva

Špecifický cieľ 2.4

Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov

Opatrenie	Typové aktivity
<p>2.4.1 Podporovať tvorbu produktov cestovného ruchu na území obce podľa požiadaviek návštevníkov, súčasných trendov a s ohľadom na celoročnosť</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať tvorbu a inovácie autentických produktov v obci, ktorá umožní rozptýlenie návštevníkov z najfrekventovanejších lokalít do menej navštevovaných miest a poskytne pestrý a hodnotný zážitok, ❖ podporovať zatriktívnenie miest vhodných na nenáročnú turistiku najmä pre rodiny s deťmi, ❖ v spolupráci s partnermi rozširovať ponuku produktov pre rodiny s deťmi a podporovať kultúrne a spoločenské podujatia zamerané aj na detského diváka, ❖ vyvíjať a podporovať turisticky atraktívne podujatia a edukatívne zážitky, ❖ podporovať vytváranie ponuky vidieckeho cestovného ruchu diverzifikáciou podnikania farmárov do nepoľnohospodárskych činností, ❖ podporovať regionálne gastroprodukty a tradičné regionálne výrobky a vytvárať partnerstvá s ich výrobcami, ❖ podporovať tvorbu ucelených tematických produktov založených na využívaní autentického kultúrneho a prírodného dedičstva regiónu.
<p>2.4.2 Systémovo budovať a revitalizovať infraštruktúru cestovného ruchu v obci podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ pri významnejších investíciách do cestovného ruchu pripravovať vopred komplexné dopadové štúdie a uplatňovať integrované plánovanie, ❖ zapojiť sa do podpory ekologickej dostupnosti turistických bodov záujmu a vybudovať celoročný integrovaný dopravný systém orientovaný na prepravu turistov medzi jednotlivými rekreačnými lokalitami, ❖ podporovať budovanie vyhlídkových bodov na zelených trasách (greenways), prírodných náučných chodníkoch, tematických kultúrnych trasách, peších turistických a vychádzkových trasách, ❖ podporovať tvorbu nových tematických prehliadkových trás historickými lokalitami venovaných rôznym oblastiam histórie a súčasnosti, ❖ v spolupráci so štátnymi orgánmi zaviesť program evidencie ubytovaných návštevníkov (napr. e-visitor, prípadne iné), realizovať podporu legálnych ubytovateľov a koordinovaný postup voči nelegálnym ubytovacím zariadeniam, ❖ dobudovať vhodné priestory so zázemím pre organizovanie kultúrnych a spoločenských akcií v obci, ❖ podporovať vybudovanie detských zón a detských mestečiek v blízkosti turistických obcí, ❖ koordinovane zlepšovať prístup ku kultúrnym pamiatkam, prírodným pamiatkam a iným turistickým bodom záujmu (jednotná navigácia, jednotné značenie, hnedé tabule, oddychové zóny, vybavenosť a pod.), ❖ dobudovať nevyhnutnú infraštruktúru cestovného ruchu vrátane doplnkových služieb, akými sú napr. hygienické zariadenia, parkovacie a logistické systémy, doplnková infraštruktúra trás, návštevnícke centrá a pod., ❖ zaviesť jednotné vizuálne štandardy na umiestňovanie vývesných tabúl a označení na fasády historických budov s cieľom eliminovať vizuálny smog, ❖ podporovať budovanie priestorov na poskytovanie vzdelávania a organizovanie seminárov, firemných stretnutí, konferencií a kongresov, ❖ systematicky zveľaďovať a podporovať budovanie stravovacích prevádzok, oddychových miest, infobodov, fotopointov, systémov zberu a triedenia odpadu a hygienického zázemia na najnavštevovanejších turistických bodoch záujmu v obci vrátane tých, ktoré nemajú správcu alebo správca na to sám nestačí.
<p>2.4.3 Aktívne sa zapájať do propagačných a marketingových aktivít združení a organizácií cestovného ruchu v regióne Liptov</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zapojiť sa do vytvárania siete jednotných a imidžotvorných miest prvého kontaktu s návštevníkom po regióne (informačné centrá, infobody a informačné terminály, vlakové stanice ai.), ❖ zavádzať moderné inovatívne komunikačné prostriedky do marketingovej komunikácie založené na zbere a analýze marketingových dát, ❖ podporovať vydávanie a distribúciu online aj offline informačný magazín o turistickej ponuke a dianí v regióne určený pre návštevníkov,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať digitalizáciu destinačných služieb a zavádzanie nových technológií na zlepšenie komunikácie s návštevníkom počas jeho pobytu v destinácii (audioguidy, gamifikácia, mobilné aplikácie, e-produkty, chatboty a i.), vrátane digitalizácie interpretácie prírody, kultúry, technických pamiatok, verejných priestranstiev, objektov, ❖ podporovať kreatívne, efektívne a inovatívne kampane pre cieľové návštevnícke segmenty na cieľových trhoch v online prostredí (s využitím crowdsourcing-u, user generated content-u atď.).
2.4.4	Podporovať spoznávanie miestnej histórie a okolia u miestnych obyvateľov	<ul style="list-style-type: none"> ❖ vypracovať a podporovať systém mobility žiakov obecnej ZŠ v rámci regionálnej výchovy po kultúrnych inštitúciách a kultúrnych pamiatkach na Liptove, ❖ zlepšiť informovanosť miestnych obyvateľov o turistickej ponuke v regióne Liptov, ❖ podporiť vernostný systém pre obyvateľov Liptova, ktorý bude motivovať miestnych spoznávať zaujímavosti vlastného regiónu.
Kľúčové indikátory úspechu		
	Povinné	❖ Počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach v obci ročne
	Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet domácich návštevníkov v ubytovacích zariadeniach v obci ročne ❖ Počet zahraničných návštevníkov v ubytovacích zariadeniach obce ročne ❖ Počet vybudovaných nových produktov, služieb a atraktivít v obci ročne

PRIORITA 3: Rozvoj miestnych služieb

Strategický cieľ 3: Udržateľne budovať a udržiavať infraštruktúru a vybavenosť pre poskytovanie miestnych služieb samosprávou (udržateľný územný rozvoj a územné plánovanie, adaptácia sídiel na zmenu klímy, udržateľná doprava, energetické a obehové hospodárstvo, sociálne a zdravotné služby, vzdelávanie, bývanie, bezpečnosť) v záujme rastu kvality života miestnych obyvateľov.

Špecifický cieľ 3.1

Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti

Opatrenie	Typové aktivity
<p>3.1.1 Sledovať a aktualizovať územnoplánovacie a rozvojové dokumenty v súlade s princípmi udržateľného rozvoja</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ aktívne zapájať občanov, odbornú a laickú verejnosť do procesu tvorby a pripomienkovania koncepčných územnoplánovacích podkladov, ako aj dielčích problémov rozvoja jednotlivých zón – lokalít obce, ❖ vypracovať a pravidelne podľa potrieb aktualizovať územnoplánovacia dokumentácia obce, doplniť ju o územné plány zón vytypovaných lokalít, Miestny územný systém ekologickej stability (MÚSES) a Miestnu agendu 21 (MA 21), ❖ podieľať sa na spracovaní Plánu udržateľnej mobility (PUM) pre región Liptov vrátane dopravného modelu, ❖ spracovať a aktualizovať Územný generel dopravy ako podklad pre aktualizáciu územného plánu, ❖ urbanisticky doriešiť a zatraktívniť centrum obce a zabezpečiť dobudovanie nových a revitalizáciu existujúcich obecných štvrtí určených na bývanie (osvetlenie, sadové úpravy, zeleň, parkovanie, chodníky, mobiliár, oddychové zóny, čistota a bezpečnosť a i.), ❖ podporovať revitalizáciu a transformáciu starých priemyselných a iných nevyužívaných areálov, ❖ pokračovať vo vysporiadaní pozemkov na projekty vo verejnom záujme a nové obecné štvrte, ❖ spracovať projekt pozemkových úprav.
<p>3.1.2 Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídla, architektúre budov, v dizajne verejných plôch a priestranstiev, aj vo voľnej krajine</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zvyšovať estetickú hodnotu krajiny prostredníctvom ochrany nosných prvkov estetickej kvality a typického charakteru krajiny, ❖ vypracovať urbanisticko-architektonické štúdie vytypovaných verejných priestranstiev a krajinných celkov s dôrazom na vodozádržné opatrenia, ❖ humanizovať obytné časti (vybudovať oddychové zóny s kompletným mobiliárom a drobnou architektúrou, detské ihriská a občiansku vybavenosť) s ohľadom na riešenie pre znižovanie negatívnych dopadov zmeny klímy, ❖ zabraňovať vizuálnemu smogu a spracovať koncepciu povoľovania reklamných, informačných a propagačných zariadení na území obce, ❖ revitalizovať a udržiavať existujúce zariadenia na detských ihriskách, ❖ revitalizovať a udržiavať verejný mobiliár, ako aj reklamné a informačné prvky na území obce, ❖ vytvárať nové a revitalizovať existujúce oddychové zóny pre verejnosť a podporovať umiestňovanie jednotných prvkov drobnej architektúry v súlade s jednotným Manuálom verejných priestranstiev pri rešpektovaní ekologických zásad, architektonicko-výtvarných, ako aj dopravno-bezpečnostných princípov, ❖ zlepšovať životné prostredie prostredníctvom návrhu malých zelených lokalít v urbanizovanom prostredí (tzv. malá environmentálna architektúra), doplnených o zelenú a modrú infraštruktúru, ❖ zabezpečiť čistotu obce v súlade s harmonogramom zimnej údržby, čistenia ulíc a verejných priestranstiev, ❖ podporovať realizáciu areálov určených na voľný výbeh psov. ❖ podporovať znižovanie emisií CO2 v oblasti materiálov pre výstavbu, prevádzku, údržbu a odstraňovanie stavieb bytového a nebytového fondu, ❖ spracovať a pravidelne aktualizovať Generel zelene a Koncepciu starostlivosti o verejnú zeleň a dreviny, ❖ vypracovať a realizovať štúdie revitalizácie a údržby parkov a verejných priestranstiev vrátane zón na bývanie s uplatnením ekologických princípov tvorby a ochrany zelene,

	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať rozširovanie, budovanie a revitalizáciu parkov, zón zelene a zelených stien, ❖ zabezpečiť dostatok zelene v sídlach, kvalitné sadovnícke úpravy a pravidelnú údržbu, ❖ podporovať aktivity v oblasti dopravnej infraštruktúry: zelené koridory pozdĺž cyklotrás (aleje, živé ploty, remízky) v súvislosti s podporou biodiverzity, ❖ zakladať komunitné záhrady, obecné aleje a ovocné sady.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Vypracovaný a schválený územný plán obce ❖ Plocha verejnej zelene v m² v priamej správe obce
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet vybudovaných oddychových zón s kompletným mobiliárom a drobnou architektúrou s ohľadom na riešenie pre znižovanie negatívnych dopadov zmeny klímy, ❖ Koeficient ekologickej stability krajiny ❖ Vypracovaný Manuál verejných priestranstiev ❖ Počet realizácií zelených ulíc s obnovou stromov alebo s alternatívnou formou zelene

Špecifický cieľ 3.2

Podporovať adaptáciu sídla a krajiny na dopady zmeny klímy

Opatrenie	Typové aktivity
3.2.1 Navrhovať a implementovať riešenia predchádzania a eliminácie dopadov zmeny klímy v sídle a v krajine	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podieľať sa na vypracovaní a implementácii Stratégie adaptačných opatrení na zmenu klímy regionálnej a miestnej úrovni vrátane opatrení environmentálnej politiky, ❖ zabezpečiť rozvoj partnerskej spolupráce na miestnej, regionálnej a národnej úrovni v oblasti adaptácie na dopady zmeny klímy, ❖ podporovať environmentálne komunitné aktivity a aktivity záujmových združení mimovládneho sektora, ❖ podporovať cezhraničné a medzinárodné projekty a iniciatívy na riešenie dopadov zmeny klímy na samosprávy, ❖ integrovať princípy a adaptačné riešenia dopadov zmeny klímy do prípravy a realizácie projektov v ďalších oblastiach regionálneho rozvoja.
3.2.2 Podporovať a realizovať zadržiavanie vody v krajine	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať vodozadržné opatrenia a zadržiavanie a opätovné využívanie zrážkovej vody v sídlach, ❖ zavádzať osobitné zberné systémy na odpadovú a dažďovú vodu, úpravy spevnených plôch za účelom zadržiavania vody v teréne, ❖ budovať dažďové nádrže a prečisťovať dažďové vody (ochladzovacie koridory v urbanizovanom prostredí), ❖ realizovať aktivity na zníženie dopadov tepelných ostrovov, ❖ zabezpečovať opatrenia na zlepšenie distribúcie vody v krajine a manažment vodných plôch v krajine, ❖ zabezpečovať opatrenia proti deštruktívnemu pôsobeniu vody a sucha a prevencia dopadov extrémnych poveternostných udalostí (zosuvy, rýchle povodne, vietor, obnažovanie substrátu atď.).
3.2.3 Podporovať a rozvíjať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu a zvyšovať environmentálne povedomie občanov	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zvyšovať záujem verejnosti o ochranu a tvorbu životného prostredia, ❖ realizovať rôzne typy zážitkových aktivít pre verejnosť (pre školy, pre rodiny s deťmi, pre dospelých), ❖ využívať metodickú podporu Žilinského kraja podľa koncepcie EVVO Žilinského kraja, podporu miestnej Agendy 21 a podporu environmentálneho manažmentu (napr. EMAS), ❖ podporovať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu (EVVO) na školách a v neformálnom vzdelávaní. ❖ podporovať vzdelávacie aktivity a osvetu propagujúce zásady udržateľného rozvoja,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ spolupracovať s externými organizáciami pri environmentálnej výchove a vzdelávaní (napríklad ŠOP SR, mimovládne organizácie, školy a i.) a realizovať spoločné vzdelávacie programy vrátane vybudovania podpory aktivít ekocentier, ❖ využívať možnosti cezhraničnej a medzinárodnej spolupráce v oblasti environmentálneho manažmentu, inovácií a zapojenia verejnosti do rozhodovania, ❖ dlhodobo a systematicky podporovať informačné kampane v oblastiach, kde sa dá predpokladať nízka miera prijatia riešenia verejnosťou, ako napr. výstavba zariadenia na energetické využitie odpadov, znižovanie ťažby dreva v chránených územiach, odstrel medveďa z dôvodu ohrozenia bezpečnosti civilného obyvateľstva a i..
3.2.4	Zavádzať systém krízového riadenia a včasného varovania v súvislosti s rôznymi ohrozeniami z dôvodu klimatických zmien	<ul style="list-style-type: none"> ❖ navrhnuť, vypracovať a zaviesť systém postupov a opatrení včasného varovania a riešenia krízových situácií s súvislosťou s ohrozeniami z dôvodov klimatických zmien, ❖ vypracovať a realizovať vzdelávací program na systém včasného varovania pred hrozbami z dôvodu klimatických zmien, ❖ systém včasného varovania podporiť digitálnymi riešeniami.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet projektov adaptačných opatrení ❖ Počet uskutočnených vzdelávacích a osvetových aktivít environmentálnej výchovy a vzdelávania ročne
Voliteľné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Vypracovanie a implementovanie Stratégie adaptačných opatrení na zmenu klímy ❖ Počet partnerov zapojených do partnerskej spolupráce na miestnej, regionálnej a národnej úrovni v oblasti adaptácie na dopady zmeny klímy

Špecifický cieľ 3.3

Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom

Opatrenie	Typové aktivity
3.3.1 Podporovať predchádzanie vzniku odpadov, opätovné využívanie odpadov a zhodnocovanie odpadov v súlade s EÚ legislatívou	<ul style="list-style-type: none"> ❖ viesť informačno-propagačnú kampaň na predchádzanie vzniku odpadu, podporu triedenia odpadu a prípravu na opätovné použitie odpadu, ❖ realizovať osvetové aktivity v oblasti predchádzania vzniku biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov formou podpory domáceho kompostovania, ❖ propagovať a podporovať kompostovanie biologického odpadu v domácnostiach, v stravovacích zariadeniach aj v prevádzkach zariadení cestovného ruchu, ❖ dobudovať, vybaviť technikou a modernizovať miestne kompostárne, ❖ rozšíriť systém zberu organického odpadu, ❖ začleniť zásady obehového hospodárstva do verejného obstarávania samosprávy, ❖ zapájať samosprávu do inovačných projektov v oblasti obehového hospodárstva, ❖ podporovať budovanie siete reuse centier – centier opätovného využitia odpadov. ❖ vykonávať pravidelný monitoring množstva a štruktúry odpadov a zverejňovať jeho výsledky, ❖ spracovať a zaviesť systém odmien a pokút udeľovaných pri kontrole nakladania s odpadom, ❖ spracovať a zaviesť systém množstvom zberu odpadov, ❖ odporovať riešenia zamerané na znižovanie množstva TKO zneškodňovaných na skládkach odpadov a na uzatváranie skládok tuhého komunálneho odpadu (TKO) v regióne, ❖ pravidelne monitorovať kvalitu životného prostredia, spracovať systém zberu informácií o kvalite životného prostredia, čiernych skládkach a podobne, pravidelne informovať občanov o jeho vývoji, ❖ zabezpečiť odstránenie nezákonne uloženého komunálneho odpadu (čiernych skládok),

	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať zber a triedenie odpadov vrátane modernizácie techniky na manipuláciu s odpadom a budovania zberných dvorov, triediacich liniek na zmesový komunálny odpad a recyklačných liniek, ❖ dovybaviť domácnosti kontajnermi na triedenie komunálneho odpadu v rodinných domoch, ❖ realizovať výstavbu uzamykateľných stojísk pre nádoby na triedenie komunálneho odpadu vrátane siete podzemných a polopodzemných kontajnerov, ❖ zefektívniť systém triedeného zberu odpadu z papiera, skla a plastov v podnikateľskej sfére (verejné inštitúcie, školské zariadenia a i.), ❖ byť aktívni v likvidácii starých environmentálnych záťaží a regenerácii kontaminovaných lokalít.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Podiel zmesového komunálneho odpadu ukladaného na skládky ❖ Množstvo zmesového odpadu a množstvo vytriedeného odpadu v kilogramoch na obyvateľa/rok
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Podiel triedenia, recyklácie, energetického zhodnotenia a skládkovania v nakladaní s odpadmi ❖ Množstvo zhodnoteného odpadu kompostovaním odpadu ❖ Počet a rozloha environmentálnych záťaží (EZ) rôzneho stupňa evidovaných v informačnom systéme

Špecifický cieľ 3.4

Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu

Opatrenie	Typové aktivity
3.4.1 Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídla	<ul style="list-style-type: none"> ❖ priebežne monitorovať stav a kvalitu cestných komunikácií, ❖ podieľať sa na vypracovaní Generelu dopravy sídiel a centier turizmu Liptova, aby bol v súlade s Plánom udržateľnej mobility (PUM) ŽSK a príslušnými dopravnoplánovacími dokumentmi, ❖ podporovať výstavbu diaľnic a rýchlostných ciest v úsekoch uvoľňujúcich miestne komunikácie, ❖ vypracovať a aktualizovať digitálnu technickú evidenciu miestnych komunikácií a peších chodníkov, ❖ koordinovane vypracovať akčný plán údržby a rekonštrukcie cestných komunikácií v spolupráci s Regionálnou správou ciest, Slovenskou správou ciest a Národnou diaľničnou spoločnosťou (NDS), ❖ investične pripraviť a zrealizovať výstavbu miestnych komunikácií, chodníkov a parkovacích miest podľa projektových dokumentácií, ❖ priebežne dobudovať, rekonštruovať a opravovať existujúcu cestnú sieť tak, aby podporovala hospodársky rozvoj obce a zlepšovala priepustnosť cestných komunikácií, ❖ odstraňovať bodové závady a kritické nehodové úseky, ❖ rekonštruovať priechy ciest cez obec, sieť chodníkov pre peších a parkovísk, ❖ zavádzať zariadenia Inteligentných dopravných systémov na cestnej sieti a križovatkách, na železničnej sieti, na termináloch, prestupných bodoch a zastávkach Intermodálneho dopravného systému (IDS).
3.4.2 Vytvárať podmienky pre modernizáciu vozového parku, prioritne na alternatívny pohon	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať rozvoj servisnej infraštruktúry pre elektromobilitu vrátane nákupu a umiestňovania nabíjajúcich staníc, ❖ modernizovať vozový park obce (komunálna servisná technika, vozidlá hasičského zboru ai) a podporovať vozidlá na alternatívny pohon, ❖ podporovať rozvoj prímestskej hromadnej dopravy a nekonvenčných autobusov na zavolanie a podporovať autobusy na báze vozidiel s alternatívnym pohonom.

<p>3.4.3</p>	<p>Zvyšovať záujem o nemotorovú cyklistickú dopravu rozširovaním hlavnej a doplnkovej infraštruktúry</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ vypracovať, implementovať a aktualizovať komplexné strategické a koncepčné dokumenty vrátane projektovej dokumentácie pre oblasť cyklistickej a nemotorovej dopravy v súlade s koncepčným dokumentom kostrovej siete Žilinského kraja, ❖ podporovať budovanie Vážskej cyklomagistrály, ❖ podporovať, realizovať a udržiavať cyklistické, cyklistické/pešie komunikácie a ich značenie, ❖ zabezpečiť rekonštrukciu, modernizáciu a výstavbu infraštruktúry pre nemotorovú dopravu (cyklistické komunikácie, doplnková cyklistická infraštruktúra a vybavenosť – chránené parkoviská pre bicykle a parkovacie zariadenia typu Park&Ride, odstavné zariadenia, cyklostojany, odpočívadlá, servisné miesta, garáže, systémy automatickej požičovne bicyklov – bike sharing, hygienické zariadenia, nabíjacie stanice pre e-biky, dopravné značenie, informačný systém a i.), ❖ zvyšovať bezpečnosť cyklistickej dopravy, ❖ realizovať zariadenia umožňujúce prepravu bicyklov v železničnej a autobusovej doprave, ❖ propagáciou a osvetou zvyšovať atraktivitu cyklistickej dopravy.
<p>3.4.4</p>	<p>Podporovať záujem o využívanie verejnej osobnej dopravy obyvateľmi obce</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zlepšovať infraštruktúru verejnej osobnej dopravy, ❖ zavádzať kontroly a monitorovania autobusov verejnej hromadnej dopravy, ❖ modernizovať vozový park verejnej hromadnej dopravy, ❖ zavádzať autobusy na zavolanie ako súčasť konceptu mobility na zavolanie (pre menej osídlené lokality, turistické lokality ai.), ❖ podporovať, modernizovať, debarierizovať a dekarbonizovať vozový park verejnej hromadnej dopravy, ❖ zabezpečiť vyššiu kvalitu dopravy pre osoby so zníženou schopnosťou pohybu alebo orientácie vrátane debarierizácie, ❖ dopĺňať a modernizovať zastávky verejnej osobnej dopravy, ❖ propagáciou a osvetou zvyšovať atraktivitu verejnej osobnej dopravy, ❖ zavádzať zariadenia Inteligentných dopravných systémov vo vozidlách verejnej osobnej dopravy, ❖ podporovať stavby, modernizácie a elektrifikácie železničných tratí v rámci systému integrovanej intermodálnej dopravy (IDS), ❖ podporovať modernizáciu vozového parku železničnej dopravy, ❖ podporovať rekonštrukciu a modernizáciu vybavenosti železničných a autobusových staníc a ich bezprostredného okolia, ❖ podporovať a realizovať výstavbu debarierizovaných terminálov IDS ako moderných prestupných bodov integrujúcich prevádzku železničných a autobusových staníc a nástupných cyklistických bodov s dostatkom miest na parkovanie.
<p>3.4.5</p>	<p>Navrhovať zlepšenia v oblasti parkovacej politiky v obci a bezpečnosti cestnej premávky a pešej dopravy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ rekonštruovať cestné komunikácie a odstavné plochy vrátane parkovísk zabezpečujúce prístup do turisticky atraktívnych a obytných zón, rekreačných oblastí a k turistickým bodom záujmu, ❖ podporovať a realizovať digitalizovanú výstavbu záchytných, odstavných a parkovacích plôch integrovanej autobusovej dopravy, doplnkovej cyklistickej vybavenosti obce (aj v okolí autobusových a železničných staníc), terminálov a prestupných bodov, ❖ vybudovať, udržiavať a modernizovať systém záchytných parkovísk pre jednodňových návštevníkov v rekreačných zónach a v turistických bodoch záujmu, ❖ dobudovať a rekonštruovať chodníky pre peších v rekreačných lokalitách a v lokalitách s turistickým bodom záujmu, ❖ osádzať prvky upokojenia dopravy na vstupných komunikáciách do obce a rekreačných lokalít, ❖ osádzať inteligentné signalizačné zariadenia na prechody pre chodcov a osvetľovať ich, ❖ realizovať koordináciu a údržbu križovatiek a konštrukčno-technické úpravy úrovňových križovatiek,

	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spracovať revíziu dopravného značenia a podľa potreby ho dopĺňať a obnovovať vodorovné a zvislé dopravné značenie, ❖ zvyšovať bezpečnosť zraniteľných účastníkov cestnej premávky (odstránenie úzkych miest v pešej doprave, odstraňovanie bariér pri prestupovaní atď.) a cestnej motorovej doprave, minimalizovať jej negatívne vplyvy na obyvateľstvo a životné prostredie, ❖ zabezpečiť bezbariérovosť na miestnych komunikáciách (úpravy priechodov pre chodcov), ❖ začať využívať dostupné SMART technológie v statickej doprave, ❖ pre zvyšovanie bezpečnosti chodcov, cyklistov a in-line korčuliarov v obci, organizovať dopravnú výchovu a praktickú výchovu na dopravnom ihrisku.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Dĺžka nových/modernizovaných úsekov miestnych komunikácií a chodníkov ❖ Dĺžka nových úsekov cyklochodníkov a značených cyklotrás na území obce ❖ Počet ks vozidiel v modernizovanom vozovom parku obce na alternatívny pohon
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Objem prepravy vo verejnej osobnej doprave (VOD) a integrovanej doprave (ID) Žilinského kraja v regióne Liptov ❖ Dĺžka nových cyklokomunikácií kostrovej siete Žilinského kraja vyhradených pre cyklistickú dopravu v regióne Liptov

Špecifický cieľ 3.5

Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry

Opatrenie	Typové aktivity
3.5.1 Podporovať rozvoj inžinierskych sietí, infraštruktúry prenosu a distribúcie elektriny a plynu a vykurovania	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať realizáciu trás a zdrojov diverzifikujúcich plynárenskú sústavu, ❖ podporovať obnovu a modernizáciu plynárenskej sústavy, ❖ podporovať projekty infraštruktúry vybudovanej na napäťovej úrovni 400 kV a obnovu, modernizáciu a rozširovanie prenosovej a distribučnej sústavy v zmysle princípu primeranosti, ❖ podporovať pilotné projekty na využitie geotermálnej energie na diaľkové vykurovanie, rozširovanie centrálného zásobovania teplom, zdroje tepla na báze biomasy a geotermálnej energie.
3.5.2 Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zvyšovať energetickú efektívnosť verejných budov a dosahovať energetické úspory budov v majetku alebo správe miest a obcí vrátane rozširovania obnoviteľných zdrojov energie (OZE), ❖ dosahovať znižovanie produkcie skleníkových plynov pri výrobe energie (zvyšovanie účinnosti pri výrobe energie, zámena palív, energetické využívanie odpadov, uskladňovanie elektriny atď.), ❖ podporovať regionálne centrum udržateľnej energetiky, ❖ podporovať výstavbu nízkoenergetických budov na území obce, ❖ vypracovať energetické audity objektov vo vlastníctve samosprávy, ❖ projekčne pripravovať a realizovať zníženie energetickej spotreby v budovách vo vlastníctve samosprávy, ❖ podporovať projekty zlepšovania tepelno-technických vlastností bytových domov a verejných budov vo vlastníctve samosprávy formou zateplenia obvodových múrov a striech a výmeny okien s cieľom odstránenia systémových porúch bytových domov, ❖ podporovať získavanie solárnej energie vo verejných budovách vlastnených samosprávou, ❖ budovať a rekonštruovať v obecných objektoch tepelné hospodárstvo; modernizovať vykurovacie systémy vrátane rozvodov a hydraulického vyregulovania, inštalácie termoregulačných ventilov, inštalácie systémov merania a riadenia za účelom zníženia spotreby energie, ❖ podporovať modernizácie bytových domov za účelom zníženia spotreby energie,

	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zabezpečiť modernizáciu, ekologizáciu a rozširovanie verejného osvetlenia vrátane rekonštrukcie rozvodov a výmeny výbojkových svietidiel za úsporné osvetlenie, napr. LED svietidlá, ❖ zefektívniť prevádzkový systém verejného osvetlenia.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	❖ Podiel energie z OZE na konečnej energetickej spotrebe samosprávy (%)
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Výdavky samosprávy na podporu OZE v eurách ❖ Dosažená miera energetických úspor v bytových domoch ❖ Energetická certifikácia významne obnovených budov – počet obnovených budov samosprávy s energetickým certifikátom/vyčíslené úspory na energiách

Špecifický cieľ 3.6

Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie

Opatrenie	Typové aktivity
3.6.1 Zabezpečiť modernizáciu budov, vybavenia a dobrého spravovania škôl a školských zariadení	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zabezpečiť rozširovanie predškolskej výchovy detí od 3 do 5 rokov vrátane rozšírenia kapacity materských škôl, ❖ rekonštruovať, modernizovať a stavebne upravovať objekty škôl a školských zariadení s cieľom zlepšiť ich tepelno-izolačné vlastnosti a zvýšiť energetickú efektívnosť budov, ❖ na základných školách budovať a rekonštruovať odborné učebne a laboratóriá pre polytechnickú výchovu, technické a prírodovedné zameranie, zvyšovanie remeselných zručností, jazykové učebne a učebne IKT, ❖ skvalitňovať materiálo-technické vybavenie škôl a školských zariadení a zatriktívňovať školské prostredie, ❖ podporovať rekonštrukcie, modernizáciu a zlepšovanie technického vybavenia školských knižníc, ❖ revitalizovať areály škôl vrátane detských ihrísk, športových zariadení pre deti a mládež – uzavretých aj otvorených s možnosťou celoročnej prevádzky, záhrad, vrátane prvkov zážitkového a inkluzívneho vzdelávania, ❖ zvyšovať bezpečnosť detí, žiakov, personálu a majetku školských zariadení (napr. kamerové systémy), ❖ zlepšovať podmienky pre dochádzanie žiakov a personálu školy do školských zariadení na bicykli (cykloprístrešky, cyklostojany...).
3.6.2 Kvalitným vzdelávaním zvyšovať vedomostnú úroveň a zručnosti žiakov	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať tvorbu, inovácie a realizáciu vzdelávacích programov zameraných na zvýšenie prírodovedných, matematických, environmentálnych, jazykových, IKT zručností vrátane finančnej gramotnosti, podnikateľských vedomostí a ekonomického myslenia, ❖ zabezpečiť aktívnu náborovú politiku a zvyšovanie atraktivity učiteľského povolania, ❖ zvyšovať profesijné kompetencie pedagogických a odborných zamestnancov škôl v procese odborného vzdelávania a prípravy v súlade s kvalifikačnými požiadavkami, potrebami školy a trhu práce, ❖ zabezpečiť spoluprácu medzi materskými, základnými a strednými školami v regióne a fakultami VŠ pripravujúcimi učiteľov vrátane podpory sieťovania vzdelávacích organizácií na všetkých stupňoch vzdelávania, ❖ zabezpečiť kontinuálne zlepšovanie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl, ❖ v rámci legislatívnych možností upravovať učebné osnovy a obsahy učebných predmetov a čo najviac prepájať teoretické a praktické vzdelávanie na základných školách, ❖ podporovať vzdelávacie aktivity zamerané na chápanie súvislostí a mäkké zručnosti, ❖ podporovať zavádzanie environmentálnej výchovy na školách (obehové hospodárstvo, Miestna agenda 21 a pod.), ❖ podporovať aktivity zamerané na vytvorenie podmienok pre hybridné a dištančné vzdelávanie,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať spoluprácu v oblasti výmeny skúseností pedagógov vo výchovno-vzdelávacom procese, ❖ podporovať spolupráce medzi poskytovateľmi vzdelávania so zameraním prípravu, vzdelávanie a profesijnú mobilitu učiteľov, asistentov učiteľov a iného podporného personálu pre vzdelávací proces, ❖ vytvárať možnosti pre zvyšovanie kvalifikácie a ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov, dôstojné životné podmienky a dostupnejšie bývanie (nájomné bývanie) pre pedagogických a odborných zamestnancov škôl, ❖ zabezpečiť mapovanie kvality poskytovania vzdelávacích služieb vo vybraných oblastiach.
3.6.3	Podporovať neformálne a zážitkové vzdelávanie, špeciálne a inklúzne vzdelávanie v školskej aj mimoškolskej činnosti a zavádzať inovácie do systému vzdelávania	<ul style="list-style-type: none"> ❖ adaptovať školské zariadenia na zariadenia s prvkami zážitkového vzdelávania, ❖ využívať mimoškolské zariadenia na realizáciu programov zážitkového vzdelávania, ❖ organizovať pracovné stretnutia pre učiteľov o programoch kultúrnych inštitúcií a ich využitie na zážitkové učenie pre dané vekové kategórie detí a žiakov, ❖ podporovať nové formy a obsah záujmového vzdelávania, ❖ podporovať verejnoprospešné projekty realizované žiakmi a študentmi ZŠ a SŠ pre verejný a súkromný sektor, ❖ využívať platformu na pravidelnú výmenu informácií o inováciách vo vzdelávaní a najlepšej praxi, ❖ aplikovať vypracované akčné plány inkluzívneho vzdelávania, ❖ zabezpečovať asistentov učiteľov a iného podporného personálu pre vzdelávací proces, ❖ adaptovať školské zariadenia na zariadenia s prvkami inkluzívneho vzdelávania a modernizovať priestory pre inkluzívne vzdelávanie (triedy, učebne, spoločné priestory, internáty, areály a i.) súvisiace s inováciami vo vzdelávaní, ❖ zabezpečovať bezbariérové prostredie v školách a v školských zariadeniach, ❖ podporovať tvorbu, resp. inovácie a realizáciu programov kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov s dôrazom na inkluzívny aspekt, ❖ podporovať tvorbu, inováciu a realizáciu vzdelávacích programov zameraných na podporu inkluzívneho vzdelávania, napr. realizácia celodenného výchovného systému, pôsobenie pedagogických asistentov a odborných zamestnancov, ❖ sprístupňovať služby infraštruktúry škôl pre integráciu detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ❖ zlepšovať kvalitu, efektívnosť a prístup k terciárnemu a ekvivalentnému vzdelávaniu s cieľom zvýšiť počet študujúcich a úroveň vzdelania, hlavne v prípade znevýhodnených skupín, ❖ vytvárať podmienky na špeciálno-pedagogický poradenský servis.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		❖ Priemerná úspešnosť žiakov ZŠ v národnom testovaní 5 a testovaní 9
Voliteľné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet zrekonštruovaných objektov škôl a školských zariadení s cieľom zvýšiť ich energetickú efektívnosť ❖ Miera predčasného ukončenia ZŠ (%) ❖ Počet podporených pilotných aktivít a projektov inkluzívneho vzdelávania a zážitkového vzdelávania

Špecifický cieľ 3.7

Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby

Opatrenie	Typové aktivity
3.7.1 Skvalitňovať a rozvíjať infraštruktúru sociálnych služieb a služieb	<ul style="list-style-type: none"> ❖ investovať do výstavby a modernizácie stavieb a vybavenia zariadení sociálnych služieb, a do výstavby a modernizácie infraštruktúry integrovanej zdravotnej starostlivosti, ❖ rekonštruovať budovy a modernizovať vybavenie denných centier pre seniorov,

	<p>zdravotníckych zariadení v obci</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať modernizáciu vybavenia existujúcich a rozvoj novovznikajúcich zdravotníckych zariadení, ❖ rozvíjať infraštruktúru potrebnú pre poskytovanie nových a moderných druhov sociálnych služieb vrátane rodinných druhov služieb, ❖ vybaviť zariadenia sociálnych služieb tradičnými a inovatívnymi pomôckami (kreslá pre imobilných, antidekubitné matrace, evakuačné pomôcky a pod.), ❖ rekonštruovať existujúce zariadenia na zariadenia komunitného typu za účelom deinštitucionalizácie pobytových sociálnych služieb, služieb sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately, ❖ podporovať infraštruktúru pre špecializované služby, ❖ rekonštruovať, rozširovať a modernizovať vhodné stavebné objekty pre vytvorenie priestorových podmienok na poskytovanie a zabezpečenie komunitnej starostlivosti v súlade s princípmi deinštitucionalizácie sociálnych služieb, ❖ rekonštruovať a rozšíriť ubytovne pre sociálne slabých, ❖ zriadiť a prevádzkovať zariadenia núdzového bývania pre matky s deťmi, útulku pre ženy a matky s deťmi a ďalšie skupiny sociálne odkázaných obyvateľov, ❖ budovať a rozvíjať zázemie terénnych a ambulantných sociálnych služieb, ❖ podporovať výstavbu, rekonštrukciu a modernizáciu zariadení služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov (detské jasle) v záujme zosúladenia rodinného a pracovného života s cieľom zvýšenia energetickej hospodárnosti budovy a zlepšenia materiálno-technického vybavenia, ❖ podporovať zariadenia a služby pre deti za účelom zosúladenia rodinného a pracovného života (jasle, škôlky, opatrovatelky detí), ❖ vytvárať a implementovať efektívne nástroje pre začleňovanie rodičov s malými deťmi na trh práce po návrate z rodičovskej dovolenky, ❖ podporovať transformáciu veľkokapacitných zariadení pre poskytovanie sociálnych služieb sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately SPODaSK s celoročným pobytom a rozvoj alternatívnych sociálnych služieb komunitného charakteru, ❖ podporovať etablovanie inovatívnych zdravotníckych zariadení a foriem poskytovanej starostlivosti, napr. neurorehabilitačné centrá, centrá pre pacientov s neurodegeneratívnymi ochoreniami, centrá pre stavy vyžadujúce intenzívnu starostlivosť, centrá podpory, zariadenia pre poskytovanie rehabilitačných a terapeutických služieb a pod., ❖ podporovať integráciu a využívanie telemedicínskych technológií a digitalizácie do praxe v zdravotníctve, ❖ podporovať ambulantnú lekársku starostlivosť s cieľom jej lepšej dostupnosti, ❖ podporovať a rozvíjať terénne formy zdravotnej starostlivosti, ❖ sústrediť pozornosť na aktivity vedúce k prevencii a podpore zdravia obyvateľstva, ❖ budovať zariadenia opatrovateľskej starostlivosti so zdravotníckymi službami.
<p>3.7.2</p>	<p>Udržiavať a rozširovať služby pre seniorov, znevýhodnené osoby a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii a kontinuálne zvyšovať ich kvalitu</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zabezpečovať nástroje na pravidelný monitoring a vyhodnocovania potrieb občanov, požiadaviek seniorov, znevýhodnených osôb a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii, ❖ poskytovať podporu vo forme poskytnutia priestorov na činnosť a finančných príspevkov pre kluby zdravotne postihnutých a kluby seniorov, ❖ podporovať využívanie moderných technológií v sociálnych a zdravotných službách, ❖ podporovať vznik partnerstiev na miestnej a regionálnej úrovni pri plánovaní opatrení v sociálnej oblasti, ❖ podporovať zrovnoprávnenie financovania verejných a neverejných poskytovateľov sociálnych služieb a vyššia miera zapájania neverejných poskytovateľov do poskytovania sociálnych služieb, ❖ podporovať integráciu poskytovaných sociálnych služieb s inými druhmi verejných služieb (ako napr. služby zamestnanosti, zdravotnej služby atď.) za účelom realizácie tzv. case managementu, ❖ podporovať inovatívne typy pobytových služieb na komunitnej úrovni, ❖ podporovať zriadenie integrovaného poradenského centra právnych služieb v oblasti sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti, ❖ podporovať vznik a fungovanie poskytovateľov schopných zabezpečovať potrebné spektrum sociálnych služieb, služieb sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ posilňovať prácu s komunitou a scitlivovanie verejnosti k prijímateľom sociálnych služieb, ❖ podporovať a rozvíjať terénne formy sociálnych služieb, napĺňanie a využívanie informačného systému o poskytovaní sociálnych služieb, ❖ riešiť debarierizáciu a odstraňovať bariéry pre telesne, zrakovo, sluchovo a inak postihnutých vo verejných budovách a na verejných priestranstvách, ❖ podporovať prepravnú službu (sociálny taxík), ❖ podporovať projekty zabezpečujúce pomoc pre občanov bez prístrešia, ❖ organizovať prednášky v denných centrách a kluboch ZŤP osôb, ❖ podporovať prechod poskytovania sociálnych služieb sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately (SPODaSK) v zariadení na komunitnú formu a podporovať vytváranie vhodných priestorových podmienok pre poskytovanie tohto druhu služby, ❖ zlepšovať kvalitu služieb SPODaSK vrátane vzdelávania zamestnancov, prípravy prijímateľov, prípravy komunity a riešenia priestorových podmienok, v ktorých sa poskytuje príslušná starostlivosť, ❖ vytvárať podmienky a podporné modely pre udržanie a stabilizáciu ľudských zdrojov v zdravotníctve a v sociálnych službách, ❖ vypracovať manuál dobrej praxe spojenej so skúsenosťami a účinnými postupmi v regióne pri riešení globálnej pandémie spôsobenej koronavírusom COVID-19.
3.7.3	Posilňovať prevenciu a podporu duševného a telesného zdravia	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať zriadenie zdravotníckych centier prevencie podpory duševného a telesného zdravia, ❖ podporovať skvalitnenie vzdelávania a výchovy k zdravému životnému štýlu (vo všetkých vekových kategóriách obyvateľov vrátane výchovy k zdraviu na školách), ❖ zabezpečovať pravidelný monitoring a hodnotenie zdravotného stavu obyvateľov, ❖ zaviesť pozície školských a komunitných sestier, ❖ realizovať preventívne a terapeutické programy v oblasti duševného a telesného zdravia, ❖ podporovať rozvoj športu a športových aktivít ako preventívneho modelu podpory zdravia.
3.7.4	Rozširovať možnosti a vytvárať príležitosti pre podporu dobrovoľníctva, komunitných služieb a komunitnej práce	<ul style="list-style-type: none"> ❖ dobudovať a modernizovať zariadenia/priestory pre dobrovoľnícke a komunitné aktivity, ❖ zaviesť systematickú podporu dobrovoľníctva a komunitnej práce a podporovať budovanie kapacít aktérov realizujúcich dobrovoľnícke aktivity a aktivity na posilnenie komunity, ❖ podporovať vznik partnerstiev na miestnej a regionálnej úrovni pri plánovaní a poskytovaní služieb pre komunitu, ❖ nastaviť schémy na podporu dobrovoľníctva a komunitného života na miestnej úrovni, aj v spolupráci so súkromným sektorom, ktorý podporuje projekty spoločenskej zodpovednosti, ❖ nastaviť finančné a nefinančné nástroje na podporu miestneho rozvoja vedeného komunitou, spolupráce komunit a dobrovoľníctva (napr. mikrogramy, regratingové schémy), ❖ podporovať modernizáciu infraštruktúry pre voľnočasové aktivity v komunite, ❖ investovať do revitalizácie nevyužívaných objektov vo vlastníctve samosprávy v prospech iniciatív a projektov podporujúcich komunitný život vrátane kultúrnych služieb (knížnice, čítárne, kluby a pod.), ❖ dobudovať a modernizovať zariadenia/priestory pre voľnočasové aktivity a záujmovú činnosť, ❖ zaviesť nové formy práce s komunitou, ❖ podporovať ekosystém pre fungovanie sociálnej ekonomiky.
Kľúčové indikátory úspechu		
	Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Kapacity terénnych, ambulantných a pobytových sociálnych služieb (počet klientov) v obci ❖ Počet zastabilizovaných poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v obci ❖ Počet obyvateľov, ktorí sa aktívne zapájajú do obecného diania prostredníctvom dobrovoľníckych aktivít

Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Podiel obyvateľov ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením ❖ Pomer klientov zo zariadení zapojených do procesu DI, ktorí zostali v zariadení, voči klientom, ktorí bývajú samostatne ❖ Podiel obyvateľov, ktorí sú informovaní o sociálnej politike samosprávy ❖ Počet kompletne bezbariérových služieb v obci ❖ Počet poberateľov pomoci v hmotnej núdzi
------------------	--

Špecifický cieľ 3.8

Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov

Opatrenie	Typové aktivity
3.8.1 Zvyšovať kvalitu a dostupnosť bývania formou výstavby alebo kúpy nových nájomných bytov bežného a nižšieho štandardu	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spracovať koncepciu rozvoja bývania, ktorou sa zabezpečia zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľstva, ❖ podporovať rozširovanie, modernizáciu a výstavbu dostupných obecných nájomných bytových domov alebo odkúpenie bytových jednotiek bežného alebo nižšieho štandardu spolu s prislúchajúcou technickou vybavenosťou na účely nájomného bývania podľa koncepcie rozvoja bytovej politiky, ❖ budovať alebo prenajímať malometrážne a nízkoštandardné byty pre sociálne znevýhodnené skupiny obyvateľstva, ❖ zlepšiť podmienky v prístupe k pitnej vode a kanalizácii vo vybraných oblastiach a v súvislosti s vybranými cieľovými skupinami, ❖ nastaviť podmienky spolupráce a koordinovať aktérov pri riešení dostupnosti bývania.
3.8.2 Zabezpečovať postupné dobudovanie a revitalizáciu existujúcich obytných zón	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spracovať a aktualizovať pasport lokalít bývania a ich vybavenosti, ❖ vypracovať zásady (regulatívy) architektonických štandardov jednotlivých obytných zón s prihliadnutím na miestnu tradíciu, kultúru a históriu a integrovať ich do regulatívov územného plánu obce, ❖ podporovať revitalizáciu obytných zón (občianska vybavenosť, cesty, chodníky, MHD, verejná zeleň, ihriská atď.).
3.8.3 Pripravovať podmienky pre individuálnu a hromadnú bytovú výstavbu (IBV a HBV)	<ul style="list-style-type: none"> ❖ vyčleniť a pripraviť plochy pre výstavbu IBV, ❖ budovať inžinierske siete pre rozvoj bytovej výstavby, ❖ rekonštruovať inžinierske siete obce, primárne v obytných zónach, ❖ podporovať výstavbu bytových domov podľa koncepcie rozvoja bytovej politiky, ❖ prijímať opatrenia v súvislosti s výstavbou nízkoenergetických rodinných domov (IBV) na úkor bytových domov (HBV).

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	❖ Počet dokončených rodinných domov a bytov vrátane nájomných bytov za rok (celkovo)
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet bytov v správe obce, ktoré je možné poskytnúť na nájomné bývanie ❖ Podiel osôb zo sociálne znevýhodnených skupín a osôb v bytovej núdzi, ktorým samospráva poskytla bývanie ❖ Spotreba pitnej vody v domácnostiach v litroch na obyvateľa a deň (l/obyv./deň)

Špecifický cieľ 3.9

Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku

Opatrenie	Typové aktivity
3.9.1 Zabezpečovať verejný poriadok a predchádzanie kriminalite, podmienky na predchádzanie mimoriadnych	<ul style="list-style-type: none"> ❖ vytvoriť jednotný informačný systém zberu údajov o trestnej a inej protispoločenskej činnosti, ❖ zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov obce a zabezpečovať ochranu ich majetku rozširovaním a modernizáciou kamerového systému a rozširovaním možností pripojenia na Pult centrálnej ochrany,

	<p>udalostí a riešenie mimoriadnych situácií</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ dobudovať pripojenie elektronického monitorovacieho zariadenia pre monitoring seniorov a osamelých ľudí, ❖ prijať preventívne opatrenia na zníženie kriminality a vandalizmu monitorovaním verejných priestranstiev, ❖ zabezpečovať verejný poriadok v rizikových lokalitách zvýšenou hliadkovou činnosťou a monitorovaním, ❖ vytvárať a podporovať partnerstvá v oblasti prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti a prepájať verejných a neverejných poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku obyvateľov a návštevníkov, ❖ budovať kapacity poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku obyvateľov a návštevníkov, ❖ vytvárať podmienky pre vznik a činnosť poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku obyvateľov a návštevníkov, ❖ ochraňovať občanov rizikových skupín pred tým, aby sa stali obeťou trestnej činnosti, prednáškovou a preventívnou činnosťou v predškolských zariadeniach, školách, kluboch dôchodcov a iných zariadeniach, viesť informačné a osvetové kampane, ❖ zabezpečovať hlásnu a informačnú službu, ❖ zabezpečovať ochranu pred požiarimi a prírodnými hrozbami, ❖ podporovať činnosť Dobrovoľného hasičského zboru (DHZ), ktorý pôsobí v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti – protipožiarna ochrana, protipovodňová ochrana, civilná ochrana (CO), ❖ podporovať aktivity hasičov a záchranárov a vytvárať podmienky pre ich činnosť vrátane budovania kapacít a modernizácie vybavenia, ❖ z pohľadu prevencie zlepšovať protipožiarnu ochranu na verejných budovách a v domácnostiach, ❖ realizovať chýbajúce protipovodňové opatrenia, ❖ v prípade mimoriadnych udalostí viesť krízový štáb a podporovať záchranné, lokalizačné a likvidačné práce, ktoré spočívajú hlavne v záchrane osôb, poskytnutí predlekárskej a lekárskej pomoci, vyslobodzovaní osôb a v odsune zranených, ❖ v prípade mimoriadnych udalostí a potreby poskytovať núdzové zásobovanie a ubytovanie, zabezpečovať CO úkryty a evakuácie, vykonávať protiradiačné a protichemické opatrenia, organizovať prípravu síl a prostriedkov civilnej ochrany a prípravu občanov na sebaobranu a vzájomnú pomoc, ❖ vykonávať edičnú a osvetovú činnosť v civilnej ochrane.
<p>3.9.2</p>	<p>Zlepšovať prevenciu sociálno-patologických javov</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zabezpečovať pravidelný monitoring subjektívneho vnímania bezpečnosti občanmi s dôrazom na rizikové skupiny obyvateľstva, ❖ podporovať občiansku participáciu a deradikalizáciu v rámci prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti, ❖ podporovať preventívne programy zamerané na vybrané socio-patologické javy na školách a u ďalších rizikových skupín obyvateľstva s dôrazom na minoritné skupiny obyvateľstva, ❖ podporovať vytváranie nízkoprahových centier pre deti a mládež, ❖ viesť informačné a osvetové kampane a zabezpečovať vzdelávanie v oblasti predchádzania sociálno-patologickým javom.
<p>Kľúčové indikátory úspechu</p>		
<p>Povinné</p>		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet evidovaných trestných činov a inej protispoločenskej činnosti v obci za rok ❖ Počet nových lokalít monitorovaných kamerovým systémom v obci
<p>Voliteľné</p>		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Vybudovaný a fungujúci systém pripojenia elektronického monitorovacieho zariadenia pre monitoring seniorov a osamelých ľudí ❖ Objem finančných prostriedkov samosprávy určených na podporu aktivít podporujúcich komunitný život za rok ❖ Počet evidovaných trestných činov maloletých a mladistvých páchatel'ov za rok ❖ Počet vyriešených mimoriadnych situácií záchrannými zložkami za rok

PRIORITA 4: Lepšie spravovanie obce a vecí verejných

Strategický cieľ 4: Dosiahnuť lepšie spravovanie vecí verejných s podporou optimalizácie riadiacich procesov a zvyšovaním kvality komunikácie samosprávy s občanmi, digitálnou dostupnosťou služieb samosprávy a s pomocou partnerstiev územnej spolupráce.

Špecifický cieľ 4.1

Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy

Opatrenie	Typové aktivity
4.1.1 Zabezpečovať otvorenie samosprávy a podnikania pre nové elektronické služby a digitalizáciu dát	<ul style="list-style-type: none"> ❖ pravidelne aktualizovať informačné systémy samosprávy a verejnej správy pre efektívne riadenie a rozhodovanie, ❖ zabezpečiť efektívnejšie využívanie existujúcich modulov informačných systémov (IS) samosprávy a verejnej správy, ❖ rozširovať oblasti práce s informáciami v samospráve a verejnej správe tak, aby tieto mali podobu otvorených dát a boli komplexne a konzistentne zhromažďované a spracované v jednom IS, ❖ podporovať digitálnu transformáciu samosprávy, verejnej správy a nové typy elektronických služieb a zabezpečiť prístup k službám pre všetkých občanov vrátane zdravotne postihnutých a znevýhodnených osôb a umožniť im vybavenie požiadaviek prostredníctvom elektronickej komunikácie, ❖ podporovať zavedenie elektronických služieb samosprávy pre podnikateľov, ❖ identifikovať a podporovať inovačný potenciál samosprávy a verejnej správy využívaním otvorených dát, ❖ vytvárať dátovú základňu a príklady dobrej praxe v koordinácii so Štatistickým úradom SR, ❖ podporovať pilotné projekty v oblasti dátového manažmentu a využívania GIS na úrovni regiónu (zdieľané dátové pracovisko), ❖ podporovať manažment údajov verejnej správy a kybernetickú bezpečnosť, ❖ rozširovať eGovernment v prospech občanov, podnikateľov a ďalších subjektov pôsobiacich na území samosprávy, ❖ zlepšovať a rozširovať poskytovanie geografických informácií pre verejnosť prostredníctvom webového GIS portálu, ❖ implementovať elektronický, plne automatizovaný portálový systém nahlasovania podnetov a požiadaviek občanov, ❖ podporovať digitalizáciu podnikania (tvorba a modernizácia e-shopov, podpora online prezentácie), ❖ podporovať spoločné cezhraničné a medzinárodné projekty a SMART prístupy v miestnych verejných službách.
4.1.2 Zefektívňovať spravovanie a využívanie majetku vo vlastníctve obce	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spracovať pasportizáciu nehnuteľného majetku samosprávy, ❖ posúdiť stav, efektívnosť a účelnosť využívania budov v majetku samosprávy, ❖ zmapovať a vysporiadať dubiózny majetok samosprávy, ❖ realizovať aktívnu pozemkovú politiku vrátane pozemkových úprav, ❖ zaviesť transparentné vykazovanie hospodárenia s majetkom a verejnými zdrojmi, ❖ rozširovať a skvalitňovať GIS databázu dát o majetku samosprávy, ❖ aplikovať spoločensky zodpovedné a zelené verejné obstarávanie, ❖ neustále zlepšovať výber daní a poplatkov a vymáhanie pohľadávok.
4.1.3 Zlepšovať kvalitu pracovného prostredia pre zamestnancov úradov samosprávy a podporovať ich ďalšie vzdelávanie	<ul style="list-style-type: none"> ❖ rekonštruovať a modernizovať budovu obecného úradu (zateplenie a výmena otvorových konštrukcií, výmena elektroinštalácie a počítačových sietí, modernizácia osvetlenia, hydraulické vyregulovanie vykurovacieho systému, klimatizácia a vzduchotechnika priestorov, interiérové vybavenie, hygienické zariadenia, spoločné kuchynky s posedením atď.), ❖ zabezpečovať moderné a výkonné technické vybavenie pre spoľahlivú a bezporuchovú prevádzku informačných systémov a prácu zamestnancov, ❖ zabezpečovať skvalitnenie a zefektívnenie pracovného prostredia zamestnancov samosprávy (napr. vybudovanie regeneračnej zóny pre zamestnancov so sociálnym zázemím a i.),

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ zvyšovať bezpečnosť a ochranu osôb a majetku samosprávy zavedením monitorovania vnútorných priestorov verejných budov, ❖ modernizovať registrátorne pracovisko, ❖ vytvoriť digitálny archív dokumentov a zdieľané pracovisko na digitalizáciu dokumentov s dostatočným technickým vybavením (skenery) a personálnym zabezpečením, ❖ zefektívniť a sprehľadniť prácu úradníkov, ❖ implementovať a udržiavať systém riadenia kvality podľa ISO 9001/2000 a zabezpečovať pravidelný procesný audit obecného úradu, ❖ systematicky mapovať dopyt a ponuku celoživotného vzdelávania, ❖ navrhnúť, implementovať a aktualizovať systém pravidelného vzdelávania pracovníkov samosprávy, ❖ poskytnúť pracovníkom samosprávy podporu pri ich zvyšovaní kvalifikácie a zručností.
4.1.4	Podporovať zavádzanie inovatívnych, experimentálnych a pilotných riešení na úrovni samosprávy, miestnych združení a podnikateľov	<ul style="list-style-type: none"> ❖ identifikovať a podporovať inovačný potenciál podnikov v obci pre zavádzanie SMART a zelených riešení, ❖ podporovať budovanie partnerstiev zameraných na inovačný rozvoj a medzisektorové riešenia, ❖ podporovať projekty spolupráce podnikov a výskumných organizácií a investície podnikov do výskumu a inovácií (modernizácia technológií, procesov a postupov), ❖ podporovať digitálnu transformáciu podnikov, ❖ implementovať medzisektorové riešenia a výstupy cezhraničnej spolupráce, napr. v oblasti obehového hospodárstva, zdravia, aplikácie zelených riešení a energetiky a pod., ❖ zapájať samosprávu a neziskový sektor do pilotných projektov v oblasti inovácií, know how transfer, SMART, medzisektorových a zelených riešení, ❖ iniciovať a podporovať činnosť existujúcich a nových odvetvových klastrov a klastrových iniciatív v jednotlivých oblastiach podnikania, ako aj ich sieťovanie v medzinárodnom priestore.
4.1.5	Efektívne, otvorene a transparentne komunikovať s občanmi	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zaviesť procesy participácie s verejnosťou najmä v oblasti prípravy a pripomienkovania strategických a koncepcných dokumentov, zapojenia verejnosti do prípravy spoločných projektov, ❖ umožniť občanom samosprávy čerpať časť verejných financií v podobe dotácií, ❖ pravidelne organizovať stretnutia s občanmi (mládež, študenti, seniori, podnikatelia atď.) k získavaniu spätnej väzby a zberu podnetov, ❖ pravidelne monitorovať spokojnosť občanov so službami samosprávy formou prieskumov a prostredníctvom diskusií na rôzne odborné témy, ❖ využívať všetky dostupné mediálne kanály na poskytovanie aktuálnych informácií o dianí v samospráve (obecný rozhlas, TV, tlačené a online periodiká, obecný web, verejné tabule, plagátovacie plochy, sociálne siete a iné), ❖ modernizovať a spravovať vlastné tradičné a online mediálne kanály vo vlastníctve samosprávy, ❖ pravidelne komunikovať so zástupcami médií, ❖ podporovať zverejňovanie informácií nad rámec zákona na princípe „otvorenej samosprávy“.
Kľúčové indikátory úspechu		
	Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet projektov a aktivít obce pripravovaných participatívnym spôsobom ❖ Počet pracovníkov samosprávy, ktorí sa zúčastňujú pravidelného vzdelávania
	Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Rozšírenie poskytovania geografických informácií pre verejnosť prostredníctvom webového GIS portálu ❖ Podiel obyvateľov, ktorí sú spokojní s mierou informovanosti a kvalitou informácií o dôležitých opatreniach, rozhodnutiach a aktivitách samosprávy ❖ Podiel obyvateľov, ktorí majú pocit, že sa môžu zapojiť do chodu obce ❖ Počet vytvorených partnerstiev zameraných na inovačný rozvoj a medzisektorové riešenia

Špecifický cieľ 4.2

Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“

Opatrenie	Typové aktivity
4.2.1 Podporovať rozvoj a skvalitnenie prenosovej kapacity infraštruktúry internetu, a tým zlepšovať prístup k informáciám a komunikačným technológiám	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať rozvoj pevných optických chrbticových sietí a sietí poslednej míle pripojenia na internet, ❖ podporovať zriadenie a rozširovanie siete internetu v obci, ❖ podporovať skvalitnenie súčasného plošného pokrytia vidieckeho územia mobilným širokopásmovým pripojením na internet signálom siete 4G, ❖ podporovať rozvoj pokrytia územia mobilným širokopásmovým pripojením na internet signálom siete 5G a následných sietí, ❖ pri zachovaní vysokej triedy bezpečnosti zabezpečiť pre sieť a informačné systémy samosprávy aplikácie využívajúce „internet vecí“, ❖ realizovať a rozširovať verejnú Wi-Fi sieť vo verejných budovách, na verejných priestranstvách a vo verejnej hromadnej doprave.
4.2.2 Skvalitňovať existujúce informačné služby samospráv a rozširovať ich služby digitálnym spôsobom	<ul style="list-style-type: none"> ❖ modernizovať technické a softvérové vybavenie zasadacích miestností a kontaktných miest s občanmi, ❖ zriadiť a vybudovať centrá prvého kontaktu občanom a návštevníkom (turistické informačné centrá), ❖ skvalitňovať, zefektívňovať a integrovať poskytovanie služieb v centrách prvého kontaktu občanom a návštevníkom (turistické informačné centrá), ❖ zlepšiť dostupnosť služieb pre občanov a návštevníkov zvýšením počtu parkovacích miest, zlepšením možnosti parkovania bicyklov a i., ❖ vybudovať zóny pre občanov prístupom na internet v centrách prvého kontaktu občanom a návštevníkom.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Modernizovaný obecný rozhlas
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet domácností s rýchlym a superrýchlym širokopásmovým prístupom na internet

Špecifický cieľ 4.3

Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce

Opatrenie	Typové aktivity
4.3.1 Posilňovať miestnu, regionálnu, nadregionálnu, cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu aktérov územnej spolupráce	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať zdieľané kapacity pre riadenie regionálneho a miestneho rozvoja na území UMR Liptov, ❖ podporovať systém spolupráce a transferu know-how pre zavádzanie inovácií vrátane sociálnych inovácií do regionálneho rozvoja a tvorby politík, ❖ podporovať vznik klastrov, záujmových združení a sieťovania na miestnej, regionálnej, nadregionálnej a medzinárodnej úrovni, ❖ podporovať existujúce miestne záujmové združenia (MAS, OOCR, ZMOS, mikroregióny a i.), ❖ pravidelne sa zúčastňovať stretnutí územnej a tematickej spolupráce v regióne Liptov v rámci kľúčových sektorov regionálneho rozvoja. ❖ posilniť cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu, ❖ aktívne vyhľadávať cezhraničných a medzinárodných projektových partnerov pre aktérov územnej spolupráce a organizovať s nimi pracovné stretnutia, ❖ podporovať prioritné a kľúčové rozvojové projekty a iniciatívy cezhraničnej spolupráce s Poľskou republikou a Českou republikou, ❖ byť aktívni v účasti na cezhraničných a medzinárodných odborných podujatiach k prenosu know-how a skúseností zo zahraničia do regiónu, ❖ podporovať spoluprácu s členskými krajinami V4 a Karpatského dohovoru (aktivity v rámci jednotlivých protokolov) v kontexte podpory budúcej európskej makroregionálnej stratégie pre karpatský región.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	❖ Počet nových partnerstiev obce na miestnej, regionálnej, cezhraničnej a medzinárodnej územnej spolupráci
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none">❖ Počet aktérov, ktorí sú súčasťou partnerstiev územnej spolupráce❖ Počet zrealizovaných podujatí, aktivít a projektov s regionálnymi partnermi❖ Počet zrealizovaných podujatí, aktivít a projektov s nadregionálnymi partnermi❖ Počet nových medzinárodných partnerstiev❖ Počet realizovaných medzinárodných/cezhraničných podujatí, aktivít a projektov